

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra severoamerických studií

Diplomová práce

2025

Daniel Richter

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra severoamerických studií

**Identita českých krajanů a jejich potomků
v New Yorku**

Diplomová práce

Autor práce: Daniel Richter

Studijní program: Teritoriální studia

Vedoucí práce: doc. PhDr. Mgr. Francis Raška, Ph.D.

Rok obhajoby: 2025

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.
4. Při přípravě této práce jsem použil ChatGPT za účelem zpracování dat a ke stylistické a gramatické korektuře textu. Po použití tohoto nástroje jsem obsah zkontroloval a upravil a přebírám plnou odpovědnost za jeho publikaci.

V Praze dne 7. 1. 2025

Mgr. Bc. Daniel Richter

Bibliografický záznam

RICHTER, Daniel. *Identita českých krajanů a jejich potomků v New Yorku*. Praha, 2025. 75 s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií, Katedra severoamerických studií. Vedoucí diplomové práce doc. PhDr. Mgr. Francis Raška, Ph.D.

Rozsah práce: 183 597 znaků s mezerami

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá identitou českých krajanů a jejich potomků žijících v metropolitní oblasti New Yorku. Zaměřuje se na dynamiku zachování české národní identity v prostředí kulturní diverzity a asimilace, přičemž klade důraz na vliv historického vývoje, krajanských spolků, českých institucí a komunitních aktivit. Teoretický rámec práce zahrnuje koncepty identity, národní identity a transnacionální migrace, přičemž je rozšířen o analýzu specifických aspektů české komunity ve Spojených státech. Empirická část práce je založena na kvalitativním výzkumu, který zahrnuje rozhovory a dotazníkové šetření mezi Čechoameričany různého věku a generační příslušnosti. Výsledky ukazují, že míra udržování české identity se výrazně liší mezi generacemi, přičemž první generace si uchovává nejsilnější vazby, zatímco třetí generace čelí procesu oslabování kulturní identity. Významnou roli v tomto procesu hrají české školy, kulturní centra, spolky a české státní instituce v New Yorku, které poskytují podporu při uchovávání české kultury, jazyka a tradic. Práce přináší pohled na vliv institucí, jako jsou Generální konzulát České republiky v New Yorku, České centrum New York či krajanský spolek Bohemian Citizens' Benevolent Society of Astoria, na posilování národní identity. Poukazuje také na výzvy, kterým tato komunita čelí, jako jsou generační obměna, asimilace a ztráta jazykových schopností. Práce přispívá k hlubšímu pochopení mechanismů, které umožňují české komunitě v New Yorku zachovat svou identitu a organizovanost. Zároveň otevírá otázky ohledně budoucnosti této komunity v kontextu měnících se podmínek globální migrace a multikulturní integrace. Výsledky práce mají potenciál obohatit debatu o fungování diasporálních komunit a nabídnout inspiraci pro jejich efektivní podporu.

Abstract

The thesis examines the identity of Czech expatriates and their descendants living in the metropolitan area of New York. It focuses on the dynamics of preserving Czech national identity within a culturally diverse and assimilative environment, emphasizing the impact of historical developments, expatriate associations, Czech institutions, and community activities. The theoretical framework encompasses concepts of identity, national identity, and transnational migration, expanded by an analysis of specific aspects of the Czech community in the United States. The empirical part of the thesis is based on qualitative research, including interviews and surveys conducted among Czech Americans of various ages and generational affiliations. The findings reveal that the degree of maintaining Czech identity varies significantly across generations, with the first generation retaining the strongest ties, while the third generation faces challenges in preserving cultural identity. Czech schools, cultural centers, associations, and state institutions in New York play a crucial role in supporting the preservation of Czech culture, language, and traditions. The thesis provides insights into the influence of institutions such as the Consulate General of the Czech Republic in New York, the Czech Center New York, and the Bohemian Citizens' Benevolent Society of Astoria on strengthening national identity. It also discusses the challenges faced by this community, including generational change, assimilation, and language attrition. The work contributes to a deeper understanding of the mechanisms enabling the Czech community in New York to maintain its identity and organizational structure. At the same time, it raises questions about the future of this community in the context of shifting conditions of global migration and multicultural integration. The findings have the potential to enrich discussions on the functioning of diasporic communities and provide inspiration for their effective support.

Klíčová slova

asimilace, Čechoameričané, česká komunita, české instituce, diaspora, generační rozdíly, jazyková kontinuita, krajané, kulturní zachování, národní identita, New York

Keywords

Assimilation, Czech Americans, Czech community, Czech institutions, Diaspora, Generational differences, Language continuity, Expatriates, Cultural preservation, National identity, New York

Title/název práce

The identity of Czech expatriates and their descendants in New York

Identita českých krajanů a jejich potomků v New Yorku

Poděkování

Děkuji vedoucímu diplomové práce doc. PhDr. Mgr. Francisu Raškovi, Ph.D. za vstřícné a kolegiální vedení práce, za podporu a tvůrčí podněty, za inspirativní komentáře i rychlou a efektivní komunikaci.

Obsah

Úvod.....	11
1. Teoretický rámec.....	13
1.1. Základní literatura.....	13
1.2. Identita	17
1.3. Národní identita.....	19
1.4. Udržování národní kultury	21
1.5. Identita menšin v USA.....	24
1.6. Česká menšina v USA	25
2. Historický exkurz	27
2.1. Osobnosti.....	27
2.2. Cesty za živobytím	31
2.3. Česká místa v New Yorku.....	32
2.4. České školy	33
2.5. Spolky	37
2.6. České noviny v New Yorku	44
3. Instituce ČR v New Yorku a jejich podíl na posilování národní identity Čechoameričanů	46
3.1. Generální konzulát České republiky v New Yorku	46
3.1.1. Organizace voleb pro české občany v zahraničí	48
3.1.2. Získání českého občanství pro krajanů a jejich potomky	49
3.1.3. Matriční agenda a její význam pro české krajanů v New Yorku	51
3.1.4. Uzavírání manželství na českém konzulátu	52
3.1.5. Ověřování dokumentů a Czech POINT	54
3.1.6. Právní pomoc českým krajanům v New Yorku.....	54
3.2. České centrum v New Yorku a jeho význam pro identitu krajanů	56
3.3. Stálá mise České republiky při OSN	58
3.4. Další české instituce v New Yorku a jejich role	58
4. Výzkum: Národní identifikace Čechů v New Yorku	59
4.1. Kulturní identita Čechů v New Yorku	59

4.1.1. Užívání českého jazyka mezi Čechy žijícími v New Yorku.....	61
4.1.2. Generační aspekt při užívání českého jazyka	63
4.2. Politické a kulturní reflexe Čechů v New Yorku	65
Závěr	67
Summary	69
Použitá literatura	71

Úvod

Identita představuje jeden z ústředních konceptů lidské existence. Pro migranta se však otázka identity stává ještě naléhavější, neboť se musí vypořádat nejen s asimilací do nové společnosti, ale i s vlastní potřebou zachovat si kulturní kontinuitu, jazyk a tradice, které jej spojují s rodnou zemí. V tomto kontextu je studium české diaspory v New Yorku mimořádně zajímavé, protože odráží jak historické proudy imigrace, tak moderní výzvy spojené s globalizací, transnacionalismem a kulturní hybridizací. Česká komunita v New Yorku, která je výsledkem různých migračních vln, je navíc svěbytným příkladem toho, jak může menšina udržovat svou kulturní identitu ve městě, jež je symbolem kosmopolitního prostředí.

V této práci používám pojem „New York“ ve smyslu širší metropolitní oblasti, tedy nejen města New York, ale také přilehlých měst a aglomerací v okolních státech, jako jsou New Jersey, Connecticut či části státu New York označované jako Upstate New York. Tato širší oblast je domovem mnoha Čechů a jejich potomků, kteří zde nacházejí příležitosti k práci, životu i kulturnímu rozvoji. Právě propojení těchto lokalit, často sdružených v jedné geografické a ekonomické zóně, vytváří jedinečné podmínky pro vznik specifické české identity na americkém východním pobřeží.

New York a jeho širší metropolitní oblast vždy byly křižovatkou etnické, kulturní a náboženské diverzity. Češi, kteří sem začali v masovějším měřítku přicházet již v 19. století, se do tohoto prostředí zapojili především jako řemeslníci, obchodníci a vzdělanci. Většina českých přistěhovalců se v této době usazovala v jiných částech Spojených států, zejména na Středozápadě, přesto však New York díky svému významu jako vstupní brána do Severní Ameriky přitahoval některé významné české osobnosti a komunity.

V průběhu let zde vznikly instituce, které hrály výraznou roli v udržování české identity. Patří mezi ně česká Národní budova, která sloužila jako místo setkávání a vzdělávání, nebo Generální konzulát České republiky, jehož úloha přesahuje pouhou administrativní podporu a zahrnuje i péči o kulturní a komunitní činnost. České centrum v New Yorku se stalo jedním z hlavních průsečíků kontaktu mezi českou komunitou a širší americkou veřejností. Tyto instituce spolu s krajanskými spolky, českými školami a kulturními akcemi vytvářejí komplexní infrastrukturu, která podporuje udržování české kultury a identity v regionu.

Udržování identity v multikulturním prostředí, jako je New York, je komplexním procesem. Českým krajanům v tomto směru významně pomáhají instituce, a to jak ty zakládané samotnými krajanmi, tak ty zřízené českým státem. Generální konzulát České republiky například nejen poskytuje nezbytné administrativní služby, ale zároveň organizuje akce, které posilují pocit sounáležitosti s Českou republikou. České školy, jako ta v Astorii, umožňují mladším generacím osvojit si český jazyk a tradice, což jsou zásadní podmínky pro zachování kulturní kontinuity. České centrum v New Yorku pak propojuje kulturní dědictví s prezentací moderní české kultury a vědy a zajišťuje její viditelnost i v rámci širší americké společnosti.

Práce klade důraz na pochopení dynamiky těchto institucí a jejich významu v životě Čechů a jejich potomků. Jak ukazuje dosavadní výzkum, právě prostřednictvím aktivit těchto institucí mohou členové české komunity

překonávat výzvy spojené s jazykovou a kulturní asimilací a zároveň si zachovat svůj jedinečný etnický a kulturní charakter.

Pro zkoumání této problematiky jsem zvolil mezioborový přístup, který zahrnuje kvalitativní rozhovory, dotazníková šetření a analýzu historických a současných zdrojů. Kromě sekundární literatury se opírám také o příběhy českých krajanů a jejich potomků, kteří žijí nejen v samotném New Yorku, ale i v okolních oblastech. Výzkum je zaměřen na to, jakým způsobem tyto osoby vnímají svou identitu, jak si osvojují americkou kulturu a jakou roli v tomto procesu hrají české instituce.

Tato práce si klade za cíl zachytit nejen historický vývoj české komunity v širší oblasti New Yorku, ale také analyzovat její současný stav a perspektivy dalšího vývoje. Klíčovým tématem je vliv institucí na udržování české identity v tomto prostředí. Podrobně je popsána role krajaňských spolků, kulturních center a škol při zachování českého jazyka, tradic a společenského života. Práce se rovněž snaží objasnit, jak se tyto instituce přizpůsobují novým výzvám, jako je generační obměna či postupná asimilace členů komunity do většinového prostředí. Tato analýza by měla přispět k lepšímu pochopení toho, jakou úlohu hrají podobné instituce v diasporách obecně a jak mohou podporovat kulturní soudržnost i v prostředí, kde dominují silné kulturní vzory. Výsledkem má být komplexní pohled na českou komunitu, který ukáže, jak se jí daří zachovávat své kulturní dědictví a zároveň se přizpůsobovat novému domovu.

Práce je rozdělena do čtyř hlavních kapitol. První přibližuje teoretický rámec a základní pojmy, jako je identita, národní identita a role institucí. Druhá kapitola mapuje historický vývoj české komunity v oblasti New Yorku. Třetí kapitola podrobně analyzuje fungování českých institucí a jejich vliv na posilování identity krajanů. Čtvrtá kapitola přináší výsledky terénního výzkumu a poskytuje pohled na aktuální výzvy i budoucí možnosti této komunity.

1. Teoretický rámec

Téma české imigrace do Spojených států amerických je v české odborné literatuře či beletrii a obecně v umělecké tvorbě zpracováno poměrně obsírně. Cílený pohled na problematiku Čechů konkrétně v New Yorku, nejlidnatějším a nejvíce multikulturním, multietnickém a zároveň kosmopolitním městě USA, ale zdaleka tak častý není. Je to samozřejmě i z toho důvodu, že v době výrazné imigrace do USA ve 2. polovině 19. století se Češi usazovali spíše na Středozápadě, zejména v Nebrasce, Iowa a Illinois, nebo v Texasu. Většina vědeckých prací a uměleckých děl se tak zpravidla zaměřuje na kraje v této části USA.

1.1. Základní literatura

Významnou výjimkou z výše řečeného je monografie Martina Nekoly *Český New York* představující významný příspěvek k pochopení historie a současnosti české diaspory v New Yorku. Rozsáhlá práce poskytuje komplexní a podrobný pohled na migraci z českých zemí na východní pobřeží Spojených států a integraci Čechů do života ve městě a jeho širším okolí.

V knize *Český New York* autor detailně mapuje historický vývoj české imigrace do USA od počátku 19. století. Věnuje se politickým, ekonomickým a sociokulturním faktorům, které ovlivnily rozhodnutí Čechů opustit svou vlast a hledat nové příležitosti v Americe. Důraz klade na události, jako jsou revoluční situace, válečné konflikty, hospodářské změny a hledání náboženské a politické svobody, jež formovaly dějiny české emigrace. Jedním z nejsilnějších prvků knihy jsou osobní příběhy jednotlivých českých imigrantů, kteří se usadili v New Yorku. Autor přináší autentické zpovědi o jejich cestách přes oceán, nástrahách nového života v cizí zemi a o jejich snaze o zvládnutí nových výzev. Tato část knihy dává čtenářům možnost nahlédnout do intimních detailů života imigrantů, jejichž příběhy jsou zároveň odrazem širšího fenoménu migrace a adaptace v multikulturním prostředí.

Nekola se dále podrobně zabývá kulturním a společenským dědictvím českých imigrantů v New Yorku. Popisuje jejich přínosy v umění, vzdělávání, vědě, průmyslu a podnikání a zároveň zkoumá způsoby, jakými čeští imigranti ovlivnili rozvoj města a jeho kulturní scény. Zvláštní pozornost věnuje organizacím a spolkům, které česká komunita v New Yorku založila k udržení své identity, tradic a vzájemné solidarity, jako jsou například česká Národní budova¹ na Upper East Side nebo česká škola² v Astorii. Popisuje rovněž, jak česká komunita v New Yorku udržuje a přenáší své kulturní dědictví na další generace. Autor zkoumá různé formy zachování českého jazyka, obyčejů, tradic, rituálů a náboženských praktik ve Spojených státech a analyzuje jejich vliv na formování identity a pocitu příslušnosti k českému etniku a národu. Nevyhýbá se ani protichůdným jevům provázejícím proces postupné asimilace přistěhovalců v novém prostředí, kdy jejich děti tendovaly spíše k identifikaci s Američany než s Čechy.

¹ Martin Nekola, *Český New York* (Praha: Euromedia Group, 2021), 31.

² *Ibid.*, 61.

Český New York přináší nejen historický přehled české imigrace do New Yorku, ale také obecnější analytický pohled na procesy integrace, formování identity a budování komunity v novém prostředí. Vypracované analýzy, doplněné o rozsáhlý soubor primárních a sekundárních pramenů poskytují prostor pro hlubší porozumění procesů migrace a integrace v jednom z nejvýznamnějších měst světa.

Nekolova práce poskytuje dobrý základ k dalšímu zkoumání určitých fenoménů, jimž se autor sám nevěnuje až tak podrobně, jako je například role českého jazyka v krajanském společenství či podíl českých státních institucí na upevňování pocitu sounáležitosti českých krajanů a jejich potomků s původní vlastí.

Kniha obsahuje bohatý výběr primárních a sekundárních pramenů. Patrně se autorovi už nedostávalo prostoru na doplňující zdroje, jako jsou např. archivní dokumenty, záznamy orální historie či vizuální materiály, jež by přispěly k rozmanitosti perspektiv a hloubce analýzy. Totéž lze konstatovat o současném kontextu, tedy aktuálním stavu a výzvách, kterým česká komunita v New Yorku čelí v dnešní době, a to s kritickým hodnocením, které by mohlo přispět k hlubšímu porozumění problematice migrace a integrace českých imigrantů v New Yorku a jejich národní identifikace.

Významnému fenoménu jazykové adaptace v novém prostředí se věnuje studie Aleny Jaklové s názvem *Komunikace a identita českých imigrantů ve Spojených státech amerických*, která poskytuje komplexní analýzu lingvistických a kulturních transformací, jimž čelili čeští imigranti v USA. Jaklová začíná kontextualizací masivní vlny české imigrace do Spojených států v polovině 19. století, která se vzdemula v důsledku zhoršujících se domácích životních podmínek, ale také ekonomickými příležitostmi v zámoří a lákavostí amerického snu.³ Zmiňuje počáteční obtíže, kterým čeští imigranti čelili v cizojazyčném prostředí, kde nedostatek znalosti angličtiny představoval významné překážky integrace. Přestože se potýkali s lingvistickými výzvami, čeští imigranti aktivně usilovali o zachování svého kulturního dědictví a komunitních vazeb v Novém světě. Jaklová poukazuje na vznik českých klubů, knihoven, škol a periodik, které sloužily jako důležitá centra pro udržování české identity a posilování sociální soudržnosti v rámci imigrantských komunit.

Z hlediska zkoumání národní identifikace je významné, že studie sleduje vývoj česko-amerických médií, a to prostřednictvím tří odlišných etap. Původně imigrantská periodika vycházela převážně v češtině a zaměřovala se na česká témata.⁴ Nicméně, jak se čeští imigranti stávali více asimilovanými, jazyk a obsah těchto publikací se postupně přesouval směrem k angličtině, což je dle Jaklové dokladem lingvistické a kulturní adaptace komunity v průběhu času. Centrálním tématem Jaklové analýzy je komplexní vzájemný vztah mezi jazykem, identitou a asimilací mezi českými imigranty. Zatímco čeština zůstala hlavním jazykem komunikace v imigrantských enklávách, tlak na asimilaci do americké společnosti vedl k jazykovým změnám včetně začlenění anglických výpůjček a syntaktických struktur do české hovorové praxe.

³ Alena Jaklová, „Communication and Identity of Czech Immigrants in the United States of America“, *Informa* 45, č. 2 (2012). Dostupné na: <https://hrcak.srce.hr/file/126359> (staženo 28. prosince 2024), 115.

⁴ *Ibid.*, 117.

V současnosti Jaklová pozoruje pokles používání češtiny a zmenšující se přítomnost česko-amerických periodik.⁵ Studie uvádí, že čeští imigranti, nyní plně asimilovaní do americké kultury, komunikují převážně anglicky, etnická identita zůstává zachována převážně prostřednictvím kulturních rituálů a tradic. Studie poskytuje poznatky o dynamickém procesu lingvistické a kulturní adaptace mezi českými imigranty ve Spojených státech. Prostřednictvím zkoumání vývoje česko-amerických médií a měnících se vzorců používání jazyka studie osvětluje komplexní interakci mezi asimilací a zachováním kulturní identity v imigrantských komunitách během posledního století a půl.

Jaklová se věnuje české identitě v USA, nikoli konkrétně ve městě New York. Poznatky, které publikuje, zejména projevující se v procesu amerikanizace přistěhovalců, jsou ale obecné povahy a lze je uplatnit i pro zkoumané teritorium.

Odborná stať Kláry Vlachové a Blanky Řehákové *Národ, národní identita a národní hrdost v Evropě* analyzuje vztah mezi národem, národní identitou a národní hrdostí v evropském kontextu. Autorky se zabývají rozmanitostí faktorů ovlivňujících vytváření a udržování národní identity a hrdosti v různých evropských zemích, nicméně jejich zjištění lze rovněž považovat za obecně platná. Zaměřují se na historické, politické, sociální a kulturní proměnné, které přispívají k formování kolektivní identity a pocitu národní příslušnosti. Jejich práce poskytuje ucelený pohled na dynamiku národní identity a ukazuje, jak se národní hrdost projevuje a mění v různých kontextech. Klíčová je citovaná definice identity podle Seana Careyho jako pozitivní vztah jedince k jeho národu.⁶ O tuto definici se dále opírám v kontextu identity českých krajanů v New Yorku.

K teoretickému rámci jsem využil kromě jiných rovněž práci *Transnacionální migrace. Proměny identit, hranic a vědění o nich*. Autor Csaba Szaló v ní poukazuje na teorie transnacionální migrace, jež popisují, jak na jedné straně přistěhovalci a jejich potomci udržují přeshraniční vazby se svým původním domovem, přičemž se na straně druhé snaží o budování nového domova a o začleňování se do sociálních institucí a sociálních sítí přijímající společnosti.⁷ Obecné otázky národní identity se věnují ve své publikaci *Sociální psychologie* autoři Jozef Výrost a Ivan Slaměník,⁸ sociolog Ladislav Holý pak v knize *Malý český člověk a skvělý český národ: národní identita a postkomunistická transformace společnosti* analyzuje český diskurz o národní identitě a proměňující se vztah mezi národem a státem v období po roce 1989.⁹ Aktuální konsekvence z imigrace do USA pro přetváření většinové společnosti přináší práce Nancy Fonerové *One Quarter of the Nation: Immigration and the Transformation of America*.¹⁰

⁵ Jaklová, „Communication and Identity of Czech Immigrants in the United States of America“, 119.

⁶ Klára Vlachová a Blanka Řeháková, „Národ, národní identita a národní hrdost v Evropě“, *Sociologický časopis* 40, č. 4 (2004): 489–508.

⁷ Csaba Szaló, *Transnacionální migrace. Proměny identit, hranic a vědění o nich* (Brno: CDK, 2007).

⁸ Jozef Výrost a Ivan Slaměník, *Sociální psychologie* (Praha: Grada, 2008).

⁹ Ladislav Holý, *Malý český člověk a skvělý český národ* (Praha: SLON, 2010).

¹⁰ Nancy Foner, „How Immigration Changed U.S. Society“, *CUNY Graduate Center*, 16. února 2022. <https://www.gc.cuny.edu/news/how-immigration-changed-us-society> (staženo 28. prosince 2024).

Za významný zdroj pro svoji diplomovou práci považuji krajaňskou publikaci *Panorama - A historical review of Czechs and Slovaks in the United States of America*. Kniha vydaná péčí českých a slovenských přistěhovalců v roce 1970 zaznamenává osudy konkrétních osob, které se do USA přestěhovaly v předcházejících desetiletích z Československa nebo Rakouska-Uherska, a popisuje vývoj některých českých, resp. československých komunit, včetně té newyorské. Publikace zaznamenává první kroky přistěhovalců na americké půdě a jejich snahy vytvářet si funkční svépomocné komunity.¹¹ Přístav v New Yorku v té době tvořil nejčastější vstupní bránu do USA, odkud Češi, podobně jako emigranti z dalších zemí, poté putovali za svojí americkou budoucností dále na západ.

Publikace poukazuje na význam výstavby české Národní budovy na Upper East Side a na její využití jako školy a komunitního centra. Připomíná historické souvislosti, jako bylo například omezení imigrace po přijetí amerického imigračního zákona v polovině 20. let minulého století. Kniha je faktickým a původním zdrojem informací o spolcích a lidech aktivních v české komunitě v minulém století a přináší autentické statistiky o Čechách a jejich potomcích v USA. Část o New Yorku zahrnuje poměrně obsáhlý popis českých spolků a periodik, které byly aktivní od konce 19. do druhé poloviny 20. století v New Yorku. Významná část knihy se skládá ze seznamu z komunitního hlediska aktivních českých přistěhovalců a jejich potomků a přináší svědectví o jejich osudech v USA.

Jde o podstatný zdroj pro získávání a hodnocení informací o vývoji české (a slovenské) kultury a diasporu v USA, o pocitech jejích příslušníků, o vztazích mezi nimi i o jejich vztazích vůči novému prostředí. Význam této publikace má své historické ohraničení dobou svého vydání. Nicméně jde o unikátní, autentický dokument, na který lze navázat aktualizací podle dalšího vývoje i současného stavu. Signifikantní je, že ač pojednává o české, resp. slovenské a československé krajaňské tematice, vyšla kniha v angličtině.

Na straně 29, kde končí text o New Yorku, kladou autoři otázku „Být či nebýt?“:

„Být či nebýt“, tuto Hamletovu otázku lze aplikovat na Čechy a Slováky i v jiné podobě: mají pokračovat jako Češi a Slováci, nebo přestat být? Otázku amerikanizace položil již v roce 1911 Jaroslav Salaba Vojan ve svých Česko-amerických epištolách. Od té doby proroci pesimismu předpovídají naše vyhynutí. Avšak otázka Dr. Vojana byla nejlépe zodpovězena v díle „Slováci a vývin československej myšlienky v rokoch 1914-1918“, vydaném Slovenským sokolem v roce 1933 k oslavě 15. výročí založení Československé republiky, a také Tomášem Čapkem v díle „Naše Amerika“ (vydaném v Praze v roce 1926). Čeští a slovenští Američané na ni znovu odpověděli v roce 1939 svou Stop Hitler Parade v New Yorku a účastí 25.000 lidí na Randall Islandu. Nedávno byla otázka zodpovězena v roce 1960 Společností pro vědu a umění (SVU), když našla nové postupy pro své aktivity a cíle, které by spojily mladou druhou, třetí a dokonce čtvrtou generaci našich krajanů, a tak překlenula generační propasti před a po roce 1948. Na závěr můžeme opakovat slova

¹¹ Vlasta Vraz, Roderick Gorman a James Cihak, et al. *Panorama – A Historical Review of Czechs and Slovaks in the United States of America* (Cicero: Cicero-Berwyn Press, 1970), 18–29.

českého básníka J. V. Sládka, který strávil krátkou dobu ve Spojených státech mezi našimi krajany, a tak se seznámil s jejich utrpením, ale také s americkou demokracií a svobodou: "Byli jsme a budem"¹²

V těchto slovech je vylíčen pocit českých Američanů v 70. letech minulého století ve vztahu ke své identitě. Je patrné, že snaha o zachování české národní sounáležitosti a o formování komunity byla v té době silná, a to zejména díky různým krajanským organizacím, mezi nimi na předních místech Společnosti pro vědu a umění a Americkému Sokolu. Osudem této ideje, jejím aktuálním naplňováním a možnou perspektivou se dále zabývám ve své práci.

1.2. Identita

Sociální identita je klíčovým konceptem v oblasti sociální psychologie a sociologie, který zkoumá, jak lidé vnímají sami sebe ve vztahu k sociálním skupinám, ke kterým patří. Tento koncept se stal středem pozornosti výzkumu a analýzy v různých kontextech, zejména v situacích, kdy jsou jedinci součástí menšinových skupin.

Menšiny jsou skupiny jedinců, kteří se odlišují od většinové populace v různých ohledech, jako jsou etnický původ, náboženství, jazyk, genderová identita nebo sexuální orientace.¹³ Členové menšin se často potýkají s komplexními otázkami týkajícími se identity, integrace, rovnosti a diskriminace. Sociální identita hraje klíčovou roli v procesu formování jedinečného sebevědomí a vnímání vlastního místa ve společnosti. Jedním z hlavních aspektů sociální identity je příslušnost k určité skupině a pocit sounáležitosti s ní. Tento pocit může posilovat pocit identity a přinášet jedincům podporu a soudržnost v rámci menšinové skupiny.

Na druhou stranu může vytvářet i bariéry v interakcích s většinovou společností, což může vést k pocitům izolace, nedostatečnosti nebo diskriminace. Dalším důležitým aspektem je proces identifikace se s hodnotami, tradicemi a normami menšinové skupiny.¹⁴ Tento proces může být pro jedince obohacující a posilující, avšak současně může být vystaven tlakům ze strany okolní společnosti, která může tyto hodnoty a normy odmítat nebo marginalizovat. Významnou roli hraje také veřejné vnímání menšin a konstrukce stereotypů a předsudků. Sociální identita menšin může být zkreslována či deformována vnějšími faktory a médii, což může mít negativní dopad na sebevědomí a integritu jedinců.¹⁵ Tento fenomén může vést k pocitům méněcennosti a vytvářet psychologické bariéry v procesu sebeprosazování a seberealizace. V dnešní globalizované a multikulturní společnosti je zkoumání sociální identity v kontextu menšin nezbytné pro porozumění komplexním dynamikám vztahů mezi jedinci a společností.

¹² Vraz, *Panorama – A Historical Review of Czechs and Slovaks in the United States of America*, 29.

¹³ Maykel Verkuyten, „Ethnic Group Identification and Group Evaluation Among Minority and Majority Groups: Testing the Multiculturalism Hypothesis“, *Journal of Personality and Social Psychology* 88, č. 1 (2005), 121–138.

¹⁴ Joe R. Feagin a Clairece Booher Feagin., *Racial and Ethnic Relations*, 2. vyd. (Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1984), 10.

¹⁵ Minelle K. Mahtani, „Representing Minorities: Canadian Media and Minority Identities“, *Canadian Ethnic Studies Journal* 33 (2001), 99.

Otázkou sociální identity se začali zabývat zejména sociální psychologové Henri Tajfel a John Turner v 60. a 70. letech 20. století jakožto teorií k vysvětlení meziskupinového chování (intergroup behaviour).¹⁶ Bethan Benwellová a Elizabeth Stokoeová shrnují jejich učení takto: „Teorie sociální identity zkoumá fenomén ‘vlastní skupiny’ a ‘cizí skupiny’ a vychází z přesvědčení, že identity jsou utvářeny prostřednictvím procesu rozdílu definovaného relativním nebo flexibilním způsobem, který závisí na aktivitách, jichž se jedinec účastní.“¹⁷ Tato teorie předpokládá určité meziskupinové chování na základě vnímaných rozdílů ve statusu skupin, vnímané legitimacy a stability těchto rozdílů ve statusu a vnímané schopnosti přesunu z jedné skupiny do druhé.¹⁸

Historicky lze dohlédnout počátek této teorie v kontextu práce Williama G. Sumnera, který už v roce 1906 ve svém díle *Folkways: A Study of the Sociological Importance of Usages, Manners, Customs, Mores, and Morals* zachytil hlavní body teorie identity následovně: „Věrnost skupině, obětování se pro ni, nenávisť a pohrdání cizinci, bratrství uvnitř, válečnost venku - všechny tyto vlastnosti rostou společně jako běžné produkty stejné situace. ... Muži z jiné skupiny jsou cizinci, jejichž předci vedli války s předky naší skupiny. ... Každá skupina pěstuje svou vlastní hrdost a pýchu, chlubí se svou nadřazeností, vyvyšuje svá vlastní božstva a pohrdá cizinci. Každá skupina si myslí, že její zvyky jsou jediné správné, a pokud si všimne, že jiné skupiny mají jiné zvyky, vyvolávají tyto závist a pohrdání.“¹⁹

Teorie sociální identity pracuje s pojmem motivace. Sociální chování jedinců je ovlivněno nejen jejich osobními charakteristikami a motivacemi, ale také jejich členstvím ve skupinách a dynamikou meziskupinového chování. Lidé obecně mají tendenci udržovat pozitivní obraz skupin, do nichž patří, což je ovlivněno procesy sociální identity.²⁰ To znamená, že jedinci jsou motivováni hájit a prosazovat pozitivní vlastnosti, postoje a chování spojené s jejich in-group (sociální skupina, s níž se osoba psychologicky identifikuje jako člen). Nicméně tato tendence je také může vést k zaměření se na méně příznivé vlastnosti out-groups (sociální skupiny, s nimiž se jedinec necítí identifikován) nebo na minimalizaci důležitosti pozitivních vlastností out-groups. Tato tendence dávat přednost vlastní in-group před relevantními out-groups může ovlivnit různé aspekty, jako je distribuce materiálních zdrojů mezi členy skupiny, hodnocení produktů nebo úspěchů na základě příslušnosti ke skupině, a dokonce i komunikace ohledně chování členů

¹⁶ Henri Tajfel a John C. Turner, „An Integrative Theory of Intergroup Conflict“, in *The Social Psychology of Intergroup Relations*, ed. W. G. Austin a S. Worchel (Monterey, CA: Brooks/Cole, 1979), 33–47; Henri Tajfel a John C. Turner, „The Social Identity Theory of Intergroup Behaviour“, in *Psychology of Intergroup Relations*, ed. S. Worchel a W. G. Austin (Chicago, IL: Nelson-Hall, 1986), 7–24; John C. Turner, „Some Current Issues in Research on Social Identity and Self-Categorization Theories“, in *Social Identity*, ed. Naomi Ellemers, Russell Spears a Bertjan Doosje (Oxford: Blackwell, 1999), 6–34.

¹⁷ Bethan Benwell a Elizabeth Stokoe, *Discourse and Identity* (Edinburgh: Edinburgh University Press, 2006), 25.

¹⁸ Tajfel, „An Integrative Theory of Intergroup Conflict“, 33–47; Turner, „Some Current Issues in Research on Social Identity and Self-Categorization Theories“, 6–34.

¹⁹ William G. Sumner, *Folkways: A Study of the Sociological Importance of Usages, Manners, Customs, Mores, and Morals* (New York: Ginn, 1906), 13.

²⁰ Tajfel, „An Integrative Theory of Intergroup Conflict“, 33–47.

in-group oproti out-groups. Tyto dynamiky poukazují na složitou interakci mezi individuální identitou, skupinovou dynamikou a meziskupinovými vztahy při formování sociálního chování.²¹

1.3. Národní identita

Národní identita je identita jednotlivce nebo pocit sounáležitosti s jedním nebo více státy nebo jedním nebo více národy,²² pocit národa jako sjednocená celistvost, reprezentovaný odlišnými tradicemi, kulturou a jazykem,²³ subjektivní pocit jednotlivce, který sdílí se skupinou lidí ve vztahu k národu bez ohledu na svůj právní občanský status.²⁴

Národní identita je tedy koncept, který má značný význam při porozumění kulturním, sociálním a politickým dynamikám národa. Zahrnuje sdílený pocit příslušnosti, hodnot, přesvědčení, tradic a symbolů, které sjednocují jednotlivce jako členy konkrétního národa.

V jádru národní identity je idea kolektivního vědomí, které spojuje lidi na základě společných prvků, jako jsou historie, jazyk, kultura a území.²⁵ Tyto prvky přispívají k formování soudržné národní identity, která určuje, jak jednotlivci vnímají sami sebe v souvislosti se svým národem a jak jsou vnímáni ostatními. Jednou z klíčových složek národní identity je kulturní dědictví. To zahrnuje tradice, zvyky, umění, literaturu, stravovací návyky a historické vyprávění, které se dědí z generace na generaci.

Kulturní dědictví hraje důležitou roli při formování identity národa a podporuje pocit hrdosti a kontinuity mezi jeho příslušníky.²⁶ Významnou roli v národní identitě hraje také jazyk. Slouží jako prostředek komunikace, vyjádření a zachování kulturních nuancí. Sdílený jazyk vytváří pocit jednoty a solidarity mezi lidmi, což přispívá k posilování jejich národní identity. Symboly a rituály jsou dalším aspektem národní identity. Vlajky, hymny, národní svátky a památné události slouží jako silné symboly, které vyvolávají pocity vlastenectví a věrnosti k národu. Tyto symboly často odrážejí historické zápasy, úspěchy a aspirace přispívající ke kolektivnímu pocitu identity a příslušnosti.

Národní identita není statická, ale dynamická a rozvíjející se. Může být ovlivněna historickými událostmi, politickými změnami, globalizací, migrací a interakcemi s jinými kulturami. Globalizace vedla zejména k

²¹ Naomi Ellemers, „Social Identity Theory“, *Encyclopædia Britannica*, 2024.

<https://www.britannica.com/topic/social-identity-theory> (staženo 28. prosince 2024).

²² Henri Tajfel a John C. Turner, „The Social Identity Theory of Intergroup Behavior“, in *Key Readings in Social Psychology: Political Psychology*, ed. John T. Jost a Jim Sidanius (New York: Psychology Press, 2004), 276–293.

²³ „Definition of National Identity in English“. Oxford Dictionaries.

²⁴ Montserrat Guibernau, „Anthony D. Smith on Nations and National Identity: a critical assessment“. *Nations and Nationalism*, 2004, 10 (1–2), 125–141.

²⁵ Herbert Kelman, „Nationalism, Patriotism and National Identity: Social-Psychological Dimensions“, in *Patriotism in the Life of Individuals and Nations*, ed. Daniel Bar-Tal a Ervin Staub (Chicago: Nelson-Hall, 1997), 171–173.

²⁶ János László, *Historical Tales and National Identity: An Introduction to Narrative Social Psychology* (Abingdon: Routledge, 2013), 191.

nárůstu kulturní výměny, hybridních identit a debat o významu a inkluzivitě národní identity v různorodých společnostech.²⁷

Nicméně národní identita může být také zdrojem napětí a konfliktů, zejména v multietnických nebo multikulturních společnostech. Výzvy jako etnický nacionalismus, kulturní asimilace a debaty o imigračních politikách ukazují na složitosti navigace národní identity v moderních dobách. Přesto silná národní identita může podporovat sociální soudržnost, občanskou angažovanost a pocit společného cíle mezi občany. Může poskytnout rámec pro řešení společných výzev, podporu vzájemného porozumění a budování pocitu kolektivní odpovědnosti vedoucí ke blahu národa.

S rozvojem imigrace se mnoho zemí vypořádává s vytvářením a udržením vlastní národní identity a zároveň s otázkou přizpůsobení imigrantů. Existují také mezinárodní dohody, které upravují postavení národních menšin, např. Deklarace Organizace spojených národů o právech osob patřících k národním nebo etnickým, náboženským a jazykovým menšinám, která se zaměřuje na ochranu a zajištění práv těchto osob. Základními body této deklarace jsou práva osob patřících k menšinám na zachování své identity, včetně národní, etnické, náboženské a jazykové identity. Deklarace zdůrazňuje právo menšin na ochranu a podporu své kultury, tradic, obyčejů a jazyka, včetně práva na vzdělání ve vlastním jazyce. Důležitým bodem je také zajištění nerušeného výkonu práv osob patřících k menšinám, což zahrnuje právo na svobodu projevu, shromažďování a vyznání víry bez diskriminace či omezení. Deklarace zdůrazňuje rovné postavení před zákonem pro všechny občany včetně osob patřících k menšinám. Prevence a ochrana před diskriminací na základě národnosti, etnicity, náboženství nebo jazyka je dalším důležitým principem deklarace. Posledním bodem je podpora multikulturalismu a respektování rozmanitosti v rámci společnosti, což má přispět k bohatství a dynamice společenského života. Tyto body mají za cíl zajistit rovnoprávné zacházení s osobami patřícími k menšinám a podporovat jejich integraci do společnosti s respektem k jejich identitě a hodnotám.²⁸

Státy se k imigraci a k podporování národnostních menšin a jejich identity staví obvykle vlastním způsobem. Některé, jako například Česká republika, mají uzákoněnu možnost zřizování cizojazyčných škol v regionech s vysokým zastoupením určité národnostní menšiny,²⁹ anebo Kanada, která aktivně podporuje imigranty, aby se cítili jako součást Kanady a aby měli pocit sounáležitosti s touto zemí. Vláda se snaží vytvářet více inkluzivní pojetí národní identity, které zahrnuje jak obyvatele narozené v Kanadě, tak i přistěhovalce. Cílem je vytvořit společnost, kde se každý jedinec cítí být přijat a respektován bez ohledu na svůj původ.³⁰

²⁷ Sheila Croucher, *Globalization and Belonging: The Politics of Identity in a Changing World* (Lanham, MD: Rowman & Littlefield, 2004).

²⁸ *Declaration on the Rights of Persons Belonging to National or Ethnic, Religious and Linguistic Minorities*, Dec. 18, 1992, GA Res. 47/135, UN Doc. HR/PUB/10/3, 15.

²⁹ Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), § 14.

³⁰ Agnieszka Golec de Zavala a Aleksandra Cichočka, *Social Psychology of Social Problems: The Intergroup Context* (London: Palgrave Macmillan, 2012), 102–104.

1.4. Udržování národní kultury

Udržování nebo rozšiřování národní kultury v zahraničí je otázka, která přesahuje rámec problematiky imigrace a integrace. Každý migrant v zahraničí je potenciálně reprezentantem kultury země původu skrze své denní chování a kulturní spotřebu. Kulturní praxe migrantů a kultura propagovaná zemí původu se ovšem nemusejí nutně shodovat. Mohou být vzájemně propojeny, nebo mohou být v rámci mocenských dynamik i protichůdné, například když některé kulturní aspekty ze strany migrantů nejsou přesně stejné jako ty, které země původu chtějí ukázat nebo propagovat, protože jsou spíše výsledkem kombinací a vyjednávání než nesporného přijetí.³¹

Kultura se projevuje skrze chování jednotlivců, z nichž jedním je užívání jazyka. Tato kulturní dimenze je často považována za místo střetu, kde je primární způsob vyjadřování jednotlivce, který se naučil téměř podvědomě, zpochybňován, aby udělal místo novému jazyku, jehož učení je spíše výsledkem záměrného a obtížného procesu, který zahrnuje otázky motivace, přístupu, dovedností a nákladů.³² Tento proces je přijímající zemí prezentován a podporován jako nevyhnutelný. Přesto však migranti stále používají jazyk - nebo jazyky - své země původu v každodenním životě, zejména doma v rámci rodinných interakcí. Zatímco v prostředí většinové společnosti jsou používány převážně jiné jazyky, a tedy charakterizují veřejné interakce, jazyk země původu je často spojován se sférou domácí existence. To může být také případ pro migranty druhé nebo třetí generace, pro které používání jazyka země, kde se narodili jejich rodiče nebo prarodiče a kterou znají díky několika návštěvám, se stává způsobem, jak potvrdit jednu ze svých mnoha příslušností.³³ Bez toho, aniž by bylo překážkou integrace, umožňuje ovládnutí (nebo alespoň dílčí znalost) tohoto jazyka mladým migrantům druhé generace disponovat škálou sdílených praktik,³⁴ které mohou být mobilizovány, když jsou užitečné pro mezilidské výměny.

Používání jazyka země původu migranty nebo jejich potomky nelze považovat za neutrální fenomén. Takový jev potvrzuje blízkost (i když ne výhradně) k dané kultuře. Pevně v případě migrantů první generace se používání tohoto jazyka může objevit i mimo domov: na pracovišti (zejména když migranti pracují v oblasti dovozu/vývozu nebo v diplomatických misích), na veřejných místech, jako jsou obchody, místa trávení volného času, náboženské instituce či školy (zejména v oblastech nebo čtvrtích s významnou koncentrací

³¹ Sonia Gsir a Elsa Mescoli, „Maintaining National Culture Abroad: Countries of Origin, Culture and Diaspora“, *INTERACT Research Report*, Conceptual Paper, 2015/10, Migration Policy Centre, <https://hdl.handle.net/1814/35881> (staženo 28. prosince 2024).

³² Anne Filhon, „Linguistic Practices in Migration: Models of Integration, Language Policies and Establishment of Social Hierarchy of Languages“, *INTERACT RR 2013/02*, Robert Schuman Centre for Advanced Studies, European University Institute, San Domenico di Fiesole (2013), <http://interact-project.eu/docs/publications/Research%20Report/INTERACT-RR-2013-02.pdf> (staženo 28. prosince 2024).

³³ M.W. Buitelaar, „Staying Close by Moving Out: The Contextual Meanings of Personal Autonomy in the Life Stories of Women of Moroccan Descent in the Netherlands“, *Contemporary Islam* 1 (2007), 3–22.

³⁴ M.P. Julien, „Des situations commensales adolescentes: entre pluralité normative, conflits et construction de soi“, in *La juste mesure. Une sociologie historique des normes alimentaires*, ed. A. Lhuissier, A. Maurice a T. Depecker (Rennes: PUR, 2010), 245–268.

podobných osob). Děje se to zpravidla tehdy, když se migranti dostanou do interakce s lidmi, kteří sdílejí stejný původ.

Ovládnutí jazyka země původu může pro migranty představovat aktivum pro rozvoj jejich profesního postavení nebo pro aktivní zapojení se do komunity, která sdílí společnou kulturní příslušnost. Tento fakt může rehabilitovat určité cizí jazyky v migračním kontextu, který uznává hierarchii implicitně stanovenou mezi nimi, tedy sociální hierarchii struktury, která nezávisí tolik na počtu mluvčích, jako spíše na původním kontextu projevu a na "prostoru, který je migrantům v každé hostitelské zemi poskytnut".³⁵ Zpravidla ne všechny jazyky mají stejnou prestiž, jelikož jazyky některých zemí původu jsou vnímány lépe a považovány za výhodnější než jiné. Přesto platí, že možnost verbální komunikace v původním jazyce uvnitř i mimo domov je nevyhnutelná a musí být považována za pozitivní podmínku migrantů, pomocí níž rozšiřují své sociální vazby, a tak přebírají aktivní roli v prostředí, ve kterém žijí.³⁶

Významným projevem kultury je konzumace a užívání kulturních statků, produktů a komodit spojených se zemí původu migrantů. Jídlo, oblečení, předměty denní potřeby (nádoby, vybavení obydlí, toaletní prostředky, ložní prádlo, koberce, ubrusy, předměty k náboženským úkonům atd.), a také umělecké produkty (hudba, filmy, knihy, noviny) přispívají k definování jejich identity. Tělo hraje v této definici ústřední roli, protože představuje prostředek, skrze nějž tyto kulturní produkty jedinec přijímá a ony se stávají součástí jeho osobnosti, a to i navenek při interakci s ostatními.

Tento druh konzumace kulturních statků, který vyjadřuje příslušnost k celku, lze také číst jako odpověď na jeden z druhů "strachu z kontaminace".³⁷ A to i doslovně, tedy v případě stravování. Navzdory tomu, že jsou lidé jako živočišný druh všežravci, nekonzumují vždy vše, co je pro ně stravitelné. Obvykle činí volby, které odpovídají určitým kulturním normám. Tuto úvahu lze rozšířit na konzumaci i jiných kulturních produktů zmíněných výše, což poukazuje na skutečnost, že tato chování nejsou neutrální, že komunikují zastávání určitých pozic, což je jevem zároveň individuálním i kolektivním. To platí i pro výrobu kulturních produktů v zemi existence diaspory. Některé z nich se zaměřují převážně na diasporu právě tím, že odkazují na kulturu země původu migrantů. V rámci migračního kontextu tato produkce dokládá subalterní aktivismus, často kombinující a zdůrazňující různé kulturní kódy, a tím vytvářející možné způsoby, jak se migranti mohou realizovat ve veřejné sféře.

Kultury, většinová a menšinová, spolu interagují díky akcím a produktům migrantů, které jsou spojeny s kontextem, k němuž se vztahují. Například migranti vyvíjejí některé podnikatelské aktivity na základě oběhu komodit, jako je dovoz a distribuce produktů pocházejících z jejich země původu. Pod kategorií etnických

³⁵ Filhon, „Linguistic Practices in Migration: Models of Integration, Language Policies and Establishment of Social Hierarchy of Languages“.

³⁶ Gsir, „Maintaining National Culture Abroad: Countries of Origin, Culture and Diaspora“.

³⁷ Claude Fischler, „Gastro-nomie et gastro-anomie“, *Communications* 31 (1979): 189–210, doi: 10.3406/comm.1979.1477, http://www.persee.fr/doc/comm_0588-8018_1979_num_31_1_1477 (staženo 28. prosince 2024).

obchodů provozují podniky, které prvotně cílí na diasporu, ale v zásadě nejen na ni – rostoucí segment hlavní populace využívá tyto obchody (nebo restaurace) ve snaze o určitý druh exotické zkušenosti.³⁸

Imigrační kultura je vnímána skrze oblečení, jazyk, gesta, postavení těla, stravovací návyky, náboženské praktiky či sociální vztahy migrantů.³⁹ Kultura migrantů je také spojena s "možnostmi imigranta", často podmíněné tím, že migrant nebyl v zemi původu vítán a byl dokonce považován za nepřátelský element, protože byl nepochopen.⁴⁰ Kultura místa původu migrantů často funguje jako podrobená kultura vůči dominující kultuře v původní zemi, a to jak z důvodu historického dědictví a následných současných diskurzů, tak i proto, že místo původu zaujímá "menšinovou" pozici vůči "většinové" pozici v zemi. Ve snaze zajistit si odpovídající postavení ve většinové společnosti se některé kultury zemí původu migrantů snaží zaujmout vztahové, soutěžní až konkurenční pozice k sobě navzájem. Tím, že zaujímají pozici, která je celosvětově uznávána (či nikoliv), a jejím šířením ve veřejném prostoru mohou kulturní projevy sloužit jako nástroj aktivního pozicování migrantů k sobě navzájem i v rámci hlavní společnosti.

Různorodé zájmy mohou být prosazovány prostřednictvím kulturních praktik, někdy prostřednictvím další esencionalizace některých aspektů, aby se prosadila dominující hodnota za účelem projevení rozdílu, který může ovlivnit účast.⁴¹ Když migranti zaujímají nejnižší pozici ve společnosti (málo placené, neatraktivní, nebezpečné zaměstnání), často se stává, že jejich kultura je spojována s nízkou kulturou. Někteří autoři zdůrazňují vztah mezi třídní příslušností a konzumací kultury,⁴² což vede k úvaze, že zařazení do společenské třídy má také vliv na kulturní vývoj. Sociální degradace, kterou migranti v mnoha případech zažívají v přijímající zemi, může mít vliv na vazby, které udržují se zemí původu, a zejména na ty, které se přímo týkají kultury v užším smyslu.

Udržování, mobilizace a zobrazování silné kulturní identity pomáhá migrantům čelit destabilizaci způsobené migrací, která může být spojena s procesem změny třídního postavení. Pro přijímající země jde o fakt významný, pokud si uvědomí, že praktiky kulturní rozmanitosti, dokonce i folklorní a zdánlivě povrchní, mají určitou hodnotu. Jejich uznání ovšem může představovat záminku pro některé (i nežádoucí) interakce mezi migranty a většinovou populací, které získají hlubší smysl, než jaký byl původní záměr.⁴³

Tato dynamika nabývá většího významu, pokud zkušenost naznačuje, že přístup ke kultuře, míněno jako cultura animi (péče o duši), zahrnující konzumaci různých uměleckých produktů vytvořených hlavní

³⁸ Faustine Régner, „Le monde au bout des fourchettes: voyage dans l'exotisme culinaire“, *Observatoire Cniel des habitudes alimentaires*, http://www.lemangeur-ocha.com/wp-content/uploads/2012/04/Regnier_Exotisme_culinaire3.pdf (staženo 28. prosince 2024); Jean-Pierre Hassoun a Alain Raulin, „Homo exoticus“, in *Mille et une bouches. Cuisines et identités culturelles*, ed. Sophie Bessis (Paris: Autrement, 1995), 119–130.

³⁹ Abdelmalek Sayad, *L'immigration ou les paradoxes de l'altérité. 3. La fabrication des identités culturelles* (Paris: Editions Raisons d'agir, 2014 [1. vydání Brusel, 1991]), 101.

⁴⁰ Ibid., 104.

⁴¹ Ibid., 104–107.

⁴² Pierre Bourdieu, *La distinction: critique sociale du jugement* (Paris: Éditions de Minuit, 1979).

⁴³ Gsir, *Maintaining National Culture Abroad: Countries of Origin, Culture and Diaspora*, 17.

společností, není shodně přiznáván jednotlivcům všech sociálních tříd. Problém přístupu k většinové kultuře lze spojit s nedostatkem jazykových znalostí, ale také s nedostatkem zdrojů (nedostatek informací a znalostí, nedostatek vzdělání a nedostatek sociálních vazeb) a s vysokými náklady. Kolektivní kultura původní země připisovaná fenoménu rozmanitosti je často imigrantům více přístupná nejen díky každodennímu provádění praktik spojených se zemí původu, ale také díky propagaci určitých kulturních aktivit (týkajících se uměleckých produktů, jako jsou písně, divadelní hry, hudební skladby, malby atd.), k nimž mají obvykle jednodušší a cenově dostupnější přístup ve srovnání s aktivitami hlavní společnosti.⁴⁴

1.5. Identita menšin v USA

Američané na otázku, odkud pocházejí, zpravidla uvedou dvě odpovědi. V té první označí některý ze států USA podle své současné příslušnosti. Ve druhé odpovědi lze však běžně očekávat výčet míst, odkud do Ameriky přišli jejich prarodiče a praprarodiče, spolu s možnou zmínkou o tom, zda není někdo v rodině potomkem původních obyvatel kontinentu, a to třeba jen i z jedné šestnáctiny.

Tento dialog o identitě je charakteristický pro mnoho Američanů, zejména těch, kteří si uvědomují své kořeny zapuštěné v různých menšinových skupinách. USA jsou zemí, kde se různé etnické, náboženské a kulturní skupiny neustále prolínají a tvoří pestrou mozaiku společnosti. Identita menšinových skupin je tedy něčím, co se neustále vyvíjí a co odráží historii, migraci a kulturní rozmanitost země. Pro mnohé Američany je důležité znát své kořeny a zachovávat kulturní a další zvyky svých předků, mezi něž patří slavení svátků, udržování tradic, jazyka a náboženství, které jsou součástí jejich rodinné historie, případně širší komunity.

Jednou z významných menšin v USA jsou původní američtí obyvatelé, kteří často čelí otázce, jak moc dodržují kulturní zvyky svých předků a zda se s touto menšinou identifikují. Někteří jedinci z těchto skupin aktivně pracují na zachování a propagaci své kultury a tradic prostřednictvím kulturních akcí, vzdělávacích programů a podpory vlastních komunit. Ostatní se mohou cítit vzdáleněji od svých kořenů a více se identifikují s moderní americkou společností. Významnou menšinou jsou rovněž lidé afroamerického původu, jejichž historie sahá až k otroctví a období občanské války. Afroameričané se často snaží udržovat a zdůrazňovat spojení se svými africkými kořeny a zároveň se plněji integrovat do americké společnosti. Jejich identita je ovlivněna bojem za občanská práva, ale i kulturou, hudbou a uměním, které mají hluboké kořeny v africkém dědictví.

K výrazným menšinovým skupinám v USA se řadí také přistěhovalci z Latinské Ameriky, Asie, Blízkého východu, Židé, Indové, Rusové a mnoho dalších. Každá skupina přináší své jedinečné kulturní prvky a příběhy, které tvoří pestrou americkou společnost a jednotlivé národní identity. Nelze nezpomenout určující příspěvek evropských přistěhovalců do formování vlastní americké identity. Britská, irská, německá, italská a další evropské komunity hrály klíčovou roli ve vytváření ekonomického, kulturního a politického základu Spojených států. Jejich tradice, jazyk a hodnoty jsou dodnes zjevné v mnoha oblastech amerického života.

⁴⁴ Gsir, *Maintaining National Culture Abroad: Countries of Origin, Culture and Diaspora*, 17.

Menšinové skupiny v USA často aktivně pracují na udržování své národní identity, kultury a komunity. Jedním z rozhodujících prvků je zachovávání kulturních tradic a hodnot, které jsou dědictvím získaným od jejich předků. Zahrnuje to oslavy tradičních svátků, praktikování náboženských obřadů, udržování jazyka a kulturních či gastronomických zvyklostí. Komunity menšin často vytvářejí kulturní a společenská centra, kde se členové mohou setkávat, sdílet zkušenosti a udržovat svou identitu.⁴⁵ Tato centra často pořádají kulturní akce, vzdělávací programy a umělecké projekty, které pomáhají posilovat pocit sounáležitosti s národní komunitou a národem jako takovým a hrdosti na jeho kulturní dědictví.

Při udržování národní identity hraje klíčovou roli také jazyk. Mnoho menšin se snaží zachovat svůj původní jazyk prostřednictvím výuky v rodině, školách nebo jazykových kurzech.⁴⁶ Tímto způsobem se zajišťuje, že další generace budou mít možnost komunikovat v něm a porozumět kulturním kořenům svých předků. Důležitým prvkem udržování národní identity je také podpora umění, literatury a hudby menšinových skupin.⁴⁷ Tímto způsobem se předávají příběhy, tradice a hodnoty z generace na generaci a posiluje se kulturní povědomí v rámci komunity i ve společnosti jako celku. Komunity menšin také často bojují za zachování svých práv a zájmů ve společnosti. Jde zpravidla o prosazování multikulturalismu, boj proti diskriminaci nebo o podporu vzdělávání a zaměstnanosti ve prospěch menšinových skupin. Udržování národní identity, kultury a komunity je pro menšiny v USA důležitým a neustále se rozvíjícím procesem.

1.6. Česká menšina v USA

Česká menšina v USA se v určitých regionech udržuje už více než 150 let. Jde zejména o Texas, Iowa, Nebrasku a Illinois. Existují i významné instituce, jako například České a slovenské národní muzeum v Cedar Rapids v Iowa, které je centrem dění celého města a ústřední budovou čtvrti Czech Village. Muzeum nyní vede Cecilia Rokusek, Čechoameričanka již čtvrté generace, která stále hovoří česky. Muzeum pořádá akce pro místní českou komunitu, na nichž účastníci nosí české národní kroje a při zábavách se podávají česká národní jídla a pije české pivo.⁴⁸ Krajané rovněž organizují různé soutěže, včetně Miss Czech Slovak US.⁴⁹ V každém státě USA existuje minimálně jedna česká škola, nebo v něm působí alespoň jedna učitelka nebo učitel češtiny.⁵⁰ Každý rok se pořádá několik českých festivalů⁵¹ (i když ten newyorský již několik let chybí) a existuje několik stálých kulturních center a místních muzeí po celých Spojených státech. V neposlední řadě se také objevují americko-čeští influenceři, kteří na Instagramu, TikToku a dalších platformách a sociálních sítích představují a propagují česko-americké tradice, kulturu či módu.⁵²

⁴⁵ Např. česká škola v Astorii (NYC).

⁴⁶ Např. česká škola v Astorii (NYC) a České centrum New York.

⁴⁷ Např. České centrum New York.

⁴⁸ National Czech & Slovak Museum & Library, <https://ncsml.org/> (staženo 28. prosince 2024).

⁴⁹ Miss Czech-Slovak US Pageant, <https://www.missczechslovakus.com/> (staženo 28. prosince 2024).

⁵⁰ Kristýna Horáčková (učitelka české školy v Chicagu vyslaná ČR), osobní rozhovor s autorem, září 2023.

⁵¹ Např. Czech and Slovak festival v Marylandu nebo v Cedar Rapids, Iowa.

⁵² Např. účet Slavic_bros na Instagramu.

Součástí této práce (4. kapitola) je kvalitativní dotazníkové šetření podpořené rozhovory, jehož se zúčastnily dvě desítky českých krajanů a jejich potomků v USA. Věkové rozmezí je od 25 do 98 let, respondenty byli jak noví přistěhovalci, tak Američané první, druhé i třetí generace. Pocházejí většinou z New Yorku a jeho širšího okolí včetně New Jersey. Několik dotazovaných osob žije aktuálně jinde v USA, ale velkou část života strávilo v New Yorku. Respondenty jsem vybíral z řad bývalých žáků české školy v Astorii a jejich rodičů, z krajanů aktivních v české newyorské komunitě, ale také z jejich dalších, méně aktivních či bývalých členů, nebo Čechoameričanů, kteří se komunitního života neúčastní. Prostřednictvím dotazovací metody jsem zjišťoval jejich osobní vnímání národní identity, české i americké, a jak jednotlivé aspekty této identity či identit ovlivňují jejich život, postoje a smýšlení.

2. Historický exkurz

Tato práce zkoumá otázky národní identity Čechů a jejich potomků v konkrétním prostředí megalopole New York a jeho souvisejícího okolí (Upstate New York, Connecticut, New Jersey), nicméně nelze pominout historický kontext imigrace z českých zemí na celé území USA.

2.1. Osobnosti

V 17. století dorazili do Severní Ameriky první známí čeští přistěhovalci, včetně Augustina Heřmana z Kokořínska⁵³ a Bedřicha Filipa⁵⁴, kteří se usadili v Novém Amsterdamu, dnešním New Yorku, a stali se významnými postavami v obchodu a zemědělství. Bedřich Filip býval označován kronikáři jako "český obchodní kníže", etabloval se jako jeden z nejbohatších mužů v amerických koloniích. Augustin Heřman, první doložený přistěhovalec z českých zemí, se v roce 1660 přestěhoval z Nového Amsterdamu do Marylandu, kde získal významné pozemkové vlastnictví a přispěl k obchodu s tabákem. V roce 1670 vytvořil první mapu tehdejších kolonií Virginie a Maryland, což je považováno za důležitý milník v americké kartografii.

V roce 1735 připlula do Ameriky první skupina Moravských bratří, potomků příslušníků Jednoty bratrské, českého reformačního hnutí hlásícího se k odkazu Mistra Jana Husa a husitství. Usídlili se v Pensylvánii a založili komunity jako Nazareth a Bethlehem. Nutno uvést, že Moravští bratři přicházeli z Německa a pouze jejich prapůvod je z Moravy, odkud za třicetileté války jako pronásledovaní evangelíci odcházeli do exilu v okolních státech, hlavně v dnešním Německu, kde mohli svobodně vyznávat víru a liturgii pramenící z české tradice. V roce 1748 postavili Moravští bratři (něm. Herrnhuter Brüdergemeine, angl. Moravian Brethren či Moravian Church) v New Yorku první moravský kostel, čímž položili základy své duchovní přítomnosti v této části dnešních USA. V období kolem deklaraace nezávislosti USA (1776) žilo v amerických koloniích více než 2000 Moravských bratří. John Wilkes Kittera, považovaný za potomka Moravských bratří, byl jako federalista zvolen v roce 1791 do Kongresu USA, v jehož Sněmovně reprezentantů zastupoval stát Pensylvánie po deset let. Jeho rostoucí vliv v americké politice potvrdil roku 1801 druhý prezident USA John Adams, který Kottoru jmenoval generálním státním zástupcem pro východní okres státu Pensylvánie.

V roce 1832 se v New Yorku vylodil Antonín Dignovity, rodák z Kaňku u Kutné Hory, jazykovědec, vynálezce a lékař, který později přesídlil do San Antonia v Texasu, kde se věnoval medicíně. Pro své abolicionistické postoje musel za občanské války Texas opustit a až do své smrti v roce 1875 působil ve federálních službách v hlavním městě Washingtonu. V roce 1836 se v New Yorku usadil František Vlašák, úspěšný obchodník, který se nakonec stal jedním z prvních českých milionářů v Americe. Jan Nepomuk Neumann, narozený v roce 1811, přišel do New Yorku z Prachatic a později se stal čtvrtým biskupem ve Filadelfii. Za osm let svého působení založil téměř sto škol a přes 80 kostelů. Papež Pavel VI. ho v roce 1977 prohlásil za svatého.⁵⁵ V roce 1847 se první čeští imigranti usadili v texaském Catspringu, a zahájili tak významnou českou

⁵³ Nekola, *Český New York*, 11.

⁵⁴ Ibid.

⁵⁵ „Svatý Jan Nepomuk Neumann“, <https://catholica.cz/?id=2749> (staženo 28. prosince 2024).

přítomnost v tomto státě. Čeněk Paclt, dobrodruh a voják, sloužil v americké armádě ve válce proti Mexiku (1846-1848) o území Texasu; dnes je jediným známým vojákem české národnosti, který se tohoto konfliktu osobně zúčastnil.

Po nezdaru revoluce roku 1848 si mladý imigrant z Prahy Vojtěch (Vojta) Náprstek otevřel v Americe knihkupectví, jež se stalo známým střediskem pro nové přistěhovalce z Čech. Krátce po příjezdu do USA založil v New Yorku první krajanský spolek. U Michiganského jezera se poté zúčastnil expedice k původním obyvatelům z kmene Dakota. Tato zkušenost ho zřejmě oslovila natolik, že se začal intenzivněji věnovat etnografii a po svém návratu do vlasti po deseti letech založil v Praze muzeum, které dnes nese jeho jméno.

Od roku 1848 byly zakládány významné české osady ve Wisconsinu, přičemž Racine se stalo prvním americkým městem s výrazně početným zastoupením českých osadníků. Roku 1854 vznikla z iniciativy faráře Henryho Lipovského v St. Louis ve státě Missouri první česká katolická farnost v USA.

V New Yorku otevřeli čeští přistěhovalci v roce 1856 první školu vyučující český jazyk a historii, a poskytli tak vzdělávací příležitosti česko-americkým dětem. Důležitými centry pro český společenský a kulturní život se stávaly kulturní organizace, jako byla například Slovanská lípa založená o rok později v Detroitu ve státě Michigan. V roce 1859 vydal Anthony Dignowity (Antonín Dignovity) *Bohemia under Austrian Despotism*, první anglicky psané dílo o situaci Čechů v Rakousku podporující povědomí o českých otázkách v Americe. V roce 1860 vyšly v Racine ve státě Wisconsin první česky psané noviny v Americe *Slovan Amerikanský* následovány v roce 1861 periodikem *Národní Noviny* v St. Louis v Missouri. V roce 1861 se první dvojce české noviny sloučily pod názvem *Slavie* s Racine jako domovskou redakcí nového týdeníku. *Slovan Amerikanský*, s upraveným názvem *Slovan Americký*, jako jiné periodikum vycházel péčí českých krajanů v Iowa ještě v období 1869 až 1910. Už v 50. letech 19. století vydával český obrozenec Vojtěch Náprstek ve Wisconsinu pro krajany z Čech týdeník *Flug-Blätter*, šlo ale o periodikum v Náprstkově rodné němčině.

Češi v Chicagu založili svou první českou školu v roce 1862, kdy také ve městě začal působit první český právník K. Kolářník. Do Racine se v této době přestěhoval politický emigrant Karel Jonáš, pozdější redaktor *Slavie*, který zde zahájil významnou kariéru v krajanské žurnalistice a veřejné službě. V roce 1864 se v Chicagu narodil Frederick George Novy, průkopník bakteriologie, později známý svou důležitou prací v mikrobiologii a laboratorních technikách. V následujícím roce vyšla v Racine první česká kniha na americkém území s titulem *Pravda čili volné posouzení událostí a pokroku XIX. století*, v níž autor Karel Procházka poukázal na narůstající kulturní sebevědomí českých komunit v Americe. V roce 1866 byl v Chicagu založen první český dělnický klub podporující sociální integraci českých přistěhovalců v Americe a v roce 1868 české ženy v Chicagu založily první vlastní organizaci nazvanou *Libuše* jejímž posláním bylo posílit hlas žen v českých komunitách v Americe.

Také v posledních desetiletích 19. století zanechali Češi ve Spojených státech významné stopy. Roku 1879 připlul do Ameriky Tomáš Čapek, který se později stal úspěšným právníkem a zákonodárcem ve státě Nebraska a kronikářem historie a kultury českých imigrantů v USA. V roce 1881 se do Ameriky přistěhoval Adolf Šabath. Rodák z jižních Čech působil 44 let jako kongresman významně se angažující v sociálních a

imigračních politikách. Rok na to přijel do Spojených států i Aleš Hrdlička, uznávaný antropolog specializující se na původní americké obyvatelstvo. Univerzita v Oberlinu ve státě Ohio ustavila roku 1885 teologický seminář pro protestantské Čechy a o dva roky později čeští benediktini založili Univerzitu Sv. Prokopa v Chicagu (St. Procopius College), která se tak stala jedinou původem českou vysokoškolskou institucí v Americe.

Ředitelem Národní hudební konzervatoře v New Yorku se v roce 1892 stal Antonín Dvořák, nejnámější český hudební skladatel ve Spojených státech, který významně ovlivnil americkou hudbu, mimo jiné svou 9. symfonií Z Nového světa. Roku 1894, ve svých 11 letech, dorazil s rodiči do Spojených států Rudolf Růžička, později uznávaný grafický umělec především dřevorytů a ilustrací. V prvních desetiletích 20. století (1904 až 1921) působil v USA světoznámý malíř a dekorativní umělec Alfons Mucha, který v New Yorku, Chicagu a Filadelfii nejen tvořil, ale také vyučoval.

Politická angažovanost českých a slovenských Američanů v národních a evropských záležitostech se projevila založením České národní aliance a Slovenské ligy, jejichž představitelé podepsali v roce 1915 Clevelandskou dohodu na podporu nezávislosti Čechů a Slováků na Rakousko-Uhersku a vzniku československého státu. V roce 1918 české a slovenské organizace vytvořily americkou pobočku Masarykovy Československé národní rady, a projevily tak významnou solidaritu s československým exilovým vedením. V rozhodujícím období konce 1. světové války byl také budoucí první československý prezident Tomáš Garrigue Masaryk přítomen ve Spojených státech, kde dva dny před vyhlášením samostatného československého státu v Praze, 26. října 1918, podepsal s představiteli amerických Rusínů Filadelfskou dohodu o včlenění Podkarpatské Rusi do budoucího Československa, a ve stejný den přednesl ve Filadelfii Prohlášení nezávislosti československého národa jeho prozatímní vládou, jímž zahraniční odboj vyhlásil svrchovanou a nezávislou Československou republiku (Washingtonská deklarace z 18. října 1918).

Významnou kulturní událostí roku 1923 v New Yorku bylo uvedení divadelní hry Karla Čapka R.U.R. (Rossum's Universal Robots). Americkému publiku se tak začala představovat nová česká, resp. československá kultura a umění. Jejich pozdější reprezentantkou byla například exulantka z roku 1939, operní pěvkyně Jarmila Novotná, která jako sólistka hostovala už od roku 1935 po více než 20 let v newyorské Metropolitní opeře a v New Yorku také v roce 1994 zemřela. Na politickém poli se v roce 1931 prosadil Antonín Josef Čermák (Anton Cermak), syn horníka z Kladna, který byl zvolen starostou Chicaga a dva roky poté zavražděn v Miami při atentátu pravděpodobně cíleného na tehdejšího prezidenta USA Franklina D. Roosevelta. V dramatickém konci 30. let se české a slovenské organizace v Americe aktivovaly k podpoře Československa proti územním a politickým nárokům ze strany nacistického Německa. V roce 1939 přijel československý prezident v exilu Edvard Beneš na pozvání University of Chicago do Ameriky, kde vedl několik přednášek. Po konci 2. světové války a komunistickém puči v únoru 1948 byla založena, i jako důsledek nové imigrační vlny, v roce 1958 Československá společnost pro vědy a umění v Americe (SVU), podporující kulturní a vědeckou výměnu mezi českými a slovenskými exilovými intelektuály. U jejího zrodu stála předsedkyně Československé národní rady americké (Czechoslovak National Council of America) Vlasta Vrázová, dcera cestovatele Enriqua Stanka Vráže, která po 2. světové válce jako ředitelka American Relief

for Czechoslovakia řídila v Praze distribuci americké pomoci v podobě potravin, léků či oblečení, za což ji prezident Edvard Beneš ocenil Řádem Bílého lva.

V roce 1969 započal český a poté americký filmový režisér Miloš Forman svou mimořádně úspěšnou kariéru v USA, která čítá mimo jiné oscarové filmy *Let nad kukaččím hnízdem* a *Amadeus*. O rok později přišel do Ameriky Arnošt Lustig, český spisovatel a přeživší holokaustu, který jako profesor literatury a filmové tvorby významně přispíval k česko-americké kulturní scéně. Ve sportu se prosadily mimo jiné tenistka Martina Navrátilová, která po emigraci z Československa v roce 1975 úspěšně reprezentovala Spojené státy, či mistryně světa v krasobruslení Ája Vrzáňová, která od začátku 50. let 20. století zažívala úspěšnou kariéru v ledních revue a po roce 1989 se významně angažovala v českém krajském hnutí v New Yorku. Olympijská vítězka v hodu diskem z Melbourne 1956 Olga Fikotová-Connollyová sice slavila svůj největší sportovní úspěch v československém dresu, ale poté, kdy se s americkým manželem přestěhovala do Bostonu, jí tehdejší komunistický režim znemožnil dál reprezentovat svoji rodnou vlast. Na čtyřech dalších olympiádách proto startovala v barvách USA. V Mnichově 1972 byla dokonce vlajkonoškou americké výpravy. Na tomto místě nelze nepřipomenout výrazné krajské angažmá Marie Provazníkové, předválečné a těsně poválečné náčelnice Československé obce sokolské a od roku 1950 po emigraci do USA dlouholeté náčelnice Ústředí československého sokolstva v zahraničí. Jejím působištěm v New Yorku byla i sokolovna v 71. východní ulici. Za své rázné postoje proti československému poválečnému vývoji a za podporu krajskému a sokolskému hnutí obdržela od československého prezidenta Václava Havla Řád Tomáše Garrigua Masaryka.

V roce 1972 přistál na Měsíci Eugene A. Cernan, velitel vesmírné mise Apollo 17, který je dosud posledním člověkem, jehož stopy zůstávají na povrchu Měsíce. Cernan byl potomkem Čecha a Slovenky z Chicaga. I když manželé Škvorečtí (Josef Škvorecký a Zdena Škvorecká Salivarová) žili v kanadském Torontu, je jejich působení na poli vydávání českých literárních děl, která československé komunistické úřady nedovolovaly doma tisknout, významné i pro českou krajskou obec ve Spojených státech, stejně jako pro celou českou kulturu období komunistické represe. Škvoreckých vydavatelství Sixty-Eight Publishers vydalo do roku 1994 bezmála 230 titulů převážně exilových a samizdatových autorů. Mezi významnými krajskými autory nelze nezpomenout Madeleine Albrightovou, která jako dívka přicestovala s rodiči do USA po komunistickém převratu v Československu v roce 1948. Za vlády prezidenta Billa Clintona se stala velvyslankyní USA v OSN a později Clintonovou ministryní zahraničí. Těto pozice dosáhla jako první žena v americké historii a ve své době byla také vůbec první ženou v nejvyšších patrech americké administrativy.⁵⁶ Albrightová se mimořádnou měrou zasloužila o integraci České republiky do západních bezpečnostních struktur včetně členství v NATO.⁵⁷

⁵⁶ „Czech and Slovak Immigration“, *Library of Congress*, <https://www.loc.gov/rr/european/imcz/ndl.html> (staženo 28. prosince 2024).

⁵⁷ „Čeští politici oceňují podíl Madeleine Albrightové na přijetí Česka do NATO“, *Český rozhlas*, <https://cesky.radio.cz/cesti-politici-ocenuji-podil-madeleine-albrightove-na-prijeti-ceska-do-nato-8745745> (staženo 28. prosince 2024).

2.2. Cesty za živobytím

Příjezd do Ameriky a úspěšné absolvování přísného imigračního procesu znamenaly polovinu úspěchu nově příchozích k dosažení nového domova. Pro ty, kteří zamýšleli svou cestu ukončit v průmyslových přístavních městech, se namáhavá pouť blížila ke konci. Většinu českých přistěhovalců, které zlákaly reklamy po celé Evropě na levnou půdu na americkém Západě, ale čekala ještě dlouhá cesta. Mnozí Češi pokračovali ke svému cíli i po výstupu z lodí, prozkoumávali různé kouty rozlehlého amerického kontinentu ve snaze najít ideální místo pro svůj nový domov. Často bylo rozhodnutí vydat se na Západ motivováno finančními úvahami. V důsledku toho přistěhovalci přijímali po cestě různé práce, aby si vydělali na zbytek svého putování. V řadě případů je vedl nedostatek peněz k usídlení se v přístavních městech, kde se, podobně jako ve venkovských oblastech, rozvíjely charakteristické české komunity.

Na rozdíl od mnoha evropských přistěhovalců té doby měli Češi významnou výhodu v mimořádně vysoké vzdělanostní úrovni – okolo 90 procent lidí v českých zemích umělo číst a psát. Značná část českých imigrantů byla zručnými řemeslníky a vzdělanými profesionály. Pro Čechy, kteří se usadili ve městech, přinášely tyto vlastnosti konkurenční výhody na pracovním trhu, kde gramotnost a řemeslné dovednosti posilovaly jejich pozici. Nově příchozím se následování českých komunit často vyplácelo, protože jim poskytovaly nezbytnou finanční podporu a předávaly důležité kontakty, stejně jako cenné rady, které jim pomáhaly ke zvládnutí počátečních pracovních i životních výzev.

Čeští přistěhovalci přinesli s sebou bohaté kulturní dědictví a odborné znalosti v různých profesích. Například tradici výroby doutníků, která pocházela ze Sedlce v Čechách, představili v New Yorku už v polovině 19. století. Skupina českých dělníků z továrny na doutníky založila ve městě úspěšný podnik, v němž v roce 1873 našla zaměstnání většina newyorských Čechů žijících v jeho okolí. Podobně dovednost výroby perleťových knoflíků, pocházející ze Žirovice na Českomoravské vysočině, se rychle rozšířila po Spojených státech, zejména v českých továrnách dominujících výrobě na východním pobřeží.

Tyto podniky nejen poskytovaly zaměstnání, ale jejich vlastníci také finančně podporovali české komunity v New Yorku. Jak rostl počet českých imigrantů v New Yorku, pracovní trh uvnitř české komunity se stával nasycenějším. I přesto však čeští podnikatelé dosahovali úspěchů v různých oborech díky podpoře ze strany komunity a využívání dovedností získaných v rodné zemi. Vedle již zmíněných oborů šlo například o šperkařství, krejčovství, účetnictví či pohostinství.

Jako důležitá společenská centra podporující komunitní vazby a uchovávání kulturních tradic sloužily české hospody, například podnik Augusta Hubáčka na Upper East Side. S českými hospodami byla spojena také nově vznikající česká periodika, a to zejména proto, že se tam krajané setkávali i k výměnám názorů. Jedním z nejslavnějších a nejúspěšnějších byl časopis *Slavie*, založený 25. června 1862. Jeho reklamní rubriky přinášely přehled nabízených služeb v česky mluvícím prostoru. *Slavie* také publikovala inzertní a oznamovací sekce jako „Hledá se“ nebo „Upozornění“. Tisk byl důležitým zdrojem informací jak pro už usídlené krajané, tak pro nově příchozí. Ke konci 19. století poklesl vliv hospod, jejichž roli v sociálním životě

nahradyly služby komunity – české národní domy, budovy, sály, knihovny či sokolovny. Nicméně hospody zůstaly nedílnou součástí sociálního vaziva českého imigranta.

New York City, sloužící jako brána a dočasné sídlo českých přistěhovalců, nabízel zpravidla dostatek pracovních příležitostí a významnou podporu místní české diaspory. Kolem roku 1867 čítala česká komunita v New Yorku přes 1500 členů. Stát New York poskytoval k prodeji venkovskou půdu v okolí měst, a tak se stala oblast Long Islandu na východ od města New York ve druhé polovině 19. století regionem s významným českým osídlením (je zde například obec s názvem Bohemia). Česká populace ve Spojených státech dosahovala po roce 1870 téměř 40.000 a město New York bylo čtvrté v žebříčku největších městských koncentrací Čechů.⁵⁸

Rostoucí zastoupení Čechů v New Yorku se odrazilo v potřebě spolčovat se, společně udržovat své zvyky a tradice, projevovat svoji národní identitu, již si přivezli zpoza oceánu, a zejména si vzájemně pomáhat při překonávání útrap spojených se zakotvením v novém prostředí. Za první organizaci tohoto druhu na území New Yorku je označován První Československý spolek založený v roce 1850. Měl 17 členů v čele s Vojtěchem Náprstkem, kteří se scházeli každou sobotu. „Spolek se snažil povzbudit český národní ruch a pomáhat přistěhovalcům v nouzi. Činnost ukončil po zhruba dvou letech, když se osazenstvo rozuteklo do jiných koutů Ameriky. Náprstek, jak známo, našel uplatnění ve státě Wisconsin, konkrétně v Milwaukee na břehu Michiganského jezera, kde vydával satirický týdeník Flug-Blätter, vůbec první české krajanské periodikum na území USA, byť psané v německém jazyce.“⁵⁹ Náprstkův spolek je možné považovat za počátek strukturované a organizované snahy o udržování české národní identity nejen v New Yorku, ale celých Spojených státech.

2.3. Česká místa v New Yorku

Češi začali ve větším počtu osidlovat New York ve druhé polovině 19. století. Tento příliv imigrace nastal jako důsledek nezdaru revoluce roku 1848 a následného Bachova absolutismu, útlakového režimu rakouského ministra vnitra Alexandra von Bacha. První českou čtvrtí, pokud ji tak lze nazvat, byla oblast mezi Avenue A a Avenue C a 8. ulicí a ulicí Houston na východní straně Dolního Manhattanu blízko Tompkins Square Park. Avenue B se stala známou jako Česká třída. Jednoduché byty, ve kterých Češi žili, vlastnili zpracovatelé tabáku, velcí zaměstnavatelé v této oblasti. V New Yorku se usadilo mnoho dělníků z výroby doutníků v Kutné Hoře, protože na americkém pracovním trhu byla vysoká poptávka po jejich zkušenostech v oboru. Vedle České třídy na Manhattanu obývali čeští přistěhovalci i Morrisanii (Čechy nazývanou Marazín), část Jižního Bronxu mezi 3. avenue a 164. ulicí. Velké společnosti zde zaměstnávaly výrobce knoflíků převážně z Českomoravské vysočiny.

⁵⁸ Ivana Stavařová, „*The Czech-Americans*“ (diplomová práce, Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, Katedra anglického jazyka a literatury, Brno, 2009), https://is.muni.cz/th/by6m8/Microsoft_Word_-_MASARYK_UNIVERSITY.doc.pdf (staženo 28. prosince 2024).

⁵⁹ Nekola, *Český New York*, 14.

Od konce 80. let 19. století se Češi a Slováci na Manhattanu usazovali převážně mezi 2. avenue a East River, zhruba od 65. východní ulice do 78. východní ulice. Ve třech místních čtvrtích Upper East Side, Yorkville a Lenox Hill v té době už existovaly různorodé střeoevropské etnické enklávy, ale Češi zde brzy s asi 10.000 obyvateli dominovali. Přírozeným centrem místní české komunity se stala česká Národní budova v 73. východní ulici. Po otevření v roce 1896 se v ní krajané mohli scházet v restauraci, velkém sále pro divadelní představení, koncerty a plesy a v několika dalších místnostech pro schůze a shromáždění, které využívaly členové až 90 českých klubů a asociací.

České stopy lze nalézt také v Astorii na severozápadě čtvrti Queens. Tuto rezidenční část města pomáhali vybudovat Češi společně s německými, řeckými, irskými a italskými přistěhovalci. V první polovině 20. století v této čtvrti vzniklo mnoho českých podniků a řemeslných dílen. Nejdůležitějším centrem českého života, kultury a jazyka bylo okolí 24. avenue, zejména mezi 29. a 31. ulicí. V roce 1892 zde místní Češi založili Český občanský dobročinný spolek v Astorii (Bohemian Citizens' Benevolent Society of Astoria, BCBSA) a o osmnáct let později nasbírali peníze na výstavbu místa, kde by se mohli shromažďovat. To byly počátky českého národního domu v Astorii. Od roku 1910 nad jeho vchodem dominuje nápis "Český domov", který dává najevo, že česká komunita se i v zahraničí spojuje a že každý návštěvník je srdečně vítán. Uvnitř národního domu se odehrávalo mnoho aktivit: školní vyučování, zkoušky lidových tanečních a pěveckých skupin, sál Sokola sloužil ke sportování i ke schůzím spolků a společností krajanů, stejně jako pro svatby a další oslavy.

Čeští krajané v New Yorku, jejich spolky a organizace i politická reprezentace sehráli významnou roli při založení Československa v roce 1918, rázně se angažovali v aktivizaci americké pomoci v rámci boje proti nacistické okupaci Československa během 2. světové války a také později, po komunistickém převratu v Československu v roce 1948, kdy mnoho politických emigrantů (politiků, umělců, vědců, novinářů, sportovců) našlo útočiště a nový domov v New Yorku a širším okolí a zapojilo se tam do úsilí vedoucímu k osvobození a demokratizaci své původní vlasti.⁶⁰

2.4. České školy

Podstatnou roli při udržení národní identity hrály v New Yorku, podobně jako i v jiných částech USA, vždy české školy, které v různých podobách existovaly od poloviny 19. století. České školy, stejně jako školy jiných národních komunit, jsou dnes ve Spojených státech označovány jako Komunitní školy dědičného jazyka (Community-Based Heritage Language Schools).

„Komunitní školy dědičného jazyka jsou obvykle neziskové organizace založené a provozované rodiči z příslušné komunity imigrantů nebo z prostředí dědičného jazyka za účelem udržování a výuky jazyka a kultury svého dědictví. Jazyk se obvykle (ale ne vždy) používá doma nebo v komunitě. Tyto školy mohou nabízet kurzy pro děti od předškolního věku po 12. ročník a také pro dospělé. V mnoha školách jsou vítáni i mluvčí jiných

⁶⁰ „170 let Českého New Yorku“, *České centrum New York*, <https://new-york.czechcentres.cz/en/program/170-let-ceskeho-new-yorku> (staženo 28. prosince 2024).

než dědičných jazyků. Kurzy probíhají o víkendech nebo po běžném školním vyučování. Některé školy kromě kurzů během školního roku provozují letní tábory. I když si tyto školy o víkendech nebo po škole během týdne často pronajímají prostory ve veřejných nebo soukromých školách, fungují mimo veřejný a soukromý školní systém. Doplňují vzdělání, které studenti získávají ve svých běžných školách, a nejsou podřízeny pravidlům amerického vzdělávacího systému.“⁶¹

V části čtvrti East Village, nebo spíše v sousedství s větší kumulací krajanů mezi Avenue B a Houston street na Lower East Side, které v druhé polovině 19. století říkali Newyorčané „Bohemian Boulevard“, žilo kolem roku 1860 na 300 českých rodin.⁶² Již v 50. letech 19. století se otevřela první česká škola v bytě na Houston street, později přenesená do první Národní budovy v 5. východní ulici, kterou krajané koupili v roce 1884.⁶³ Do české školy se na školní rok 1886/1887 zapsalo 142 dětí, o rok později o stovku více a deset let poté tisíc.⁶⁴ Další českou školu čeští přistěhovalci zřídili společně s otevřením nové české Národní budovy v 73. východní ulici, když se v 90. letech 19. století začala místní diaspora stěhovat na Upper East Side. V této Národní budově škola působila až do 70. let 20. století, kdy objekt zchátral natolik, že začal být neobyvatelný.⁶⁵ Zdejší škola hrála významnou roli v udržování českého jazyka a šíření národního povědomí u dětí zejména v období velké české přítomnosti na Upper East Side na přelomu století a v prvních dekádách 20. století, kdy se v ní pořádaly i pravidelné odpolední hodiny češtiny pro dospělé.

Několik českých škol je také spojeno s českými kostely ve městě. V roce 1875 byl na Dolním Manhattanu otevřen český kostel, při němž byla ve stejné budově zřízena česká nedělní katolická škola, a o 12 let později přibyl další kostel s českou školou pro 71 žáků.⁶⁶ V té době v New Yorku žilo na 40.000 Čechů.

Česká škola v Astorii

Jediná dodnes aktivní česká škola v New Yorku existuje v krajanském zařízení v Astorii s původním názvem Bohemian Hall od roku 1911.⁶⁷ Školu s tělocvičnou pro sokoly postavil po etapách do roku 1920 Český

⁶¹ Coalition for Community-Based Heritage Language Schools, <https://www.heritagelanguageschools.org/coalition/community-hl-schools> (staženo 28. prosince 2024).

⁶² Nekola, *Český New York*, 15.

⁶³ Ibid., 19.

⁶⁴ Martin Nekola, *Metropole české Ameriky* (Praha: Euromedia Group, 2024), 31.

⁶⁵ Nekola, *Český New York*, 32.

⁶⁶ Ibid., 37.

⁶⁷ Nekola, *Český New York*, 62. Nutno poznamenat, že v přesném datu otevření školy v Astorii jsou drobné rozdíly. Na svých webových stránkách BCBSA uvádí následující: „V roce 1910 začala společnost shromažďovat finanční prostředky na domov pro Čechy z místní komunity. Mělo to být útočiště, kde se měly udržovat tradice rodné země. Byly zakoupeny dvě sousedící parcely, součást farmy, a 1. října 1910 byl položen základní kámen Bohemian Hall.“ Komplex budov vznikl postupně, protože se záhy po otevření první části ukázalo, že spolkový život potřebuje více místa. Krajané tak přistavěli velký sál s využitím také jako tělocvična pro členy Sokola, a v roce 1919 byly dokončeny zahradní restaurace a park. „Právě v době začátku prohibice, která v Americe po více než deset let zakazovala prodej alkoholických nápojů! Ale Bohemian Hall přežil.“ Stránky krajanské školy uvádějí jako datum vzniku školy samotný rok 1910, kdy budova ještě stát nemohla: „Jsme hrdí, že pokračujeme v této misi, která začala v roce 1910, kdy školu založil Český občanský

občanský dobročinný spolek v Astorii (Bohemian Citizens' Benevolent Society of Astoria, BCBSA) v souladu s dnes na svých stránkách formulovaným cílem „podporovat a udržovat školy, divadelní spolky, přednášky a knihovny pro české a slovenské děti a děti s českými a slovenskými předky; udržovat společenský domov pro lidi českého a slovenského původu, ve kterém může být česká a slovenská kultura vyučována a sladěna s americkými tradicemi a kulturou.“⁶⁸

Česká škola v Astorii, podobně jako další kulturní, vzdělávací a zájmové krajanské instituce ve městě, hraje významnou roli při formování identity současné českoamerické komunity. Vedle toho, že mezi krajany udržuje a šíří český (a slovenský) jazyk, kulturu a tradice, posiluje také jejich pocit příslušnosti k původnímu národu svých předků a vzájemnou sounáležitost mezi Čechoameričany.

Prvním základním prvkem, který česká škola poskytuje, je zachování a podpora českého jazyka. Tím, že umožňuje studentům učit se a udržovat si znalost češtiny, pomáhá dětem a mladým lidem upevňovat jejich kulturní dědictví a udržovat spojení se svými kořeny. Česká škola nabízí rovněž výuku české historie, literatury, umění a tradic, zejména lidových. Tato kulturně-vzdělávací činnost nejen posiluje pocit hrdosti, národního sebeuvědomění a identity mezi Čechoameričany, ale také jim pomáhá lépe porozumět svému kulturnímu dědictví, najít k němu těsnější vztah a vážit si ho.

Mimořádně významnou roli plní české školy a podobné instituce, mezi nimi např. komunitní centra, jako místa setkávání, kde si Čechoameričané mohou vytvářet vazby mezi sebou. Tato přirozeně vznikající společenství, např. mezi rodiči žáků nebo členů kroužků a souborů, posilují pocit příslušnosti k národnostní skupině a sounáležitost s ní a navazují na historické tradice vzájemné podpory přistěhovalců, což má významný vliv na uvědomování si své identity. Důležitou roli hrají školy i v přenášení hodnot a norem, které jsou důležité pro českou identitu. Tyto hodnoty se často předávají z generace na generaci prostřednictvím kulturního vzdělávání a dalších aktivit českých škol. Česká škola v Astorii pravidelně organizuje nebo spolupřipřádá oslavy českých svátků a tradic, což poskytuje Čechoameričanům a jejich rodinám příležitost aktivně prožívat své kulturní dědictví a přenášet tyto tradice na mladší generace.

Na základě výše řečeného lze konstatovat, že česká škola v New Yorku, stejně jako v dalších městech Spojených států, hraje klíčovou roli při formování identity místní českoamerické komunity. Je to zejména tím,

dobročinný spolek v Astorii (zal. 1892) z touhy učit děti potomků československých imigrantů český a slovenský jazyk a kulturu.“ Škola tedy patrně fungovala zpočátku na jiném místě. Zpráva ČTK z roku 2006 uvádí k založení krajanského areálu v Astorii pouze období: „Budova známá jako Bohemian Hall s nápisem Český domov nad vchodem byla postavena ve druhém desetiletí minulého století z drobných příspěvků krajanů.“ Škola se pravděpodobně otevírala na několik etap, kdy nejdříve byla k dispozici pouze hlavní budova s učebnami a menším prostorem pro shromažďování, poté se přistavila tělocvična a až nakonec zahradní restaurace (dnešní Beer Garden). Ač určení přesného stáří školy není zcela jednoznačné, je evidentní, že škola své poslání udržovat a rozvíjet národní odkaz původní vlasti a mísit ho s kulturou a tradicemi nové vlasti plní již déle než 100 let.

⁶⁸ Bohemian Hall, „About“, <https://www.bohemianhall.com/about> (staženo 28. prosince 2024).

že aktivně usiluje o uchování jazyka, kultury a tradic, poskytuje prostor pro vytváření komunitních vazeb a přenáší hodnoty a tradice, které jsou nedílnou součástí české identity, na mladší pokolení.

Aplikujeme-li na Čechoameričany a jejich interakce s českou školou v New Yorku teorii národní identity, která se zabývá tím, jak jednotlivci vnímají sebe sama jakožto součást národa nebo národní skupiny, objevuje se několik určujících bodů. Prvním základním prvkem je identifikace s českým národem. U Čechoameričanů, kteří navštěvovali či navštěvují české školy, lze často zaznamenat silnou identifikaci s českým národem, i když dlouhodobě, trvale nebo dokonce od narození žijí mimo Českou republiku (Československo). Prostřednictvím jazyka, kulturního vzdělávání a účasti na českých tradicích jednotlivci posilují své pouto k českému národu a sami sebe chápou jako součást širší české komunity jak v USA, tak i mezinárodně (více ve 4. kapitole).

Dalším výrazným prvkem z hlediska podpory národní identity je široký prostor, který české školy nabízejí dětem a jejich rodičům, v němž mohou zažít relativně plnohodnotný pocit příslušnosti ke své rodné vlasti nebo vlasti svých předků. Zapojením do výuky českého jazyka, české historie a národních zvyků si potvrzují a prohlubují vazby k českému národu. Cítí se těsněji propojeni s větší komunitou lidí sdílejících stejné kulturní dědictví. V odlišném kulturním prostředí daném realitou života v USA se tak daří zachovávat generační kulturní kontinuitu národní enklávy a udržovat spojení s českou identitou.

Teorie národní identity uznává, že si jednotlivci mohou uvědomovat svoji identitu v reakci na různé sociální kontexty a zkušenosti. Čechoameričané jako jednotlivé osoby často připouštějí existenci dvojí národní identity – americké a české. Česká škola poskytuje podpůrné prostředí pro tento proces uvědomování si sebe sama, umožňuje dětem a dalším členům komunity prozkoumat a vyjádřit svou českou identitu, zatímco dále přijímají svou identitu americkou. Česká škola v New Yorku přispívá k formování identity Čechoameričanů, podporuje silný pocit identifikace s českým národem, propaguje pocit příslušnosti k němu, usnadňuje mezigenerační kulturní kontinuitu a podporuje uvědomování si identity v rámci krajské komunity, a to vše bez konfliktu s americkou identifikací jejích členů.

Škola v Astorii funguje během normálního školního roku každý pátek vpoledvečer. Důkaz toho, jak udržuje českou identitu místní diaspory, je vidět ze zprávy ČTK z roku 2006. „Pro děti, které mezi sebou mluví vesměs anglicky, je škola také příležitostí dobře se pobavit. Je na nich vidět, že se na páteční podvečery těší. ‘Velmi rád tancuji,’ přiznává desetiletý Elvis; sedmiletý Daniel si zase pochvaluje, že ve škole našel nové kamarády. Nejvíce ale děti jako v každé jiné škole baví přestávky.“⁶⁹ Snaha o udržení této identity nevzchází vždy přímo od českého rodiče, ale ve smíšených rodinách také od místního, amerického rodiče. „Je velmi důležité udržovat národní dědictví,“ cituje ČTK Dereka Goldsteina, otce dvou dětí ze slovenské třídy, která v Astorii existuje vedle české. „Sám po patnácti letech manželství se Slovenkou jejím jazykem nemluví, ale svědomitě

⁶⁹ „V české a slovenské škole v New Yorku začal nový školní rok“, *Česká tisková kancelář*, 23. září 2006, <https://ib.ctk.cz/cs/fond?id=T200609230097701> (staženo 28. prosince 2024).

přivádí syna a dceru každý pátek do slovenské školy. 'Vzdělávací systém v USA příliš nepodporuje výuku cizích jazyků, což tvoří jistou propast pro chápání jiných kultur. Proto jsme tuto příležitost uvítali,' vysvětlil.⁷⁰

Škola mívala jednu českou a jednu slovenskou třídu a později se rozšířila na dvě české a dvě slovenské, které se dělily dle stáří a jazykových schopností dětí. Významnou součástí výuky školy v Astorii je také hudebně-pohybová výchova. Po dvouhodinové výuce jazyka a vlastivědy se mohou děti prakticky seznamovat s národními tradicemi v kroužku lidového tance. „Děti ze slovenské i české třídy společně nacvičují lidové tance, které pak předvádějí na školních besídkách nebo na vystoupeních na krajských slavnostech či třeba pro newyorské České centrum.“ Škola tak aktivně spolupracuje s dalšími národními, českými i slovenskými institucemi, které jsou rozmístěné po městě.⁷¹ Svůj význam má škola i pro výchovu k česko-slovenské vzájemnosti, byť kuriózně ve specifickém prostředí americké společnosti.

2.5. Spolky

V rámci udržení své identity vytvářeli Češi, stejně jako ostatní přistěhovalci, spolky. Zakládali je s cílem podpořit české obyvatelstvo a jeho komunity v sounáležitosti s původní, ale i novou vlastí. S určitou nadsázkou lze říci, že sdružování ve spolcích bylo v dobách kulminace přistěhovalectví bráno jako jistá forma vlastenecké povinnosti. Posláním spolků bylo především zajistit členům různé druhy pomoci a podpory a zároveň vybudovat a zvelebovat česká krajská centra a osady.

Vznikalo mnoho druhů spolků a spolkový život začal rychle vzkvétat.⁷² První organizací tohoto druhu na území New Yorku byl již zmíněný První Československý spolek, který vznikl v roce 1850. V této době v důsledku represálií Bachova absolutismu v tehdejší habsburské říši, a tedy i v českých zemích, přišla do New Yorku první větší vlna Čechů.⁷³ Spolek v čele s Vojtěchem Náprstkem existoval jen dva roky. „Setkávali se vždy o sobotách, předčítali a zpívali si v rodném jazyce a pomáhali zabydlet se nováčkům,“ popisuje Nekola jeho činnost, a vystihuje tak hlavní smysl organizace: vzájemná podpora národní identity a pomoc v novém prostředí.⁷⁴ Záhy Náprstkův spolek nahradil další, kterým byl Slovanská lípa.

Ve Slovanské lípě v USA, která vznikla v roce 1863, se sdružovali převážně lidé s volnomyšlenkářským přesvědčením.⁷⁵ Její název odkazoval na stejnojmenný mateřský spolek v Čechách z roku 1848, což zřetelně symbolizovalo spojení s domovinou. Činnost Slovanských lip nebyla centralizovaná, ale rozvíjela se v mnoha

⁷⁰ „V české a slovenské škole v New Yorku začal nový školní rok“, *Česká tisková kancelář*, 23. září 2006, <https://ib.ctk.cz/cs/fond?id=T200609230097701> (staženo 28. prosince 2024).

⁷¹ Ibid.

⁷² Kateřina Modrová, „*Česká menšina v USA na přelomu 19. a 20. století*“ (bakalářská práce, Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta filozofická, katedra historických věd, Plzeň, 2018), <https://dspace5.zcu.cz/handle/11025/37500> (staženo 28. prosince 2024).

⁷³ Nekola, *Metropole české Ameriky*, 30.

⁷⁴ Ibid., 31.

⁷⁵ Dagmar Hájková, *Naše česká věc* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2011), 60–65.

nezávislých spolcích.⁷⁶ Slovanská lípa v USA podporovala vlastenecké a kulturní aktivity. Její členové se věnovali vzdělávání, vyučoval se v jejím rámci český i anglický jazyk a také česká historie.⁷⁷ Společenský program v New Yorku zahrnoval kulturní akce a divadelní představení, včetně her Josefa Kajetána Tyla, které uváděl i ochotnický divadelní soubor Tyl působící pod hlavičkou Slovanské lípy v 80. letech 19. století v 5. ulici na Manhattanu.⁷⁸ Členové spolku měli možnost navštěvovat hudební koncerty, přednášky a praktické kurzy. Slovanská lípa též spravovala české knihovny v Americe. I když byla Slovanská lípa ceněna za podporu české kultury a vzdělávání mladší generace, setkávala se i s kritikou. Některé větve organizace trpěly nedostatečnou účastí krajanů a vnitřními konflikty, což někdy vedlo k jejich zániku nebo ke sloučení s jinými spolky, jako byl například Sokol.⁷⁹ Navzdory těmto výzvám však Slovanská lípa nepopíratelně přispěla k udržení zájmu mladší generace Čechů v New Yorku o českou kulturu a jazyk.

Krajanských spolků v New Yorku bylo v roce 1900 více než 50.⁸⁰ Šlo například o divadelní a taneční soubory, spolky kuželkářů, hráčů na lesní roh, jezdce na koních či střelce. Vedle Slovanské Lípy to byly Včela, pěvecký sbor Hlahol, také spolky Národní jednoty, Otakar, Jeroným, Jan Hus, Jan Žižka, Jiří z Poděbrad, Táboritky, Tyl, Pokrok nebo Queensdale. V současnosti jich je podstatně méně. Dále se věnuji těm nejvýznamnějším, které dodnes pečují o rozvoj české kultury a udržení české identity v New Yorku.

Bohemian Benevolent and Literary Association of the City of New York

Sdružení Bohemian Benevolent and Literary Association of the City of New York, známé pod zkratkou BBLA (České dobročinné a literární sdružení města New York), bylo založeno v roce 1891 dohodou zástupců 29 krajanských spolků ve městě. Hlavním důvodem jeho vzniku byla výstavba nové národní budovy na Upper East Side, kde se česká diaspora v závěrečných dekádách 19. století začala výrazně usazovat. BBLA se samo nyní popisuje následovně: „Mise Bohemian Benevolent & Literary Association (BBLA) spočívá v zachování české a slovenské kultury v New Yorku a v budování kulturního a sociálního dialogu mezi českými a slovenskými komunitami a americkou veřejností. BBLA byla založena v roce 1891 s cílem zastupovat české a slovenské kulturní, vzdělávací a sportovní komunitní skupiny. Díky příspěvkům nově přichozích imigrantů byla čtyři roky poté postavena budova Bohemian National Hall (Národní budova) jako místo setkávání těchto organizací v části Yorkville na Upper East Side na Manhattanu. Po více než sto let hraje organizace důležitou roli v zachovávání kulturního dědictví slovanských imigrantů v New Yorku a udržování kontaktů s jejich původními zeměmi. V současnosti BBLA poskytuje podporu šesti členským organizacím a plní svou misi představovat českou a slovenskou kulturu na Manhattanu ve spolupráci s vysoce oddanými profesionály z

⁷⁶ Štěpánka Korytová-Magstadt, *Kde domov můj? Češi a Slováci a jejich vazba k mateřské zemi 1880–1920* (Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2010), 51.

⁷⁷ Martin Nekola, *České Chicago* (Praha: Euromedia Group, 2017), 22.

⁷⁸ Nekola, *Český New York*, 87.

⁷⁹ Marek Vlha, *Mezi starou vlastí a Amerikou* (Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2015), 114–115.

⁸⁰ „19th Century“, *Bohemian Benevolent and Literary Association*, <https://www.bohemianbenevolent.org/19th-century> (staženo 28. prosince 2024).

oblastí hudby, literatury, výtvarného umění, designu, architektury, historie a dalších disciplín.“⁸¹ Tento spolek byl a dále zůstává jednou z nejpodstatnějších krajaňských organizací, které udržují aktivní českou přítomnost v New Yorku.

Spolek BBLA prodal v roce 2001 českou Národní budovu v 73. východní ulici českému státu. Česká republika za ni zaplatila symbolický jeden dolar, ovšem podmínkou byl závazek rekonstrukce objektu a poskytnutí prostoru v budově krajaňským aktivitám a organizacím.⁸² Budova chátrala od 80. let minulého století a nebyla přístupná veřejnosti až do konce rekonstrukce v roce 2008, kdy se do ní přemístilo České centrum, český generální konzulát v New Yorku a vládní agentura CzechInvest a BBLA získalo právo na bezplatné užívání jednoho podlaží pro své vlastní působení. V přízemí se také nachází česká restaurace zaměřená na národní gastronomii. BBLA je jediná právnická osoba, která může v místě podnikat a pronajímat prostory – české státní instituce takové právo podle amerických zákonů nemají. BBLA pořádá v Národní budově akce pro krajaňy i pro širší místní veřejnost, jako například každoroční halloweenskou oslavu či svatovalentýnskou oslavu. Zejména ale organizuje kulturní a literární akce s českou tematikou, jako např. Antonin Dvorak in America: A Closer Look, Elected and Ejected: Allen Ginsberg, King of May '65 a další.⁸³ Postavení BBLA je tak dvojí. Stále pomáhá udržovat identitu krajaňů pořádáním koncertů, výstav a jiných událostí s českým akcentem, kde se Češi a Čechoameričané mohou setkávat, a zároveň prostřednictvím těchto akcí představuje a propaguje českou kulturu v New Yorku a účastní se tak kulturní diplomacie ve prospěch své původní vlasti.

Bohemian Citizens' Benevolent Society of Astoria

Druhým stále činným podstatným newyorským spolkem je již také zmíněný Bohemian Citizens' Benevolent Society of Astoria (Český občanský dobročinný spolek v Astorii, BCBSA), který roku 1892 založili krajaň s úmyslem postavit budovu české svobodomyšlné školy. Oficiálně ho úřady zaregistrovaly jako neziskovou organizaci 10. února 1902.⁸⁴ Jak již bylo zmíněno, spolek měl na počátku důležitý cíl, a to vystavět vlastní spolkovou budovu, Bohemian Hall v Astorii. „Účelem Spolku Bohemian Citizens' Benevolent Society of Astoria, Inc., je podporovat a udržovat školu, divadelní spolky, přednášky a knihovny pro české a slovenské děti a děti s českými a slovenskými předky; udržovat společenský domov pro lidi českého a slovenského původu, ve kterém může být česká a slovenská kultura vyučována a sladěna s americkými tradicemi a kulturou“.⁸⁵ Spolek je majitelem a správcem objektu Bohemian Hall & Beer Garden. BCBSA se skládá z jednotlivců českého a slovenského původu a jejich rodin, kteří se zavázali podporovat záměry a cíle Společnosti a svojí prací se o ně zasazovat. Spolek byl vytvořen v období, kdy se česká populace začala

⁸¹ Bohemian Benevolent and Literary Association, „About Us“, <https://www.bohemianbenevolent.org/about-us> (staženo 28. prosince 2024).

⁸² „ČR podepsala smlouvu o koupi krajaňské Národní budovy v New Yorku“, *Česká tisková kancelář*, 1. února 2001, <https://ib.ctk.cz/cs/fond?id=20010201E00272> (staženo 28. prosince 2024).

⁸³ Bohemian Benevolent and Literary Association, „Upcoming Events“, <https://www.bohemianbenevolent.org/upcoming-events> (staženo 28. prosince 2024).

⁸⁴ Nekola, *Český New York*, 61.

⁸⁵ Bohemian Hall, „About us“, <https://www.bohemianhall.com/about> (staženo 28. prosince 2024).

masivněji stěhovat z Manhattanu do Astorie na druhém břehu East River proti dosavadní české čtvrti na Upper East Side. Už více než 130 let tento spolek podporuje českou komunitu a pomáhá Čechoameričanům udržovat svou identitu. Podobně jako BBLA pořádá kulturní a společenské akce pro krajanů a širší veřejnost, a to jak pod střechou v sokolovně, tak zejména venku v jedné z posledních newyorských „beer garden“.

Patrně nejpodstatnější a nejpravidelnější druh podpory české identity se v Astorii odehrává každý pátek. Během školního roku se v podvečer sejde několik desítek českých a slovenských děvčat a chlapců na páteční výuku češtiny (slovenštiny) a vlastivědy, zatímco jejich rodiče se při čekání na děti mohou ve stejné budově společně bavit, vyměňovat si zkušenosti, rady a kontakty. Tento častý způsob interakce vytváří pro zpravidla mladší Čechy a Slováky často jediné spojení s původní domovinou i možnost aktivně si udržovat národní jazyk a zvyky. Mnozí dojíždějí i z okolí New Yorku, ze sousedních států Connecticut a New Jersey nebo dokonce i z Pensylvánie. Ojedinelá budova, hovorově místními běžně označovaná jako „Bohemka“, dodnes představuje cílevědomě i spontánně navštěvované místo pro dlouhodobé udržení identity. Vyhledávají ho již usazení krajané, noví imigranti i Čechoameričané třeba třetí generace. Přicházejí také čeští diplomaté, novináři dlouhodobě pracující ve městě pro česká média nebo ostatní Češi, kteří jsou v New Yorku jen dočasně, aby si sami, ale zejména jejich děti, udržovali českou identitu.

V dnešní době již nehrají tak významnou roli české spolky zřizované náboženskými institucemi. „Za nejvýznamnější chrám Páně lze beze vší pochybnosti označit českobratrský presbyteriánský kostel Jana Husa na Upper East Side.“⁸⁶ „Kostel s Husovým domem zůstal nedílnou součástí krajanového života až do konce druhé světové války, kdy generační výměnou a zejména vystěhováním většiny české komunity do jiných čtvrtí města či na předměstí přišel o pravidelné návštěvníky. Po Josefu Šeflovi, který zde dlouhodobě působil mezi lety 1944–1965, jako poslední český duchovní do kostela docházel v druhé polovině šedesátých let pastor Bohuslav Šlégr, který přitom měl na starosti vlastní kongregaci v Bronxu.“⁸⁷

Čeští a slovenští katolíci, kteří tvoří Krajanovou rodinu Panny Marie Karmelské, se pravidelně setkávají k nedělním mším v kostele Panny Marie Karmelské v Astorii (23-30 Newtown Avenue). Po bohoslužbě se scházejí k občerstvení v suterénu kostela, kde také pořádají různé oslavy či setkání. Bohoslužby vede český kněz Antonín Kocurek, který poskytuje krajanům obvyklé duchovní služby a jehož péčí vychází i česky, slovensky a anglicky psaný časopis Zvon.⁸⁸

Společnost pro vědy a umění

Od roku 1958 působí v USA Společnost pro vědy a umění (Society of Arts and Sciences in America, SVU). Do roku 1978 byla známá jako Československá společnost pro vědy a umění v Americe (Czechoslovak Society of Arts and Sciences in America). Jde o mezinárodní neziskovou organizaci, jejímž cílem je

⁸⁶ Nekola, *Český New York*, 38.

⁸⁷ Ibid., 41.

⁸⁸ „O bohoslužbách pro krajanů v New Yorku“, *Generální konzulát ČR v New Yorku*, https://mzv.gov.cz/consulate.newyork/cz/dalsi_uzitecne_informace/o_bohosluzbach_pro_krajanu_v_new_yorku/index.html (staženo 28. prosince 2024).

propojovat osoby se zájmem o české a slovenské intelektuální přínosy po celém světě podporující spolupráci v kultuře, vědách a vzdělání. Společnost byla založena ve Washingtonu v roce 1958 na základě místní pobočky Československé národní rady americké (Czechoslovak National Council of America, CNCA, se sídlem v Chicagu) právníkem Jaroslavem Němcem s významnou podporou předsedkyně CNCA Vlasty Vrázové. V letech 1961–1978 byla společnost zaregistrována jako Československá společnost pro vědy a umění v Americe ve státě New York. V listopadu 1978 se hlavní kancelář společnosti vrátila do Washingtonu a její oficiální název byl zkrácen na Československou společnost pro vědy a umění (Czechoslovak Society of Arts and Sciences), aby odrážel její mezinárodní charakter s ohledem na místní pobočky vznikající i mimo Spojené státy. Veškeré činnosti této organizace vykonávají neplacení dobrovolníci. Od svého založení se společnost označuje za nezávislou a nadstranickou.⁸⁹

Místní pobočka SVU v New Yorku vznikla 26. března 1960 jako třetí místní skupina SVU hned po pobočkách ve Washingtonu a Chicagu. Jejím prvním předsedou se stal John Lexa a prvním tajemníkem Milan Vojtek. Newyorská SVU propaguje českou a slovenskou intelektuální historii prostřednictvím přednášek, veřejných čtení, talkshow a promítání v české Národní budově na Manhattanu.⁹⁰ Původně sídlila na Park Avenue South, dnes již kanceláře nemá, ale využívá prostory Národní budovy. Pořádá zde například akce jako SVU 6-Minute Challenge pro české a slovenské umělce, profesionály, studenty a vědce, kteří zde v prezentaci omezené na pouhých šest minut představují svůj talent, téma své práce, projekt, výzkum nebo studium.⁹¹ Společnost svým specifickým přínosem na intelektuálním poli pomáhá udržovat českou a slovenskou soudržnost a identitu a poukazovat na české a slovenské příspěvky k vědě a kultuře, a zároveň upozorňovat americkou odbornou veřejnost na české a slovenské zásluhy.

Comenius Academic Club

Relativně mladou organizací je Comenius Academic Club⁹² založený v roce 2013 v New Yorku, který se zaměřuje na podporu kulturního a zejména akademického odkazu Čechů a Slováků. Jeho cílem je posilovat povědomí o přínosech těchto komunit prostřednictvím konferencí, přednášek a symposií, které se zaměřují na významná společenská, ekonomická, historická a přírodovědní témata. Klub zároveň propojuje české a slovenské potomky v USA z akademického prostředí s domácí českou vědeckou elitou, a pomáhá tak Čechoameričanům realizovat svoji českou identitu v kontextu širších akademických a kulturních diskusí.

⁸⁹ „Czechoslovak Society of Arts and Sciences“, <https://www.svu2000.org/> (staženo 28. prosince 2024), dále rovněž *Wikipedia*, https://en.wikipedia.org/wiki/Czechoslovak_Society_of_Arts_and_Sciences#cite_note-DCRA-3 (staženo 28. prosince 2024).

⁹⁰ „SVU New York Chapter“, *Czechoslovak Society of Arts and Sciences*, <https://www.svu2000.org/newyork/> (staženo 28. prosince 2024).

⁹¹ „6th Music Conference: Program Notes“, *Czechoslovak Society of Arts and Sciences*, https://www.svu2000.org/newyork/wp-content/6-MC_Vol-16_PROGRAM-NOTES_booklet-FINAL.pdf (staženo 28. prosince 2024).

⁹² „Comenius Academic Club“, <http://comeniusacademicclub.org/> (staženo 28. prosince 2024).

Comenius Academic Club se hlásí k odkazu Rady svobodného Československa, organizace, která v době studené války sjednocovala české a slovenské exulanty nejen ve Spojených státech v boji za obnovu svobody a demokracie v Československu. Od roku 1993 rada existuje pod názvem Rada vzájemnosti Čechů a Slováků s hlavním zaměřením na politickou a ekonomickou stabilitu v České republice a na Slovensku. Komenského klub tímto způsobem pokračuje v tradici podpory a ochrany společného kulturního a intelektuálního dědictví těchto dvou národů.

Mezi hlavní činnosti klubu patří pořádání výročních konferencí, na nichž se scházejí akademici, studenti a členové komunity, aby diskutovali o tématech spojených s historií, vědou, kulturou a aktuálními otázkami Čechů a Slováků. Konference často dávají prostor významným přednášejícím a poskytují platformu pro širokou akademickou výměnu. Konají se buď v USA, nebo v České republice. Klub spolupracuje s dalšími kulturními a akademickými institucemi na pořádání akcí, které zdůrazňují české a slovenské tradice a osobnosti z prostředí českého a slovenského exilu, například připomínání historických výročí či pořádání výstav. Podporuje rovněž vzdělávací programy, které prohlubují pochopení českého a slovenského přínosu světové kultuře a vědě, včetně poskytování stipendií a podpory výzkumu. Těsně klub spolupracuje s českými vysokými školami a vědeckými institucemi.

Významnou součástí přínosu klubu k akademickému a kulturnímu diskurzu je publikace Comenius Journal. Tento časopis vychází dvakrát ročně a přináší odborné články, eseje a úvahy zaměřené jak na česká a slovenská témata, tak i na širší geopolitickou situaci v mezinárodním kontextu. Časopis poskytuje platformu pro sdílení poznatků z oblasti historie, politiky, umění, medicíny, přírodních věd či práva, čímž podporuje interdisciplinární přístup k chápání českého a slovenského intelektuálního dědictví. Zároveň dokumentuje průběh akcí klubu a slouží jako most mezi akademickou obcí a širší veřejností.

Díky vytváření prostoru pro intelektuální a kulturní výměnu posiluje Comenius Academic Club svým specifickým způsobem identitu českých a slovenských potomků v USA. Svým působením na odbornou krajskou veřejnost, zejména prostřednictvím veřejných a publikačních výstupů, umožňuje jednotlivcům lépe poznat vlastní kořeny, pocítit hrdost na intelektuální úspěchy předků ve vlasti i exilu a zároveň přispívat k širšímu pochopení jejich odkazu v mezinárodním rámci. Inovativním prvkem klubu, jímž se vymyká z množiny českých organizací v zámoří, je princip součinnosti s domácí českou vědeckou obcí, který vytváří nebývalý prostor pro intelektuální výměnu z různých perspektiv. Péče o zachování a rozvoj české národní identity amerických krajanů, jak osobní, tak kolektivní, se tak přirozeným způsobem stává i věcí domácích českých institucí. Ze spolupráce v rámci klubu může těžit i soudobá česká věda, která se tak dostává do přímého kontaktu s krajskými intelektuálními špičkami v USA. Působením na mladší členy krajské komunity s vědeckými ambicemi pak Comenius Academic Club inspiruje budoucí generace Čechoameričanů k aktivnímu zapojení se do jejich národního dědictví.

Americký Sokol

Tělovýchovný spolek Sokol, založený 16. února 1862 Miroslavem Tyršem a Jindřichem Fügnerem, má pevné místo nejen v moderních českých dějinách, ale i ve vývoji české krajské komunity v USA. Už pouhé tři roky

po svém vzniku v Praze se Sokol usadil i v zámoří, nejprve v St. Louis ve státě Missouri. V New Yorku se v roce 1867 ustavil Sokol New York, označovaný T. J. Sokol, v první Národní budově na Lower East Side.⁹³ Počáteční období bylo obtížné kvůli nedostatku financí a cvičebního vybavení. Členstvo se sice snažilo překonat složitou situaci, ale potíže brzy část členů odradily. Problémy narůstaly, když se sokolská jednotka připojila ke spolku Slovanská lípa, což potlačilo zájmy cvičenců a vedlo k většímu roztříštění organizace. Nakonec se jednotka znovu osamostatnila a začala cvičit v domácnostech a na veřejných prostranstvích. Sokolstvo postupně nabíralo na síle, a to nejen v New Yorku, ale i po celých USA. V srpnu 1878 byla ustavena Národní jednota sokolská a začal vycházet časopis American Sokol. Sokol se stával stále významnější organizací, která kromě sportovních aktivit pořádala i kulturní a společenské akce.

Na počátku 20. století zažíval Sokol období rozkvětu provázené vznikem nových jednotek. V roce 1908 byla otevřena nová sokolovna v 71. východní ulici na Manhattanu, která sloužila tělocvičným i mnoha dalším účelům a stala se symbolem hnutí na podporu vzniku Československa v New Yorku. Během první světové války a po ní se sokolové aktivně angažovali v podpoře Československa. Mnoho členů se přihlásilo do americké armády a dobrovolně se účastnilo bojů. Po vzniku Československé republiky byli sokolové prvními nositeli nové národní identity a pomáhali budovat nový stát. Sokolové udržovali těsný kontakt s domovinou a podporovali československé politické a kulturní události v USA. Po druhé světové válce začal Sokol postupně slábnout, ale sokolovny v 71. východní ulici a v Astorii stále plní svou roli nejen jako tělocvičny, ale uchovávají i bohaté archivy, které svědčí o významu Sokola v životě české komunity v New Yorku.⁹⁴

Historie Sokola v USA je, stejně jako české školy, úzce spjata s udržení české identity a kulturních tradic v americkém prostředí. Založení Sokola v zámoří umožnilo českým přistěhovalcům a jejich potomkům udržovat a propagovat české tradice, kulturu, zvyky a jazyk i v novém prostředí, a to prostřednictvím společného cvičení a tělovýchovy, kulturních akcí a společenských událostí. Sokolovny sloužily českým komunitám jako místa setkávání, kde se mohli scházet, cvičit a společně udržovat kulturní dědictví původní vlasti. Díky Sokolu byly české tradice a hodnoty předávány dalším generacím, což přispívalo k posilování národní hrdosti a identity českých Američanů. Účast na sokolských akcích a sletech byla symbolem loajality vůči svému původu a vlasti. Sokol také sloužil jako důležitá sociální instituce, která spojovala lidi stejného původu, budující silné komunitní vazby a posilující pocit sounáležitosti s komunitou i původní domovinou. Sokol byl symbolem demokracie, rovnosti a svobody, což mělo pro české Američany zvláštní význam v kontextu útěku před politickým útlakem v českých zemích i celkově v Evropě. Archivy sokolských organizací v New Yorku a dalších městech obsahují množství historických materiálů a dokumentů důležitých pro porozumění historii české komunity v USA. Dokládají, že Sokol hrál klíčovou roli při udržování a ochraně českého kulturního dědictví v USA i při pomoci na obranu demokratických hodnot v Československu.

I dnes Sokol zastává významnou roli při udržování české identity a kulturních tradic, i když se jeho úloha od doby jeho založení liší. Kulturní akce a události, jako jsou taneční večírky, divadelní představení, koncerty a

⁹³ Nekola, *Český New York*, 51.

⁹⁴ *Ibid.*, 51 - 58.

festivaly, jsou stále součástí sokolského repertoáru v New Yorku. Tyto události poskytují platformu pro projev české kultury a umění. Současně si Sokol zachovává svůj sportovní charakter a pořádá různé sportovní aktivity pro své členy všech věkových kategorií, což nejen přispívá k fyzickému zdraví, ale také k posilování společenství a identity. Některé pobočky Sokola v USA nabízejí i jazykové kurzy, které pomáhají udržovat a rozvíjet znalost češtiny mezi českými Američany a jejich potomky. Sokol často hraje roli v komunitní angažovanosti, podporuje různé charitativní akce a projekty, které posilují vazby mezi členy komunity a pomáhají těm, kteří jsou v nouzi. Sokol přenáší hodnoty, jako jsou rovnost, demokracie, zdravý životní styl a společenská odpovědnost, na další generace, což je významné i pro udržení české identity a dědictví. I přes změny ve společnosti a kultuře si Sokol stále udržuje svou důležitou roli v podpoře a udržení české identity v rámci české komunity v USA. Současně se otevírá i širší americké společnosti bez ohledu na příslušnost k národní komunitě.

2.6. České noviny v New Yorku

V New Yorku v posledních 150 letech vycházela řada periodik, ale žádné nebylo důležitější a s větším čtenářským ohlasem a dopadem než New Yorkské listy. Jejich první číslo vyšlo z iniciativy newyorské české komunity 25. června 1874. V té době byla česká menšina již dostatečně početná, aby vytvořila pro taková periodika solidní čtenářskou základnu. Noviny založil spolek Slovanská lípa, ale již po dvou letech je prodal redaktoru Janu Vratislavu Čapkovi, bratru významného historika Tomáše Čapka.

New Yorkské listy vycházely nepřetržitě do roku 2010 a za svou existenci dvakrát změnily své jméno. V roce 1878 se na pět let staly Dělnickými listy, poté se přejmenovaly na Dělník americký, ale od roku 1886 se vrátily k původnímu názvu. Během více než 130 let existence novin se v jejich vývoji promítaly i historické události. Velkým mezníkem byla stávková hnutí v roce 1877 a incident v Chicagu v roce 1886 známý jako Haymarket Riot. Tyto události hrály důležitou roli v historii Spojených států a New Yorkské listy se staly prostředkem informování a podpory pro českou komunitu v těchto obtížných časech. Noviny si udržely stabilní postavení od 90. let 19. století, jejich redakce se v té době opírala o zkušené a dlouhodobě působící redaktory. Výraznější zvrát nastal ve 20. letech 20. století, kdy ustával příliv imigrantů z Evropy a čtenářská obec začala stárnout. Tento vývoj vedl k určitému nesouladu mezi novými a staršími generacemi redaktorů, kteří přicházeli z různých kulturních pozadí. Noviny nejen informovaly o životě české komunity v New Yorku, ale sloužily i jako platforma pro sdílení zpráv z celého severovýchodního regionu Spojených států. Obsahovaly nejrůznější rubriky včetně dopisů čtenářů, což posilovalo jejich význam jako hlavního zdroje informací pro české imigranty.⁹⁵ Zejména v době nesvobody v Československu se uplatňovaly i jako platforma pro svobodné šíření informací o dění v původní vlasti a pro výměnu názorů na ně.

Noviny několikrát změnily svého majitele a často se stěhovaly společně s českou komunitou na různé části New Yorku a poté i New Jersey. Přirozená rotace probíhala i mezi redaktory, přičemž jejich seznam zahrnoval mnoho významných jmen, jako byli Jan Vratislav Čapek, Bartoš Bittner nebo Jaroslav Salab Vojan. Tito

⁹⁵ „Newyorské listy a jejich svět“, *Český rozhlas*, <https://cesky.radio.cz/new-yorske-listy-a-jejich-svet-8571450> (staženo 28. prosince 2024).

redaktoři přispěli k rozmanitosti obsahu a zajistili kontinuitu v působení novin po mnoho let.⁹⁶ V polovině 60. let 20. století se redakce přestěhovala z 2. Avenue na Manhattanu do nedalekého Perth Amboy v New Jersey. V červenci 1966 se New Yorské listy spojily s Americkými listy, které vydával Frank Švehla a které existovaly od listopadu 1962. Pod sjednoceným názvem Americké listy Švehla spolu s manželkou publikoval noviny jednou týdně až do konce 80. let. Typograf Petr Bísek stál v roce 1990 za vznikem Československého týdeníku, ale o šest let později převzal název Americké listy a prodloužil život těmto novinám až do června 2010, kdy měly okolo dvou tisíc pravidelných čtenářů. Ekonomicky ovšem byly ztrátové a vydavatel Bísek na jejich další dotování neměl prostředky. Historie českých tištěných novin v New Yorku, ač spojena s několika významnými osobnostmi místní komunity, se tak završila v roce 2010.⁹⁷ Jejich informační roli převzala moderní média, jako jsou webové stránky komunit, spolků a institucí či sociální sítě. Zprávy z původního domova jsou snadno dostupné na stránkách médií vydávaných v České republice.

Další podstatné periodikum, které v New Yorku vycházelo, je New Yorský Deník, který sice patřil Slovákům, ale často v něm také vycházely články od českých exulantů, kteří měli problém umístit své texty do New Yorských listů.⁹⁸ Za zmínku stojí i další periodika, která ještě vycházela v New Yorku v druhé polovině 20. století, jako například The Ambassador, Besídka Sokolská, The Central European Federalist (vydávány v angličtině s články od autorů původem i z Maďarska a Polska), The Czechoslovak specialist, Proměny (čtvrtletník Společnosti pro vědy a umění, SVU), Zprávy SVU či Zrkadlo (satirický československý měsíčník).⁹⁹ Tyto noviny propojovaly často nejen českou komunitu jako celek, ale také krajany s konkrétními zájmy, jako byli např. sokolové nebo intelektuálové.

Noviny v dnešní době nahrazují i webové stránky a sociální sítě českých státních institucí působících v New Yorku. Většina jich má profil na sociálních sítích, kde informují o událostech podstatných pro českou diasporu, ukazují českou kulturu a podporují diskusi mezi čtenáři. Český generální konzulát publikuje rovněž informace důležité pro krajany s českým občanstvím, například o možnosti účastnit se českých voleb ze zahraničí. Sledované profily na sociálních sítích mají i jednotlivci, kteří rovněž zveřejňují důležité a zajímavé informace pro místní krajanskou komunitu; jedním z nejaktivnějších je nedávný ředitel Českého centra v New Yorku Miroslav Konvalina. Všechny tyto instituce a osoby pomáhají udržovat kontakty a komunikaci s českou diasporou a zároveň zpřístupňují problematiku krajanského života nejširšímu publiku v České republice.

⁹⁶ „Newyorské listy a jejich svět“, *Český rozhlas*, <https://cesky.radio.cz/new-yorske-listy-a-jejich-svet-8571450> (přístup 28. prosince 2024).

⁹⁷ Nekola, *Český New York*, 101.

⁹⁸ *Ibid.*, 101.

⁹⁹ Vraz, *Panorama - A Historical Review of Czechs and Slovaks in the United States of America*, 68–72.

3. Instituce ČR v New Yorku a jejich podíl na posilování národní identity Čechoameričanů

V New Yorku působí několik institucí zřízených českým státem. Některé z nich jsou ryze politické úřady, jako je stálá diplomatická mise při OSN, ale další jsou vytvořeny pro prohloubení vztahů mezi Českou republikou a Spojenými státy nebo na podporu krajanů. Hlavní tyto instituce jsou Generální konzulát České republiky v New Yorku a České centrum New York. Obě sdílejí prostory v již zmíněné historické české Národní budově na Upper East Side.

3.1. Generální konzulát České republiky v New Yorku¹⁰⁰

Generální konzulát je organizační složkou Ministerstva zahraničních věcí ČR a je jedním ze tří generálních konzulátů v USA (další jsou v Los Angeles a Chicagu), které spadají pod české velvyslanectví ve Washingtonu. Hlavním úkolem generálního konzulátu je vyřizování vízových a konzulárních záležitostí, tedy přijímání žádostí cizinců o víza a řešení záležitostí českých občanů. V rámci konzulární činnosti vydává pasy, ověřuje listiny, může oddávat české občany, funguje jako administrátor a organizátor českých voleb a zajišťuje mnoho dalších agend. Úřad odhaduje, že v obvodu jeho působnosti na severovýchodě USA žije okolo 75.000 lidí hlásících se k českému původu, kteří spadají pod jejich konzulární činnost.¹⁰¹

Krajanská komunita kolem newyorského generálního konzulátu je relativně velká a rozmanitá, zahrnuje lidi všech věkových kategorií a různých sociálních vrstev. Představuje směsici jedinců, kteří do Spojených států přišli zejména po 2. světové válce, po událostech roku 1968 nebo z jiných, například ekonomických důvodů. Patří k nim i potomci dřívějších přistěhovalců. Velkou výzvou, se kterou se tato komunita potýká, je skutečnost, že mnoho jejích členů, zpravidla imigrantů po roce 1990, se nachází v nelegálním statusu, protože nemají povolení pro pobyt v USA. Čelí tak možnosti vyhoštění a deportace do České republiky a zároveň musejí řešit komplikace spojené s uzavíráním manželství či získáváním občanství pro své děti.¹⁰²

Posláním generálního konzulátu je také prostřednictvím veřejné diplomacie zvýraznit a zviditelnit Českou republiku v USA a v New Yorku. Veřejná diplomacie (public diplomacy) má v odborné domácí a zahraniční literatuře řadu definic. V českém prostředí v současnosti převládá její pojetí jako aktivity zaměřené na utváření a ovlivňování pozitivních představ o dané zemi, o jejích hodnotách a činnostech, které prezentuje zahraniční veřejnosti. Veřejná diplomacie je prostředkem pro dosahování určitých cílů a měla by představovat pravdivou komunikaci s veřejností v zahraničí. Prováděna by měla být v součinnosti státních

¹⁰⁰ Daniel Richter, „Konzulární a vízová činnost českých zastupitelských úřadů“ (diplomová práce, Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Katedra správního práva a správní vědy, Praha, 2024), <https://dodo.is.cuni.cz/handle/20.500.11956/194860> (staženo 28. prosince 2024). Práce komplexně řeší problematiku konzulární a vízové činnosti z právního pohledu.

¹⁰¹ Marie Karešová (vedoucí vízového odboru Generálního konzulátu ČR New York), v osobním rozhovoru s autorem, říjen 2023.

¹⁰² Ibid.

institucí i soukromých subjektů. Objektem v cílové zemi bývá nejčastěji širší veřejnost, ale může také cílit a působit zejména na elity daného státu.¹⁰³ Tuto funkci splňuje hlavně pořádáním kulturních a společenských akcí a zviditelněním se v newyorském politickém a kulturním prostředí (např. jednáními se starostou New Yorku, vedením společných debat nebo podporou českého umění v New Yorku).¹⁰⁴ Jsou i situace, kdy se půda generálního konzulátu stane dějištěm významných mezinárodních událostí, jakou byl například v září 2023 galavečer pro nejvyšší představitele několika států včetně českého prezidenta Petra Pavla, tehdejší slovenské prezidentky Zuzany Čaputové a deseti dalších hlav států (mj. Andorry, Chorvatska, Maďarska a Polska). Akce se konala na okraj Valného shromáždění OSN. Prezident Pavel a prezidentka Čaputová při této příležitosti poděkovali českým a slovenským krajanům za jejich péči o národní odkazy.

Generální konzulát pravidelně pořádá akce pro české krajany a poskytuje podporu ostatním institucím při organizování jejich akcí zaměřených na českou komunitu. Jde například o každoroční galavečer při příležitosti státního svátku 28. října. V rámci aktivní snahy o udržení a rozvoj české identity konzulát podporuje také aktivity české školy v Astorii, jako je třeba vánoční besídka s hudebním a tanečním vystoupením žáků, po níž je generální konzul zpravidla přítomen rozsvěcování stromečku. Konzulát rovněž podporuje newyorské krajany tím, že jim pomáhá s pronájmem prostorů pro jejich akce, jako jsou filmové večery, koncerty či prezentace knih.¹⁰⁵

Právní role konzulátů pro české krajany

Kromě podpory při udržování české identity v zahraničí pomáhají české konzuláty krajanům při vyřizování úředních záležitostí ve vztahu k českému státu či při naplňování jejich demokratických práv. Jde zejména o tyto služby:

- **organizace českých voleb** – konzuláty organizují volby a umožňují krajanům hlasovat, aniž by museli cestovat do České republiky; možnost účastnit se českých voleb je pro mnoho krajanů s českým občanstvím důležitým prostředkem, jak si udržet aktivní občanskou roli a pocit příslušnosti k českému národu; využití volebního práva posiluje jejich propojení s českou politickou sférou a demokratickými procesy;
- **právní pomoc** – v mnoha případech krajané využívají konzulární pomoc při řešení složitých právních situací, jako jsou dědictví, rozvody či majetkové spory; díky těmto službám mají krajané možnost udržet si právní a rodinné vazby s Českou republikou, což přispívá k zachování jejich národní identity a zároveň pomáhá jejich právně nesporné integraci do místní společnosti;

¹⁰³ Daniel Richter, „*Veřejná diplomacie a nation branding Českého centra v New Yorku*“ (bakalářská práce, Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra marketingové komunikace a PR, Praha, 2022), <https://dodo.is.cuni.cz/handle/20.500.11956/176427> (staženo 28. prosince 2024).

¹⁰⁴ „Consulate General of the Czech Republic in New York“, *Facebook*, <https://www.facebook.com/ConsulateGeneralOfTheCzechRepublicInNewYork> (staženo 28. prosince 2024).

¹⁰⁵ *Ibid.*

- **vydávání a ověřování dokumentů** – krajané mohou potřebovat české cestovní pasy, rodné a oddací listy, potvrzení o občanství či další dokumenty, které jsou nezbytné pro jejich právní status a udržení vztahů s Českou republikou.

Tato podpora však není jen praktická, ale má i symbolický význam. Konzuláty představují fyzické spojení mezi českými občany žijícími v zahraničí a jejich domovinou. Poskytované služby nejen usnadňují život v zahraničí, ale také připomínají krajanské komunitě, že je stále nedílnou součástí českého národa. Tímto způsobem konzuláty napomáhají k udržení české identity, posilují komunitní vazby a podporují krajany v tom, aby se i navzdory vzdálenosti cítili silně spjatí s Českou republikou.

Díky těmto aktivitám hrají konzuláty významnou roli v dlouhodobém procesu péče státu o udržování české národní identity mezi krajany a jejich potomky.

3.1.1. Organizace voleb pro české občany v zahraničí¹⁰⁶

Jednou z nejvýznamnějších funkcí českých konzulátů je organizace voleb pro české občany žijící v zahraničí. Možnost podílet se na volbách i mimo území republiky je důležitým prvkem pro udržení politického spojení krajanů s jejich původní vlastí. Účast ve volbách jim dává právo se nejdemokratičtějším způsobem zapojit do dění v České republice, i když žijí daleko od původního domova, a v praxi tak projevit svoji identifikaci s národem a státem.

Možnost voleb v zahraničí a její význam

Čeští občané žijící v zahraničí mají od roku 2002 možnost volit ve volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR, později i ve volbách českých europoslanců a v českých prezidentských volbách, což jim umožňuje vyjádřit svůj názor a spolupodílet se na tvorbě politického směřování země, kterou stále považují za svoji vlast. Organizaci voleb zajišťují konzulární úřady, které umožňují voličům registrovat se a hlasovat ve volebních místnostech na konzulátech a velvyslanectvích.

Tato možnost má pro krajany v New Yorku velký význam. I když žijí v USA dlouhodobě, mnozí si stále udržují pevné vazby s Českou republikou, ať už jde o osobní vztahy, majetkové záležitosti nebo silný pocit národní identity. Volby jsou prostředkem, jak tyto vazby posilovat a udržet aktivní vztah s českou politickou scénou. Účast ve volbách je nejen právem, ale i symbolem sounáležitosti s původní vlastí.

Praktické aspekty voleb v zahraničí

Organizace voleb pro krajany vyžaduje od konzulárních úřadů pečlivou přípravu a administrativní podporu. Krajané, kteří chtějí volit, musejí být zapsáni do zvláštního seznamu voličů na příslušném zastupitelském úřadě. Tento proces je pro ně možností nejen hlasovat, ale také aktualizovat své kontaktní informace a udržet si povědomí o svých právech jakožto občanů České republiky.

¹⁰⁶ Zákon č. 275/2012 Sb., o volbě prezidenta republiky, a zákon č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu ČR.

V New Yorku, kde žije velká česká komunita, má organizace voleb pro krajanův obzvlášť důležitou roli. Konzuláty fungují jako volební okrsky, které zajišťují, aby krajané mohli vykonat své volební právo pohodlně a legálně. Volební místnost na českém konzulátu v New Yorku se během voleb stává nejen centrem demokratického procesu, ale také místem setkávání krajanů, což posiluje jejich pocit sounáležitosti s komunitou.

Vliv voleb na identitu krajanů

Možnost volit v českých volbách, i když žijí tisíce kilometrů daleko, má pro mnoho krajanů symbolický význam. Volby představují jeden z nejjasnějších důkazů toho, že i když člověk opustí svou vlast, nepřestává být jejím občanem. Účast na demokratickém procesu země, k níž stále cítí příslušnost, tak nesporně dokládá občanskou odpovědnost a národní identifikaci českých krajanů.

Účast ve volbách, resp. příprava na ni také pomáhá krajanům získávat širší povědomí o aktuálním dění v České republice, což je důležité pro udržení kulturních a politických vazeb. Pro mladší občany, kteří se narodili českým rodičům v USA, mohou volby představovat příležitost zjišťovat více o české politické realitě, a tím si posilovat své národní povědomí. Tento kontakt s původní vlastí má potenciál prohlubovat vztah mezi ČR a mladou generací Čechů v zahraničí.

Výzvy a možnosti budoucího rozvoje

Navzdory důležitosti voleb pro české občany v zahraničí se organizace voleb potýká s některými výzvami. Jedním z hlavních problémů je přístupnost volebních místností pro krajanův, kteří žijí daleko od konzulátů. V případě Spojených států, kde jsou vzdálenosti mezi státy obrovské, může být fyzická účast ve volbách komplikovaná. Tato skutečnost vedla k tomu, že někteří krajané reálně nemohli volit, a to i přesto, že by se voleb rádi zúčastnili. Situace se ale změnila po legislativní úpravě, která zavedla od roku 2025 korespondenční hlasování registrovaných voličů trvale žijících v zahraničí. Možnost hlasovat ve volebních místnostech na českých konzulátech zůstala zachována.¹⁰⁷

3.1.2. Získání českého občanství pro krajanův a jejich potomky¹⁰⁸

Získání nebo obnovení českého občanství je pro mnoho českých krajanů a jejich potomků zásadním krokem k udržení nebo obnovení jejich vazeb s Českou republikou. Český konzulát v New Yorku poskytuje krajanům komunitě potřebnou právní a administrativní podporu.

Právní rámec pro získání občanství

České občanství se získává několika způsoby, především narozením, sňatkem, naturalizací nebo obnovením občanství. Pro krajanův žijící v USA je často relevantní zejména možnost získání občanství prostřednictvím

¹⁰⁷ Zákon č. 268/2024 Sb., kterým se mění zákon č. 88/2024 Sb., o správě voleb, a některé další zákony.

¹⁰⁸ Zákon č. 186/2013 Sb., o státním občanství České republiky.

předků, kteří emigrovali z Československa nebo České republiky. Zákon č. 186/2013 Sb., o státním občanství České republiky, umožňuje žadatelům požádat o občanství na základě předchozích rodinných vazeb.

Proces podání žádosti o občanství na konzulátu

Pro české krajanů, kteří chtějí získat české občanství nebo ho obnovit, je kontaktním místem český konzulát. Žadatelé musejí předložit dokumenty prokazující jejich vazby na Českou republiku, včetně rodných a oddacích listů jejich předků. Konzuláty poskytují nejen poradenství ohledně požadavků na podání žádosti, ale také pomáhají s ověřováním dokumentů a usnadňují celý administrativní proces.

V New Yorku, kde žije mnoho potomků českých občanů, kteří splňují podmínky pro obnovu nebo získání českého občanství na základě rodinných vazeb, konzulát pomáhá zajišťovat:

- **ověřování dokumentů** – konzulát úředně ověřuje důležité rodinné dokumenty, aby mohli žadatelé doložit své nároky na české občanství;
- **poradenství** – krajané často potřebují detailní poradenství, protože proces získání občanství může být pro potomky emigrantů komplikovaný, zejména kvůli dlouhým časovým odstupům a změnám v zákonech;
- **podávání žádostí** – konzulát zajišťuje formální podání žádostí o občanství a spolupracuje s příslušnými úřady v České republice, které rozhodují o jeho udělení.

Dvojitý občanství a jeho význam

Česká republika plošně umožňuje dvojitý občanství, což výrazně usnadňuje situaci českým krajanům, kteří jsou občany USA. Možnost mít dvojitý občanství posílila zájem potomků českých imigrantů o získání občanství a prohloubila jejich vztah k České republice.

Dvojitý občanství je nejen praktickým nástrojem, který umožňuje krajanům snadněji cestovat mezi USA a Českou republikou, ale má i hlubší symbolický význam. Možnost obnovit občanství prostřednictvím svých předků představuje pro mnoho potomků českých imigrantů prostředek, jak oživit své české kořeny, obnovit spojení s českou kulturou a dát nový impuls k posílení národní identity.

Občanství jako prostředek k posílení identity

Možnost stát se občanem České republiky, ať už obnovením občanství, nebo jeho získáním prostřednictvím předků, je nejen formálním uznáním českých kořenů, ale také způsobem, jak se znovu zapojit do české společnosti. Pro potomky krajanů, kteří se narodili a vyrůstali v USA, může nabytí českého občanství akcelarovat identifikační proces a umocnit jejich vazby sounáležitosti s Českou republikou.

S občanstvím získávají krajané také širší přístup ke kulturním, jazykovým a vzdělávacím programům zaměřeným na podporu zahraničních Čechů, které jsou organizovány v České republice. Tento proces tak dále přispívá k udržování české kultury a tradic i pro nové generace Čechů trvale žijících v zahraničí.

V neposlední řadě pak české občanství poskytuje Čechoameričanům přístup k obecným benefitům vyplývajícím z členství v Evropské unii.

Výzvy a příležitosti

Získání českého občanství není vždy jednoduché, zejména kvůli časovým odstupům mezi generacemi, nezhvěda špatné dohledatelnosti potřebných dokumentů a právním požadavkům. Přesto díky podpoře konzulátů je pro mnoho krajanů a jejich potomků tento proces přístupnější. V budoucnu by mohly být zavedeny další programy a iniciativy, které by krajanské komunitě ještě více usnadnily získání občanství, a tím i podpořily posílení jejich vztahu s Českou republikou.

Z výše uvedeného vyplývá, že získání českého občanství je pro krajany a jejich potomky v New Yorku důležitým krokem, který jim umožňuje udržovat a posilovat svou národní identitu. Konzulární podpora v tomto procesu je nezbytná, protože zajišťuje právní rámec a usnadňuje zvládat administrativní požadavky. Získání občanství tak není jen formálním aktem, ale i cestou, jak se zapojit do české komunity a udržet si těsný vztah k České republice i při trvalém životě v zahraničí.

3.1.3. Matriční agenda a její význam pro české krajany v New Yorku¹⁰⁹

Významnou službou, kterou české konzuláty poskytují krajanům žijícím v zahraničí, je matriční agenda. Zahnuje správu základních osobních údajů, jako jsou narození, sňatky, rozvody a úmrtí, a hraje důležitou roli při udržování právního spojení mezi českými občany a Českou republikou. Pro krajany má matriční agenda zásadní význam, protože jim umožňuje spravovat své osobní záležitosti v souladu s českými právními normami respektovanými i v zahraničí, a tím přispívá nejen k udržení jejich právního statusu, ale národní identity v kontextu života v zahraničí.

Matriční úkony v zahraničí

Matriční agenda zahrnuje úkony spojené s registrací životních událostí českých občanů, které nastávají v zahraničí. Mezi tyto úkony patří zejména:

- **registrace narození dětí** – čeští občané žijící v zahraničí mohou své děti, které se narodily v cizině, registrovat na českém konzulátu; tento krok je nezbytný pro to, aby děti získaly české občanství a byly zapsány do českých matričních knih;
- **registrace sňatků** – manželství uzavřené v zahraničí mezi českým občanem a občanem jiné země musí být rovněž zaregistrováno u české matriky;
- **registrace úmrtí** – úmrtí českých občanů v zahraničí je třeba oznámit českým úřadům, aby mohly být provedeny všechny právní úkony spojené s dědictvím a dalšími právními záležitostmi.

¹⁰⁹ Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů.

Tyto matriční úkony jsou důležité nejen z hlediska právní kontinuity, ale také jako předpoklad pro zachování národní identity příštích generací zahraničních Čechů. Registrace u české matriky umožňuje dětem získat české občanství, což je pro jejich budoucí právní vztah k České republice klíčové. Sňatky a úmrtí zaznamenané u českých úřadů pak krajanům zajišťují právní jistotu a ochranu jejich majetkových a osobních práv.

Role konzulátu v matriční agendě

Český konzulát v New Yorku hraje z administrativního hlediska nenahraditelnou roli v zajišťování matričních úkonů pro místní krajanů. Kromě samotné registrace událostí poskytuje také právní poradenství ohledně požadavků na dokumenty a správné postupy. Konzulát zajišťuje ověřování rodných, oddacích a úmrtních listů, které jsou nezbytné pro další úřední úkony, jako je vydávání cestovních pasů, vyřízení dědických řízení nebo sňatků, a žádosti o matriční úkony předává úřední cestou k vyřízení do ČR.

Konzulární úřady také pomáhají krajanům v případech, kdy je potřeba získat české doklady, které budou uznány v USA. Ověření a legalizace dokumentů jsou nezbytné pro jejich platnost v obou právních systémech, což krajanům umožňuje udržovat právně bezvadné vazby s Českou republikou.

Matriční agenda a její vliv na identitu krajanů

Matriční agenda má pro české krajanů v New Yorku hlubší význam než jen administrativní funkci. Registrace životních událostí u českých úřadů jim umožňuje zachovat právní a kulturní vazby s Českou republikou. Získání českého občanství, úředních dokladů a listin pro děti narozené v USA je další formou spojení s českou realitou, jazykem a kulturou, samozřejmě za předpokladu, že se jejich rodiče rozhodnou vychovávat a podporovat je v povědomí o jejich českém původu.

Matriční agenda je nástrojem pro udržení právní identity českých krajanů. Její úkony umožňují krajanům a jejich potomkům udržovat vazby s původní vlastí, ať už právní, kulturní nebo osobní. Tímto způsobem matriční agenda přispívá k dlouhodobému uchování české identity v zahraničí.

3.1.4. Uzavírání manželství na českém konzulátu¹¹⁰

Uzavírání manželství na českém konzulátu za podmínky, kdy alespoň jeden ze snoubenců je českým občanem, zajišťuje právní uznání sňatků jak v České republice, tak i v zemi působnosti konzulátu a zpravidla i ve třetích zemích. Pro české občany v New Yorku představuje tato možnost nejen praktické řešení administrativních úkonů, ale také symbolický akt spojený s potvrzením jejich národní identity a příslušnosti k České republice.

¹¹⁰ Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů; § 668 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a čl. 5 písm. f) vyhlášky č. 32/1969 Sb., o Vídeňské úmluvě o konzulárních stycích.

Právní rámec uzavírání manželství na konzulátu

Uzavření manželství na českém zastupitelském úřadu probíhá podle českého právního řádu, což znamená, že sňatek je v souladu s českými zákony, stejně jako s místní, tedy americkou legislativou. Pro občany, kteří si přejí uzavřít manželství v zahraničí, je tento proces vhodný zejména proto, že sňatek uzavřený na konzulátu má stejnou právní sílu jako sňatek uzavřený na území České republiky, ale bez nutnosti tam cestovat. Agendu kolem uzavření sňatku vede konzulární úředník, manželský slib přijímá konzul a sňatek je úředně zaznamenán v českých matričních knihách.

Symbolický význam sňatku na konzulátu

Uzavření manželství na českém konzulátu má pro české občany často hlubší význam než jen formální právní akt. Pro mnohé z nich představuje možnost uzavřít manželství v českém prostředí, i když žijí v zahraničí. Sňatečný obřad na konzulátu často probíhá v českém jazyce a může zahrnovat prvky českých tradic, což přispívá k posílení pocitu příslušnosti k české kultuře a identitě.

Pro krajanů, kteří uzavírají sňatek s občanem jiného státu, může být obřad na konzulátu také způsobem, jak se symbolicky propojit s českými kořeny a představit české tradice svému zahraničnímu partnerovi a jeho blízkým. Tento akt může hrát důležitou roli v tom, jak se krajané a jejich potomci v New Yorku identifikují s českou kulturou a tradicemi a předávají je dalším generacím.

Uznání sňatků uzavřených mimo konzulát

Kromě možnosti uzavřít manželství přímo na konzulátu pomáhají české konzuláty i s uznáním sňatků uzavřených mimo konzulární prostory, například sňatků uzavřených před americkými úřady. Tyto sňatky je nutné zaregistrovat v České republice, aby byly právně uznány českými autoritami, což vyžaduje doložení několika dokumentů, včetně oddacího listu vydaného místními úřady, a jejich ověření (apostilou či superlegalizací).

Pro krajanů je důležité, aby jejich manželství bylo uznáno v České republice, a to nejen z právních důvodů, ale i kvůli možnosti zajištění občanských práv a povinností pro případné potomky, kteří mohou získat české občanství. Český konzulát v New Yorku jim poskytuje podporu při administrativním procesu uznání těchto sňatků, čímž krajanům usnadňuje udržení jejich právní vazby na Českou republiku.

Význam pro českou komunitu

Uzavření manželství na konzulátu dává pevný základ právnímu a administrativnímu spojení krajanů s Českou republikou. Jde o důležitý krok pro české občany v zahraničí, kteří chtějí zachovat své právní a kulturní vazby s původní vlastí. Rozhodnutím uzavřít manželství na konzulátu stvrzují, jak silně vnímají svoji národní identitu, a to i ve chvíli, kdy vstupují do nových životních etap. Sňatek je významnou událostí, která má nejen právní, ale i hluboký kulturní a symbolický význam, a konzulární obřad provedený v souladu s českým právem a tradicemi dokládá silnou vazbu krajanů k domovině.

3.1.5. Ověřování dokumentů a Czech POINT¹¹¹

Často využívanou agendou, kterou newyorský konzulát poskytuje krajanům, je ověřování dokumentů. Tato služba je nezbytná pro právní úkony, které vyžadují jak české úřady, tak i orgány USA. Konzulát zajišťuje ověřování dokumentů, podpisů a dalších listin, což krajanům umožňuje udržovat právní vztahy s Českou republikou a vyřizovat osobní nebo obchodní záležitosti na dálku. Nedílnou součástí této podpory je i služba Czech POINT, která poskytuje přístup k českým úředním rejstříkům přímo na konzulátech.

Krajané v New Yorku si mohou na českém konzulátu nechat ověřit své podpisy na dokumentech, které jsou pak uznány českými úřady. Tento postup šetří krajanům čas a zajišťuje, že jejich dokumenty jsou platné a právně závazné jak v České republice, tak v USA. Ověřování listin je obzvláště důležité pro české občany, kteří řeší osobní nebo majetkové záležitosti na dálku, jako je například prodej nemovitostí v ČR. Konzulát zajišťuje, aby všechny dokumenty byly v souladu s českým právem, což je nezbytné pro právní relevanci a nezpochybnitelnost úředních úkonů či obchodních transakcí.

Význam ověřovacích služeb z hlediska vztahu krajanů k národní identitě spočívá v tom, že český stát jim touto formou poskytuje právní bezpečí a že se mohou o tuto funkční službu opřít a spolehnout se na ni při správě svých administrativních i privátních záležitostí. Tyto služby umožňují krajanům udržovat formálně korektní vztahy s Českou republikou a efektivně řešit své potřeby i na dálku. Konzulární služby tak i touto činností přispívají k pozitivnímu vnímání české identity newyorských krajanů a jejich vazeb s původní vlastí.

3.1.6. Právní pomoc českým krajanům v New Yorku¹¹²

Jedním z pilířů konzulární činnosti je poskytování právní pomoci českým občanům v zahraničí. Právní pomoc hraje důležitou roli při řešení mnoha právních otázek, s nimiž se krajané mohou setkat, ať už jde o záležitosti rodinného práva, majetková řízení, dědictví nebo trestní věci.

Rodinné a občanskoprávní záležitosti

Rodinné a občanskoprávní otázky jsou jednou z nejčastějších oblastí, ve kterých české konzuláty poskytují právní pomoc krajanům. Konzulát může například pomáhat s uzavíráním sňatků, rozvodovými řízeními, uznáním českých rozhodnutí v zahraničí či otázkami týkajícími se rodičovských práv a povinností. Jde zejména o:

- **sňatky a rozvody** – pro české občany žijící v New Yorku je nezbytné, aby byly jejich manželské a rozvodové smlouvy uznávány i v České republice; konzulát může pomoci krajanům se zprostředkováním správných dokumentů, s jejich ověřením a legalizací, a zajistit, aby byly tyto právní úkony platné jak v ČR, tak v USA;

¹¹¹ Czech POINT, *Generální konzulát České republiky v New Yorku*.

https://mzv.gov.cz/consulate.newyork/cz/konzularni_a_vizove_informace/czech_point/index.html (staženo 28. prosince 2024).

¹¹² Radka Calábková (konzulka, konzulární odbor MZV ČR), v osobním rozhovoru s autorem, srpen 2024.

- **rodičovská práva a dědictví** – v otázkách týkajících se rodičovských práv a dědictví může být právní pomoc zásadní; krajané, kteří řeší například opatrovnictví nad dětmi, dědické záležitosti nebo přenos majetku mezi zeměmi, mohou využít služeb konzulátu k usnadnění těchto procesů.

Majetková práva a transakce

Právní pomoc v oblasti majetkových práv je pro krajany velmi důležitá, zejména pokud vlastní majetek jak v USA, tak v České republice. Konzulární úřady mohou pomoci s právními otázkami spojenými s převodem nemovitostí, vyřizováním dědických nároků nebo prodejem majetku v ČR, přičemž právní podpora konzulátu zajišťuje, aby vše probíhalo v souladu s českými zákony.

Krajané často potřebují právní radu ohledně těchto transakcí, zejména pokud neznají aktuální českou legislativu. Konzulární právní pomoc poskytuje informace o požadavcích na prodej a koupi nemovitostí, převod majetku nebo vypořádání dědictví a také pomáhá zajistit veškeré potřebné dokumenty a ověření.

Právní pomoc v trestních záležitostech

Čeští občané, kteří se dostanou do problémů s místními úřady, mohou potřebovat konzulární právní pomoc v trestních záležitostech. Zpravidla jde o Čechy dlouhodobě, třeba i řadu let žijící v USA, kteří ale nedisponují patřičnými povoleními k pobytu či práci. Těm, kteří jsou zatčeni nebo zadrženi, pomáhá konzulát tím, že zprostředkovává kontakt s místními právníky a monitoruje, zda jsou dodržována jejich práva. Konzulární úřady mohou poskytnout základní právní poradenství, zprostředkovat právní zastoupení nebo informovat rodiny zadržených o aktuální situaci. Zadržení tak mohou přijímat informovaná rozhodnutí o svých právních záležitostech a získat přístup k potřebné právní ochraně. Díky těmto službám mají čeští občané jistotu, že jejich práva jsou chráněna a že mají přístup ke spravedlivému právnímu procesu, i když jsou daleko od domova.

Právní pomoc poskytovaná českými konzuláty hraje důležitou roli v udržování vztahu krajanské komunity s Českou republikou. Krajané, kteří se rozhodnou řešit právní otázky související s jejich českým občanstvím, majetkem nebo rodinnými záležitostmi, se prostřednictvím konzulární právní pomoci nadále cítí být součástí českého právního a administrativního systému.

Tato pomoc jim umožňuje zachovat si právní a osobní vazby na Českou republiku, i když žijí v zahraničí, a přispívá k udržování jejich české identity. Právní podpora je jedním z praktických nástrojů, jak konzuláty pomáhají krajanům nejen chránit jejich práva, ale také udržovat jejich vztah k původní vlasti.

3.2. České centrum v New Yorku a jeho význam pro identitu krajanů¹¹³

Česká centra jsou příspěvkovou organizací Ministerstva zahraničních věcí ČR. Sama se označují za integrální součást české zahraniční politiky a stěžejní nástroj kulturní diplomacie v rámci diplomacie veřejné, jejímž posláním je šíření a podpora dobrého jména České republiky ve světě a posilování kulturních vztahů mezi zeměmi.¹¹⁴

Česká centra se definují jako kulturní institut působící na poli kultury v jejím nejširším pojetí. Zajišťují také výuku českého jazyka v zahraničí a podílejí se na organizaci certifikovaných jazykových zkoušek. Na svém webu Česká centra uvádějí, že posilují dobré jméno ČR v zahraničí, prezentují ČR jako moderní zemi s bohatou kulturní tradicí, propagují úspěchy české vědy, představují inovativní projekty a upozorňují na potenciál českého výzkumu a vývoje. Propojují zahraniční kulturní prezentaci s významnými českými exportními značkami a vyhledávají vývozní příležitosti pro české kreativní průmysly v oblasti podpory vnějších ekonomických vztahů. Českým subjektům nabízejí účast na zahraničních projektech a předávají kontakty pro rozvoj mezinárodní spolupráce. Oslovují širokou veřejnost i profesionály v daných odvětvích, studenty, umělce, institucionální partnery, odborné instituce, vysoké školy či média. Partnerům z ČR nabízejí znalost zahraničního prostředí, propagaci a PR a kontakty na kurátory, promotéry, komerční subjekty, poskytovatele služeb, mezinárodní instituce a publikum v jednotlivých oblastech.¹¹⁵ Česká centra plní rovněž funkci komunikačních středisek, kde jsou poskytovány informace o České republice.¹¹⁶

České centrum v New Yorku se svou činností zasazuje o šíření a podporu dobrého jména České republiky mezi místní americkou veřejností a o posilování kulturních vztahů mezi Českou republikou a USA, resp. institucemi sídlícími v New Yorku. Samo pořádá každých několik měsíců novou výstavu, která prezentuje českou kulturu či vědu, případně historii, ale také řemesla, lidové tradice, moderní design či novátorské technologie. České centrum organizuje také jednorázové akce – koncerty, dramatická vystoupení či filmová promítání, v létě i v působivém prostředí na střeše Národní budovy.

Tyto akce jsou určeny zpravidla obecné americké veřejnosti, ale de facto se stávají příležitostí i pro setkávání českých krajanů, které dané téma zajímá. Čechoameričané při některých i převládají. České centrum tedy, i když ne cíleně, se tím, že dává krajanům možnost společně sdílet zážitek z české kultury a zpravidla i v českém jazyce, významně přispívá k podpoře snah o udržení české národní identity v místě svého působení. O aktivitách Českého centra New York se veřejnost, krajanská i obecná, dozvídá v elektronicky rozesílaném newsletteru, na webu i na sociálních sítích.

¹¹³ Daniel Richter, „Veřejná diplomacie a nation branding Českého centra v New Yorku“.

¹¹⁴ Czech Centres, „About Us“, <https://czechcentres.gov.cz/en/about-us> (staženo 28. prosince 2024).

¹¹⁵ Ibid.

¹¹⁶ „Česká centra“, *BusinessInfo.cz*, <https://www.businessinfo.cz/navody/ceska-centra/> (staženo 28. prosince 2024).

Historie Českého centra v New Yorku

České centrum v New Yorku bylo založeno 1. října 1995 jako první mimoevropská pobočka této instituce. Původně sídlilo na prestižní adrese Madison Avenue, v sousedství Metropolitního muzea, což umožňovalo přístup k elitnímu americkému publiku. Zde se konaly menší výstavy a kulturní akce zaměřené na moderní umění, design a módní tvorbu. Důležitým momentem v historii centra bylo v roce 2008 jeho přemístění do historické Národní budovy (Bohemian National Hall) v 73. východní ulici, což vedlo k rozšíření jeho činností.

Národní budova, zrekonstruovaná českou vládou, je kulturním a historickým dědictvím české komunity v New Yorku. Postavena v letech 1895–1897 byla původně centrem krajanského života, kde se scházeli přistěhovalci z Čech. Dnes slouží jako důležité místo pro kulturní akce pořádané Českým centrem a poskytuje krajanům možnost navázat na své kulturní kořeny. Sídlí v ní rovněž český generální konzulát a krajanská organizace BBLA.

Kulturní diplomacie a nation branding

České centrum hraje zásadní roli v kulturní diplomacii a nation branding. Jeho cílem je představovat Českou republiku jako moderní a inovativní zemi s bohatou kulturní tradicí. Kulturní diplomacie se zaměřuje na zlepšení povědomí o české kultuře a jejích úspěších, zatímco nation branding vytváří pozitivní obraz České republiky v zahraničí. Tyto aktivity přispívají nejen k budování dobrého jména České republiky, ale také k tomu, aby si čeští krajané mohli udržet své kulturní povědomí a hrdost na svůj původ.

Pro krajanů v New Yorku znamená České centrum nejen kulturní instituci, ale i místo, kde mohou aktivně spoluutvářet obraz své země. Díky akcím pořádaným Českým centrem mají příležitost prezentovat svou kulturu americkému publiku, což posiluje jejich pocit příslušnosti k české společnosti a identifikace s ní.

Význam pro české krajanů

Pro české krajanů v New Yorku je České centrum vyhledávanou institucí, která jim umožňuje zůstat v kontaktu s českou kulturou, jazykem a komunitou. Mnoho krajanů, kteří se narodili nebo vyrostli v USA, může získávat díky aktivitám Českého centra hlubší povědomí o svém národním původu a lépe porozumět české historii a kultuře. Platí to zejména pro zástupce mladší generace, které mohou aktivity centra motivovat k udržení vazeb s Českou republikou a jejím kulturním a historickým dědictvím.

České centrum zároveň poskytuje platformu pro mezigenerační setkávání, kde si starší generace mohou vyměňovat zkušenosti a znalosti s mladšími krajanů. Tento dialog napomáhá k přirozenému transferu hodnot české identity v prostředí světové megapole, kde je jinak pravděpodobnost intenzivnějších mezigeneračních kontaktů české komunity minimální.

3.3. Stálá mise České republiky při OSN

Poslání Stálé mise České republiky při Organizaci spojených národů (OSN) v New Yorku spočívá v zastupování českých zájmů na mezinárodní scéně. Je důležitým nástrojem pro prosazování české zahraniční politiky, resp. politiky EU v globálním světě. Na rozdíl od generálního konzulátu nekomunikuje přímo s krajany, ale pouze v souvislosti s akcemi pořádanými v rámci OSN. Uvádím jí zde pro úplnost jakožto důležitou součást českých institucí v New Yorku, ale její role pro život krajanské komunity není rozhodující.

Stálá mise plní zásadní zahraničněpolitické funkce, jako je prezentace a obhajoba českých zájmů v rámci jednání OSN, včetně Valného shromáždění a Rady bezpečnosti. Aktivně podporuje českou zahraniční politiku, resp. politiku Evropské unie v oblastech jako lidská práva, mír a bezpečnost a udržitelný rozvoj. Mise se zapojuje do mezinárodních iniciativ a projektů, monitoruje situaci v oblastech konfliktů a krizí, a poskytuje analýzy pro českou vládu. Dále navazuje a udržuje spolupráci s diplomatickými misemi jiných států a mezinárodními organizacemi a zajišťuje odborné poradenství a koordinaci českých aktivit v rámci OSN.

3.4. Další české instituce v New Yorku a jejich role

Pro úplnost je také vhodné zmínit, že v New Yorku kromě generálního konzulátu, Českého centra a stálé mise při OSN působí také další české instituce, jako jsou CzechTrade a CzechInvest. Tyto státní agentury hrají motivační roli v rozvoji obchodních a investičních vztahů mezi Českou republikou a Spojenými státy a mají také významný vliv na posílení ekonomické přítomnosti ČR v zahraničí.

CzechTrade¹¹⁷ je agentura zaměřená na podporu českého exportu. Pobočka v New Yorku pomáhá českým firmám pronikat na americký trh a rozšiřovat své obchodní aktivity. Poskytuje služby jako vyhledávání obchodních příležitostí, zprostředkování kontaktů s americkými partnery a účast na mezinárodních veletrzích. CzechTrade tímto způsobem podporuje propagaci českých výrobků a služeb a posiluje ekonomické vazby mezi oběma zeměmi. **CzechInvest**¹¹⁸ se zaměřuje na přilákání zahraničních investic do České republiky a podporu českých firem, které chtějí expandovat na zahraniční trhy. Pobočka v New Yorku slouží jako most mezi českými a americkými investory, poskytuje poradenství a podporuje spolupráci v oblasti technologických inovací, výroby a průmyslu. CzechInvest přispívá k vytváření dlouhodobých obchodních vazeb, které posilují pozici ČR jako atraktivního investičního cíle.

Obě instituce spolupracují s dalšími českými úřady ve městě, zejména s generálním konzulátem a Českým centrem. Společně tvoří komplexní síť, která podporuje české zájmy v zahraničí, a zajišťují, že Česká republika má silné zastoupení v oblasti obchodu, kultury i diplomacie. Tato spolupráce přispívá k celkovému vnímání ČR jako moderní a otevřené země schopné konkurovat na globální úrovni a navazovat strategické mezinárodní vztahy. Tyto instituce společně vytvářejí pevnou infrastrukturu, která napomáhá rozvoji obchodních, kulturních a diplomatických vztahů.

¹¹⁷ CzechTrade. <https://www.czechtrade.cz/> (staženo 28. prosince 2024).

¹¹⁸ CzechInvest. <https://czechinvest.gov.cz/cz> (staženo 28. prosince 2024).

4. Výzkum: Národní identifikace Čechů v New Yorku

K výzkumnému šetření pro účely této práce jsem zvolil formu dotazníku, který jsem rozeslal Čechoameričanům, resp. osobám, jež žijí nebo dlouhodobě žily v New Yorku a jeho širším okolí a sdělují o sobě, že mají české kořeny. Mezi respondenty byli zástupci čtyř generací; nejstarší dotázané je 98 let. Na otázky odpověděli jak rodilí Američané, tak i naturalizovaní čeští přistěhovalci v první generaci. Data z dotazníku jsem doplnil o poznatky z rozhovorů s krajany, které jsem vedl v New Yorku a okolí v průběhu let 2023 a 2024.

Na dotazník odpovědělo přes dvě desítky respondentů. V rámci ochrany osobních údajů uvádím jména pouze u těch, kteří k tomu dali souhlas. Pestrost portfolia výzkumné skupiny a otevřenost v odpovědích poskytuje dostatek prostoru pro to, aby bylo lze dospět k určitým závěrům, a to zejména s důrazem na generační rozdíly v pohledech a postojích ke zkoumaným tématům. Poznatky ze šetření tak poskytují dílek do mozaiky reflektující rozmanitost procesu národní identifikace jednotlivců ve vícenárodnostním prostředí. Tento výzkum, pakliže bych k tomu měl v budoucnu příležitost, by mohl být podstatně obohacen poznatky z osobních šetření a přímé komunikace s krajany.

4.1. Kulturní identita Čechů v New Yorku

Kulturní identita Čechů žijících v New Yorku se formuje jako složitý proces ovlivněný nejen geografickou vzdáleností od původní vlasti, ale také přirozenou interakcí s novým kulturním prostředím Spojených států. Výsledky šetření ukazují, že pro českou komunitu v New Yorku je zachování kulturní identity ústředním tématem, avšak přístupy k její udržitelnosti se výrazně liší napříč generacemi.

První generace: silné pouto k české kultuře

První generace českých imigrantů si obecně udržuje silnou vazbu k české kultuře, tradicím a hodnotám. Tito lidé považují svou českou identitu za neodmyslitelnou součást svého života, a to i přesto, že již dlouhodobě žijí v novém prostředí. České kulturní dědictví – tradice, zvyky, jazyk a nářečí, gastronomie či umění – hraje v jejich životech významnou roli.

Pro tuto generaci je charakteristické, že pravidelně vyhledává kontakty s dalšími Čechy, aby si vzájemně udržovali své kulturní hodnoty a zvyklosti. Někteří respondenti první generace uvedli, že se aktivně podílejí na akcích české komunity v New Yorku, jako jsou kulturní festivaly a společenská setkání, představení českého umění či oslavy tradičních českých svátků.

Například respondentka Dominika Slovíková, která v USA žije od svého předškolního věku, uvedla, že pro ni má velký význam udržovat vazbu s dalšími Čechy a pravidelně se účastnit českých akcí, protože jí to pomáhá zachovat pocit domova a národní identity v cizím prostředí.

Druhá generace: kulturní dualita

Druhá generace Čechů narozená již ve Spojených státech čelí výzvě spojené s dvojitou kulturní identitou. Tito lidé často balancují mezi českou a americkou kulturou a snaží se obě tyto identity sladit. Zatímco jejich rodiče intuitivně preferují zachovávat české hodnoty, druhá generace se přirozeně přizpůsobuje americkému prostředí, které na ně má značný a s přibývajícím věkem vzhledem rostoucím příležitostem k interakcím až dominantní vliv.

Mnozí respondenti této generace uvádějí, že se cítí být jak Čechy, tak Američany, přičemž česká kultura pro ně symbolizuje dědictví a rodinnou historii, zatímco americká kultura je součástí jejich každodenního života. U některých respondentů se objevuje pocit "mezi dvěma světy", kdy se snaží najít rovnováhu mezi odlišnými kulturními vlivy.

Respondentka Charline například uvedla, že ačkoli její rodiče pocházejí z Československa, její identita je dnes více americká než česká. Přesto však cítí silnou vazbu k české historii a kultuře, kterou se snaží vnímat a udržovat.

Třetí generace: postupné oslabování české identity

Třetí (a další) generace Čechů žijících v New Yorku se od české kultury vzdaluje ještě více. Tito lidé se již plně ztotožňují s americkou společností a česká identita pro ně představuje spíše vzdálený aspekt rodinné historie. Přestože si bývají nebo alespoň mohou být vědomi svého českého původu, české zvyky, jazyk a tradice často neovládají nebo je vnímají pouze povrchně.

V tomto ohledu se u příslušníků třetí generace často objevuje určitá nostalgie za ztracenou českou identitou, avšak absentuje u nich dostatek motivace k tomu, aby se aktivně zapojili do jejího ožívání. Kulturní spojení s českými kořeny je pro ně často slabší, což souvisí nejen s generačním rozdílem, ale i s asimilací do amerického prostředí. Zpravidla už postrádají určitou výbavu k aktivnímu zapojení se do kulturního života diaspory – neovládají češtinu, nemají tolik přirozených vztahů s ostatními krajany, realita života - kulturního i společenského – v původní vlasti prarodičů je jim přirozeně vzdálená. Do rodinné kulturní anamnézy mohou přibývat také vlivy jiných národností či etnik, jejichž příslušníky či dědici byli další předci, tedy přistěhovalci a jejich potomci z jiných zemí nebo kontinentů.

Respondent Henry Fishbein, který patří do čtvrté generace, uvedl, že o české kultuře mnoho neví, ale rád by se o ní dozvěděl více, především v souvislosti s rodinnými příběhy a historií.

Faktory ovlivňující kulturní identitu

Kulturní identita Čechů v New Yorku je ovlivňována několika faktory, které se mění v závislosti na generaci.

1. **Rodinné vazby** – Pro první a částečně i druhou generaci je rodina klíčovým prostředím pro předávání kulturních hodnot. V rodinách, kde se kladl důraz na české tradice a zvyky, je patrná česká kulturní identifikace silnější. U třetí generace, kde tyto vazby zeslábly, přichází ztráta zájmu o českou kulturu.

2. **Komunitní aktivity** – Aktivní účast na českých komunitních akcích v New Yorku, jako jsou kulturní festivaly, slavnosti nebo setkání krajanů, má významný dopad na udržení kulturní identity. Respondenti, kteří jsou součástí těchto aktivit, pociťují silnější pocit příslušnosti k české kultuře.
3. **Vliv americké kultury** – Druhá a třetí generace je silně ovlivněna americkou kulturou, což vede k oslabování identifikace s českým kulturním prostředím. Asimilace do amerického prostředí a přizpůsobení se novým hodnotám postupně vytlačuje české tradice a zvyklosti na okraj zájmu.
4. **Osobní zájem** – Kulturní identita je také otázkou osobních preferencí a touhy udržet spojení s českými kořeny. Někteří respondenti z druhé a třetí generace vyjadřují zájem o českou kulturu a historii, ačkoli již více méně vůbec nežijí v českém kulturním prostředí. Míra tohoto zájmu patrně závisí na rozsahu české národní identifikace, kterou dokázali absorbovat od svých rodičů a prarodičů.

Dílčí závěr tedy zní, že kulturní identita Čechů žijících v New Yorku se mění napříč generacemi. První generace si udržuje silnou vazbu k české kultuře a aktivně se podílí na jejím udržování, zatímco druhá balancuje mezi dvěma světy a často čelí dilematu kulturní duality. Třetí generace je již výrazně asimilována do americké kultury, což vede k oslabení zájmu o české tradice a zvyklosti. Kulturní identita je ovlivněna rodinnými vazbami, komunitními aktivitami, vlivem americké kultury a osobním zájmem jednotlivců o české dědictví.

4.1.1. Užívání českého jazyka mezi Čechy žijícími v New Yorku

Český jazyk zůstává klíčovým prvkem identity mnoha Čechů žijících v zahraničí, včetně těch, kteří žijí v New Yorku. Na základě série rozhovorů s českými krajany v tomto městě mohu konstatovat, že úroveň užívání českého jazyka se mezi respondenty značně liší, a to v závislosti na několika faktorech.

Úroveň znalosti češtiny

Respondenti v rámci výzkumného dotazníku hodnotili svou znalost českého jazyka na stupnici od 1 do 10 (1 = nejnižší), přičemž výsledky se pohybovaly v rozmezí od 2 do 10. Nejvyšší znalost českého jazyka zpravidla uvedli ti, kteří se narodili a vyrůstali v Československu nebo České republice, zatímco nižší znalost si sami přisuzovali lidé, kteří se narodili ve Spojených státech. Například respondentka Susan Lucak, narozená v Teplicích, ohodnotila svou češtinu na úrovni 8, zatímco respondentka Mary Turbek, narozená v Queensu, hodnotila svou znalost češtiny pouze na úrovni 2.

Získávání jazykových dovedností

Respondenti, kteří vyrůstali v Československu či České republice, přirozeně uvedli, že si český jazyk osvojili v dětství v rodině nebo škole. Naopak respondenti narození v USA se často spoléhají na alternativní metody učení, jako jsou jazykové aplikace, kurzy nebo samostudium. Například respondent Henry Fishbein, Američan již čtvrté generace, který se narodil v Syrakusách, uvedl, že se češtinu učí prostřednictvím aplikace Duolingo. Tento fakt naznačuje, že u Čechů narozených v USA závisí znalost českého jazyka především na jejich osobní iniciativě a zájmu udržet si spojení s českou kulturou. Nicméně i příslušníci druhé generace

mohou mít vynikající úroveň češtiny, pakliže jejich rodiče o to náležitě dbají a český jazyk používají v běžné rodinné komunikaci. Motivem je zpravidla oprávněná snaha zachovat dětem možnost domluvit se s prarodiči, kteří žijí v České republice a neovládají angličtinu.

Užívání českého jazyka v rodině

Jazyková výbava se v mnoha případech promítá do každodenního života, konkrétně v komunikaci s rodinnými příslušníky. Respondenti, kteří se narodili v Československu/ČR, často uváděli, že po přistěhování do USA češtinu používali především v interakcích s rodiči a sourozenci. Naproti tomu druhá generace, narozená v USA, po založení vlastní rodiny už češtinu až na výjimky příliš neužívala, přičemž komunikace v rodinném prostředí probíhala především v angličtině. Někteří respondenti uvedli, že češtinu užívají pouze v omezené míře s dětmi, pokud vůbec.

Zajímavým poznatkem je, že respondenti, kteří sami vyrůstali v česky mluvícím prostředí, obvykle usilovali o předání jazyka svým dětem, i když výsledky byly často smíšené. Například jeden z respondentů uvedl, že s dětmi komunikuje v češtině asi ze 70 %, zatímco zbytek komunikace probíhá v angličtině. Tento bilingvní přístup umožňuje dětem udržet si kontakt s oběma kulturami, ale zároveň ukazuje na postupný útlum používání češtiny.

Paní Bozena, která se jako příslušnice druhé generace narodila v roce 1926 na Upper East Side čerstvým přistěhovalcům z Čech, mluvila do svých pěti let jen česky, protože vyrůstala takřka v kompletně českém prostředí tamější komunity. Situace se zásadně změnila příchodem do školy s povinnou angličtinou jako vyučovacím jazykem. V dospívání u ní, stejně jako u spolužaček ze stejného prostředí jednoznačně převládla v běžné komunikaci angličtina, zatímco čeština zůstala jen jazykem pro rodinné prostředí. Po sňatku s Američanem používala rodný jazyk jen ve styku s rodiči, vlastním synům ho předala pouze v minimální míře, podobně jako české tradice a zvyky. Nicméně česky se domluví dobře i ve svých 98 letech.

Závislosti na sociálních faktorech

Užívání češtiny také závisí na míře integrace jednotlivců do americké společnosti a na tom, jak silné je jejich propojení s českou komunitou. Ti, kteří se více identifikují s českými kořeny a aktivně se účastní komunitních akcí či udržují kontakty s rodinou v České republice, používají češtinu častěji. Naopak ti, kdo se cítí více propojeni s americkou kulturou, se postupně přiklánějí k angličtině. Tento trend je patrný u respondentů, kteří se narodili v USA a vyrůstali v prostředí, kde je čeština vnímána spíše jako druhý, méně používaný jazyk. V rodinách, kde má české kořeny jen jeden z rodičů, je přirozené, že společná komunikace se odehrává v angličtině, případně v jiném jazyce společném pro oba rodiče. Závisí pak na míře angažovanosti rodiče s českým zázemím, jak dalece předá jazykovou výbavu potomkům, ale i na míře ochoty druhého rodiče tuto snahu podporovat. Toto se ostatně netýká jen jazyka a užší kultury, ale i dalších projevů národní identity, jako jsou náboženství, obyčejy či stravovací tradice.

Z výše uvedených poznatků vyplývá, že užívání českého jazyka mezi Čechy žijícími v New Yorku závisí především na těchto faktorech:

1. **Místě narození** – Osoby narozené v Československu nebo České republice mají vyšší znalost a častěji užívají češtinu než ti, kdo se narodili v USA.
2. **Rodinném zázemí** – V rodinách, kde se rodiče snaží udržet český jazyk, se čeština užívá více. Tento vliv však s každou další generací přirozeně slábne.
3. **Osobní motivaci** – Jedinci, kteří si udržují silnější vazby na českou komunitu nebo kulturu, mají větší tendenci češtinu aktivně udržovat, zatímco ostatní postupně přecházejí k angličtině.
4. **Metodách učení** – U těch, kteří se učí češtinu jako druhý jazyk, hrají velkou roli moderní technologie (např. Duolingo) a samostudium.

Tyto výsledky naznačují, že zatímco jazyk je jedním z pilířů národní identity, jeho udržení v zahraničí čelí mnoha výzvám, zejména v prostředí, kde dominuje angličtina. Významnou roli hraje rodina – jestliže rodiče, resp. rodič předává dětem schopnost dorozumět se česky přirozeným způsobem v běžném rodinném životě, šance dětí na užívání dobré češtiny i v dalším životě jsou vysoké.

4.1.2. Generační aspekt při užívání českého jazyka

Jedním z nejdůležitějších aspektů, které ovlivňují užívání českého jazyka mezi Čechy žijícími v New Yorku, je generační rozdíl. Data z výzkumného vzorku ukazují, že úroveň znalosti češtiny a její každodenní užívání výrazně závisí na tom, v jaké generaci dotazovaní vyrůstali a jak silné mají kulturní vazby na Českou republiku či Československo.

První generace

Respondenti, kteří se narodili v České republice či v Československu a do Spojených států emigrovali v dospělosti, mají obvykle český jazyk na vysoké úrovni. Tato skupina má tendenci považovat češtinu za klíčový prvek své identity, a i přesto, že žijí v anglicky mluvícím prostředí, udržují si češtinu aktivní v každodenním životě.

Z jejich odpovědí vyplývá, že češtinu využívají především ve styku s rodinnými příslušníky, kteří sdílejí stejné kulturní kořeny. Někteří respondenti zmínili, že i v situacích, kdy angličtina převažuje, jsou rádi, když mají možnost hovořit česky. Také si více uvědomují důležitost předávání jazyka dalším generacím, a to zejména svým dětem, i když ne vždy jsou v tomto směru úspěšní. V této souvislosti se ukazuje jako pozitivní podpora či tolerance ze strany partnera/partnerky a rodiny vůbec, negativně pak působí silné vnější jazykové vlivy, zejména média, zaměstnání či škola a prostředí pro volnočasové aktivity.

Například respondentka Susan Lucak, která se narodila v Československu, uvedla, že i nadále komunikuje česky se svou sestrou, přestože většina její komunikace v širším rodinném kruhu již probíhá v angličtině.

Druhá generace

Druhá generace Čechů, narozená již ve Spojených státech, čelí větším výzvám při udržení češtiny jako aktivního jazyka. Ačkoli jejich rodiče se často snažili, aby si děti osvojily češtinu, tlak anglicky mluvícího prostředí, školní docházka a kulturního vlivu USA často vede k tomu, že český jazyk ustupuje do pozadí.

Respondenti z druhé generace, kteří češtinu ovládají, zpravidla uvedli, že ji používají pouze v omezené míře, zejména při návštěvě rodinných příslušníků nebo v rámci české komunity. Jeden z respondentů uvedl, že češtinu používá zhruba z 30 %, přičemž zbytek komunikace probíhá v angličtině. Tento přístup je charakteristický pro druhou generaci, kdy čeština sice stále zůstává součástí rodinného života, ale její užívání už není dominantní.

Třetí generace a dál

U třetí generace Čechoameričanů narozených v New Yorku je užívání českého jazyka ještě vzácnější. V některých případech již čeština téměř zanikla a mladí lidé se prioritně ztotožňují s americkou kulturou. Přestože si jsou vědomi svých českých kořenů, čeština se stává spíše kulturním symbolem než aktivně užívaným jazykem.

Například respondentka Mary Turbek, která se narodila v Queensu, uvedla, že češtinu používá velmi málo a že naprostá většina její komunikace probíhá v angličtině. Podobné odpovědi se opakovaly i u dalších respondentů třetí generace, kteří češtinu vnímají spíše jako "jazyk předků" než jazyk, kterým by běžně komunikovali. Právě u této generace se jako rozhodující prvek jeví motivace k češtině a vlastní odhodlání si jazykové dovednosti doplňovat; Mary Turbek například poslouchá se svým synem audioučebnice a věnuje se samostudiu.

Faktory ovlivňující užívání jazyka mezi generacemi

Užívání českého jazyka mezi generacemi Čechů v New Yorku závisí na několika rozhodujících předpokladech:

1. **Rodinná atmosféra a podpora** – Pokud se v rodině kladl důraz na uchování českého jazyka a rodiče důsledně komunikovali s dětmi v češtině, měly tyto děti větší šanci si češtinu osvojit. V rodinách, kde se čeština využívala méně, byla jazyková úroveň u dětí nižší.
2. **Komunitní vazby** – Čeští imigranti, kteří udržují silné vazby s českou komunitou v New Yorku, mají větší tendenci češtinu používat. Setkávání s krajany, účast na kulturních akcích a další formy interakce s českou kulturou napomáhají udržet jazyk na vyšší úrovni.
3. **Vliv anglicky mluvícího prostředí** – Druhá a třetí generace Čechoameričanů v New Yorku je silně ovlivněna americkým prostředím, v němž dominuje angličtina. Tento vliv postupně vytlačuje český jazyk, zejména v situacích, kdy dítě absolvuje školní docházku v angličtině a není vystaveno dostatečnému množství českých podnětů.

4. **Osobní zájem a motivace** – Jazykové znalosti jsou částečně závislé i na osobní motivaci jednotlivců udržovat si kontakt s českou kulturou. Někteří respondenti se rozhodli aktivně češtinu zlepšovat pomocí online kurzů nebo aplikací, zatímco jiní se spokojili s minimálním užíváním jazyka.

Užívání českého jazyka mezi Čechy žijícími v New Yorku se postupem generací vytrácí, přičemž každá další generace připouští slabší jazykové dovednosti a menší tendenci češtinu aktivně používat. Přestože první generace imigrantů si češtinu udržuje na vysoké úrovni, druhá a třetí generace ji využívají méně, a to především kvůli vlivu anglicky mluvícího prostředí a slabším vazbám na češtinu v rodinném prostředí a na českou kulturu.

4.2. Politické a kulturní reflexe Čechů v New Yorku

Vedle kulturních a jazykových aspektů národní identity jsem se ve výzkumu zaměřil i na otázku identifikace Čechoameričanů se společenskou a politickou realitou, resp. jejím odrazem v České republice a Spojených státech. U Čechů žijících v New Yorku nabývají tyto reflexe na důležitosti zejména v souvislosti s jejich postavením v rámci americké společnosti a udržováním vazeb na Českou republiku. Šetření mezi respondenty odhalilo rozdílné postoje k politickým otázkám v České republice i Spojených státech, které jsou formovány generačními rozdíly, osobními zkušenostmi, ale také úrovní zájmu o dění v obou zemích.

Zájem o politiku v České republice

Z první generace respondentů, kteří se narodili v Československu či České republice a později imigrovali do USA, mnozí zůstávají politicky angažovaní a sledují politické dění v původní vlasti. Část této generace se stále považuje za součást české společnosti a politická situace v domovině pro ně nepřestává být důležitá. Někteří respondenti uvedli, že se pravidelně účastní českých voleb na newyorském generálním konzulátu ČR a cítí se spoluodpovědní za osud a vývoj České republiky.

Například respondent Jan Kalousek, který se přistěhoval do New Yorku v 80. letech jako dvacetiletý, uvedl, že politické dění v ČR ho stále velmi zajímá a pečlivě sleduje aktuální vývoj, protože podle něj "člověk nikdy zcela neodchází z vlasti". Udržuje si přehled o politických tématech jako korupce, soudní nezávislost či mezinárodní vztahy ČR s USA a EU.

Generační rozdíly v zájmu o českou politiku

Zatímco první generace imigrantů se silně zajímá o české politické dění, druhá a třetí generace již tento zájem nesdílejí ve stejné míře. Politická reflexe příslušníků druhé generace je ovlivněna tím, že se narodili v USA a jejich životy jsou zásadně propojeny s americkou politickou scénou. Ačkoli si uvědomují svůj český původ, většina z nich se necítí být přímo zapojena do české politiky a jen omezeně sledují aktuální vývoj v České republice.

Politické postoje k americkému prostředí

Vzhledem k tomu, že drtivá většina respondentů žije dlouhodobě v New Yorku, jejich politické názory jsou formovány zejména zdejší sociální a ekonomickou realitou. Respondenti často uváděli, že vnímají rozdíly mezi evropskými a americkými přístupy k otázkám, jako jsou zdravotní péče, sociální politika či ochrana menšin.

U mnohých respondentů, především z mladší generace, je patrný posun směrem k liberálnějšímu smýšlení, které odpovídá progresivním trendům v newyorském prostředí. Zvláště otázky jako ochrana práv LGBTQ+ komunity, postavení žen ve společnosti, rasová problematika, ekologická politika či přístup k imigraci často označovali za klíčové. V tomto kontextu se čeští imigranti v New Yorku, resp. jejich potomci odklánějí od méně radikálních postojů, které mohou být běžnější ve srovnatelných skupinách domácí české společnosti.

Kulturní reflexe a kulturní diplomacie

Ve výzkumném šetření jsem rovněž zjišťoval názory respondentů na význam institucí, ať místních krajských spolků, nebo českých státních subjektů v New Yorku (konzulát, České centrum) pro utváření a rozvoj jejich vztahu k národní identitě. Z odpovědí vyplynulo, že aktivnější část české komunity v New Yorku si díky nim udržuje povědomí o kulturním dědictví i aktuální české kulturní a umělecké tvorbě a že přispívají k šíření české kultury na americké půdě. Tato forma kulturní diplomacie se projevuje například prostřednictvím účasti na kulturních festivalech, výstavách či přednáškách, kde jsou česká kultura a umění prezentovány širší americké veřejnosti. Kulturní akce pořádané krajskými spolky, Českým centrem či jinými institucemi poskytují platformu pro šíření povědomí o české historii, umění, literatuře a tradicích mezi většinovou americkou populací.

Z šetření souhrnně vyplynulo, že politické a kulturní reflexe Čechů v New Yorku jsou ovlivněny jejich generací, kulturním zázemím a stupněm asimilace do americké společnosti. Zatímco první generace si udržuje silný zájem o politické dění v České republice a angažuje se v české komunitě, druhá a třetí generace se více zaměřuje na americké politické otázky a jejich kulturní reflexe se více přiklánějí k udržování českých tradic jakožto jisté kuriozity v prostředí americké společnosti. Snahy v rámci kulturní diplomacie hrají významnou roli při šíření české kultury a identity, a to jak uvnitř české komunity, tak v kontaktu s americkou veřejností.

Závěr

Tato práce se zaměřila na zkoumání identity Čechů a jejich potomků v širší metropolitní oblasti New Yorku, přičemž kladla zvláštní důraz na roli českých institucí. Analýza ukázala, že česká komunita v této oblasti, přestože není početná, má pevné základy a specifické způsoby, jak uchovávat svou kulturu, jazyk a tradice. Klíčovým poznatkem je, že instituce hrají zásadní roli v procesu udržování identity, ať už jde o české školy, kulturní centra nebo státem zřízené organizace, jako je Generální konzulát České republiky či České centrum v New Yorku.

Historický pohled připomněl, že česká diaspora v New Yorku není homogenní a že její charakter se mění v závislosti na migračních vlnách, sociálním zázemí a stupni asimilace. Od raných přistěhovalců 19. století přes intelektuální a politické exulanty až po moderní české profesionály, kteří přicházejí za prací či vzděláním, každá generace vnáší do komunity nové podněty, ale zároveň čelí odlišným výzvám.

Instituce jako česká Národní budova, školy a spolky byly historicky středobodem krajanského života, kolem něhož se odehrávaly aktivity působící ve prospěch českého národního sebeuvědomění. Současné instituce, například Generální konzulát ČR či České centrum, nejen pomáhají udržovat kulturní kontinuitu, ale také přispívají k modernímu propojení s Českou republikou. Kromě toho umožňují tuto kulturu sdílet s širším americkým publikem, což pomáhá budovat povědomí o české identitě i mimo samotnou komunitu.

Jedním z hlavních závěrů této práce je, že české instituce mají vícevrstvý vliv na identitu krajanů. Na jedné straně fungují jako infrastruktura pro uchování kulturní kontinuity – organizují akce, které podporují české tradice, a poskytují prostor pro komunitní setkávání. Na druhé straně hrají roli při budování vazeb mezi jednotlivci a jejich původní vlastí, a to jak prostřednictvím poskytovaných služeb, tak díky kulturním a vzdělávacím aktivitám.

Generální konzulát, kromě své administrativní funkce, pomáhá udržovat kontakt s Českou republikou. Organizace voleb pro občany v zahraničí, podpora obnovy českého občanství či poskytování právních a matričních služeb posilují pocit sounáležitosti a propojení s původní vlastí. České centrum zase přináší moderní a dynamické pojetí české kultury, které oslovuje jak krajanů, tak americké publikum.

Významným příkladem je role českých škol, jako je například ta v Astorii. Tyto školy nejen učí český jazyk, ale také přenášejí na další generace povědomí o českých tradicích, historii a hodnotách. Jazyk jako nositel identity zůstává klíčovým nástrojem pro udržení kulturního dědictví.

Navzdory svým úspěchům však česká komunita v New Yorku čelí několika výzvám. Hlavní z nich je oslabování míry české národní identifikace s postupem generací, kdy mladší generace často přirozeně inklinují k americké kultuře a ztrácejí přímý vztah k českému jazyku a tradicím. Další výzvou je geografická roztržitost komunity, která je rozptýlená po celém regionu. Širší metropolitní oblast New Yorku zahrnující New Jersey, Connecticut a další části státu New York sice nabízí dostatek příležitostí k naplnění potřeb souvisejících s národní identitou, ale vzhledem k rozloze současně ztěžuje organizaci společenského života.

Instituce mohou tuto situaci částečně řešit. Posílení spolupráce mezi jednotlivými organizacemi a zaměření na moderní formy komunikace, například online platformy, by mohlo přispět k větší soudržnosti komunity. Dalším krokem by mohlo být zaměření na aktivity, které oslovují i ty členy komunity, kteří nejsou pravidelně zapojeni do krajanského života.

Rovněž je důležité hledat nové způsoby, jak mladým lidem zprostředkovat českou kulturu atraktivním a přístupným způsobem. Příkladem mohou být kulturní akce zaměřené na současnou českou hudbu, literaturu, film nebo počítačovou tvorbu, které by dokázaly oslovit i generaci vyrůstající mimo české jazykové prostředí.

Tato práce se snaží přispět k porozumění dynamiky národní identity v kontextu menšinových komunit. Ukazuje, že české instituce jsou nejen prostředkem pro uchování kulturního dědictví, ale také aktivním aktérem při jeho adaptaci na nové podmínky. Zdůrazňuje rovněž význam propojení státních a krajanských institucí při podpoře komunity, která čelí tlaku globalizace a kulturní homogenizace.

Další výzkum by mohl být zaměřen na porovnání situace české komunity v New Yorku s jinými výraznými českými komunitami v USA, například v Chicagu nebo Texasu. Zajímavým tématem by také mohlo být sledování, jak se vyvíjí identifikační proces Čechů v závislosti na jejich generačním postavení či míře zapojení do krajanského života.

Česká komunita v New Yorku je malým, ale významným příkladem toho, jak lze v prostředí multikulturní metropole uchovávat národní identitu a současně se přizpůsobovat novým podmínkám. Prostřednictvím aktivit komunitních i oficiálních institucí nejen udržuje povědomí o svých kořenech, ale také přispívá k rozmanitosti kulturního života v regionu. Ačkoliv čelí výzvam, její schopnost citlivě přetvářet tradice a hledat nové cesty k posílení své identity ji činí příkladem vitality a adaptability menšinových komunit.

Summary

This thesis focused on exploring the identity of Czechs and their descendants in the broader metropolitan area of New York, with a particular emphasis on the role of Czech institutions. The analysis revealed that the Czech community in this region, though not large, has strong foundations and unique methods of preserving its culture, language, and traditions. A key finding is that institutions play a critical role in maintaining identity, whether through Czech schools, cultural centers, or state-established organizations such as the Consulate General of the Czech Republic and the Czech Center in New York.

A historical perspective highlighted that the Czech diaspora in New York is not homogeneous and that its character evolves depending on migration waves, social backgrounds, and levels of assimilation. From early 19th-century immigrants to intellectual and political exiles, and modern Czech professionals arriving for work or education, each generation brings new impulses to the community while facing distinct challenges.

Institutions like the Bohemian National Hall, schools, and associations have historically been the centerpiece of community life, hosting activities that promote Czech national awareness. Contemporary institutions, such as the Consulate General and the Czech Center, not only help maintain cultural continuity but also foster modern connections with the Czech Republic. Moreover, they enable the community to share its culture with a broader American audience, raising awareness of Czech identity beyond the diaspora itself.

One of the main conclusions of this thesis is that Czech institutions have a multifaceted impact on the identity of expatriates. On the one hand, they provide infrastructure for cultural continuity—organizing events that promote Czech traditions and offering spaces for community gatherings. On the other hand, they serve as a bridge between individuals and their homeland through services and cultural and educational activities.

The Consulate General, apart from its administrative functions, helps maintain contact with the Czech Republic. Organizing elections for citizens abroad, supporting the restoration of Czech citizenship, and providing legal and registry services strengthen the sense of belonging and connection to the homeland. The Czech Center, in turn, offers a modern and dynamic interpretation of Czech culture, appealing to both the diaspora and the American public.

A notable example is the role of Czech schools, such as the one in Astoria. These schools not only teach the Czech language but also pass on awareness of Czech traditions, history, and values to the next generation. Language, as a carrier of identity, remains a key tool for preserving cultural heritage.

Despite its successes, the Czech community in New York faces several challenges. The primary challenge is the weakening of Czech national identification with each generation, as younger generations often naturally gravitate toward American culture and lose direct ties to the Czech language and traditions. Another challenge is the geographic dispersion of the community, scattered across the broader metropolitan area, including New Jersey, Connecticut, and other parts of New York State. While this region offers ample

opportunities to meet identity-related needs, its vastness complicates the organization of social life.

Institutions can partially address this situation. Strengthening cooperation between various organizations and focusing on modern forms of communication, such as online platforms, could contribute to greater community cohesion. Another step could involve targeting activities that appeal to members of the community who are not regularly engaged in expatriate life.

It is also essential to find new ways to present Czech culture to younger generations in an attractive and accessible manner. Examples include cultural events focusing on contemporary Czech music, literature, film or digital creation, which could resonate with a generation growing up outside the Czech language environment.

This thesis aims to contribute to understanding the dynamics of national identity within minority communities. It demonstrates that Czech institutions are not only a means of preserving cultural heritage but also active agents in adapting it to new conditions. The work also underscores the importance of linking state and expatriate institutions in supporting a community facing the pressures of globalization and cultural homogenization.

Further research could compare the situation of the Czech community in New York with other significant Czech communities in the U.S., such as those in Chicago or Texas. Another interesting topic could be tracking how the identification process of Czechs evolves depending on their generational status or level of involvement in expatriate life.

The Czech community in New York is a small but significant example of how national identity can be preserved in a multicultural metropolis while adapting to new conditions. Through the activities of both community and official institutions, it not only maintains awareness of its roots but also contributes to the cultural diversity of the region. Although it faces challenges, its ability to sensitively transform traditions and seek new ways to strengthen its identity makes it a model of vitality and adaptability for minority communities.

Použitá literatura

Knihy

- Benwell, Bethan a Elizabeth Stokoe. *Discourse and Identity*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2006.
- Bourdieu, Pierre. *La distinction: critique sociale du jugement*. Paris: Éditions de Minuit, 1979.
- Croucher, Sheila. *Globalization and Belonging: The Politics of Identity in a Changing World*. Lanham, MD: Rowman & Littlefield, 2004.
- Feagin, Joe R a Clairece Booher Feagin. *Racial and Ethnic Relations*. 2. vyd. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1984.
- Golec de Zavala, Agnieszka a Aleksandra Cichocka. *Social Psychology of Social Problems: The Intergroup Context*. London: Palgrave Macmillan, 2012.
- Hájková, Dagmar. *Naše česká věc*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2011.
- Holý, Ladislav. *Malý český člověk a skvělý český národ*. Praha: SLON, 2010.
- Korytová-Magstadt, Štěpánka. *Kde domov můj? Češi a Slováci a jejich vazba k mateřské zemi 1880–1920*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2010.
- László, János. *Historical Tales and National Identity: An Introduction to Narrative Social Psychology*. Abingdon: Routledge, 2013.
- Nekola, Martin. *České Chicago*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2017.
- Nekola, Martin. *Český New York*. Praha: Euromedia Group, 2021.
- Nekola, Martin. *Metropole české Ameriky*. Praha: Euromedia Group, 2024.
- Sayad, Abdelmalek. *L'immigration ou les paradoxes de l'altérité*. 3. *La fabrication des identités culturelles*. Paris: Editions Raisons d'agir, 2014 [1. vydání Brusel, 1991].
- Sumner, William G. *Folkways: A Study of the Sociological Importance of Usages, Manners, Customs, Mores, and Morals*. New York: Ginn, 1906.
- Szaló, Csaba. *Transnacionální migrace. Proměny identit, hranic a vědění o nich*. Brno: CDK, 2007.
- Vlha, Marek. *Mezi starou vlastí a Amerikou*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2015.
- Výrost, Jozef a Ivan Slaměnik. *Sociální psychologie*. Praha: Grada, 2008.
- Vraz, Vlasta, Roderick Gorman a James Cihak, et al. *Panorama – A Historical Review of Czechs and Slovaks in the United States of America*. Cicero: Cicero - Berwyn Press, 1970.

Odborné články

- Buitelaar, M.W. „Staying Close by Moving Out: The Contextual Meanings of Personal Autonomy in the Life Stories of Women of Moroccan Descent in the Netherlands.“ *Contemporary Islam* 1, 2007, <https://link.springer.com/article/10.1007/s11562-007-0003-1> (staženo 28. prosince 2024)

- Ellemers, Naomi. „Social Identity Theory“, *Encyclopædia Britannica*, 2024, <https://www.britannica.com/topic/social-identity-theory> (staženo 28. prosince 2024).
- Filhon, Anne. „Linguistic Practices in Migration: Models of Integration, Language Policies and Establishment of Social Hierarchy of Languages“, *INTERACT RR 2013/02*, Robert Schuman Centre for Advanced Studies, European University Institute, San Domenico di Fiesole (2013), <http://interact-project.eu/docs/publications/Research%20Report/INTERACT-RR-2013-02.pdf> (staženo 28. prosince 2024).
- Fischler, Claude. „Gastro-nomie et gastro-anomie.“ *Communications* 31 (1979): 189–210. doi: 10.3406/comm.1979.1477, http://www.persee.fr/doc/comm_0588-8018_1979_num_31_1_1477 (staženo 28. prosince 2024).
- Foner, Nancy. „How Immigration Changed U.S. Society“, CUNY Graduate Center, 16. února 2022, <https://www.gc.cuny.edu/news/how-immigration-changed-us-society> (staženo 28. prosince 2024).
- Guibernau, Montserrat. „Anthony D. Smith on Nations and National Identity: A Critical Assessment.“ *Nations and Nationalism* 10, č. 1–2 (2004), <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/j.1354-5078.2004.00159.x> (staženo 28. prosince 2024).
- Gsir, Sonia a Elsa Mescoli. „Maintaining National Culture Abroad: Countries of Origin, Culture and Diaspora“, *INTERACT Research Report*, Conceptual Paper, 2015/10, Migration Policy Centre, <https://hdl.handle.net/1814/35881> (staženo 28. prosince 2024).
- Hassoun, Jean-Pierre a Alain Raulin. „Homo exoticus“, v *Mille et une bouches. Cuisines et identités culturelles*, ed. Sophie Bessis (Paris: Autrement, 1995).
- Jaklová, Alena. „Communication and Identity of Czech Immigrants in the United States of America.“ *Informatol.* 45, č. 2 (2012). Dostupné na: <https://hrcak.srce.hr/file/126359> (staženo 28. prosince 2024).
- Julien, M.P. „Des situations commensales adolescentes: entre pluralité normative, conflits et construction de soi“, in *La juste mesure. Une sociologie historique des normes alimentaires*, ed. A. Lhuissier, A. Maurice a T. Depecker (Rennes: PUR, 2010), https://www.researchgate.net/publication/315576052_Des_situations_commensales_adolescentes_Entre_pluralite_normative_conflits_et_construction_de_soi (staženo 28. prosince 2024).
- Kelman, Herbert. „Nationalism, Patriotism and National Identity: Social-Psychological Dimensions“, in *Patriotism in the Life of Individuals and Nations*, ed. Daniel Bar-Tal a Ervin Staub (Chicago: Nelson-Hall, 1997),
- Mahtani, Minelle K. „Representing Minorities: Canadian Media and Minority Identities.“ *Canadian Ethnic Studies Journal* 33 (2001), <https://www.proquest.com/docview/215637496?sourcetype=Scholarly%20Journals> (staženo 28. prosince 2024)
- Régnier, Faustine. „Le monde au bout des fourchettes: voyage dans l'exotisme culinaire“, *Observatoire Cniel des habitudes alimentaires*, http://www.lemangeur-ocha.com/wp-content/uploads/2012/04/Regnier_Exotisme_culinaire3.pdf (staženo 28. prosince 2024).

- Tajfel, Henri a John C. Turner. „An Integrative Theory of Intergroup Conflict“, in *The Social Psychology of Intergroup Relations*, ed. W. G. Austin a S. Worchel (Monterey, CA: Brooks/Cole, 1979), <https://library.alnap.org/help-library/an-integrative-theory-of-intergroup-conflict> (staženo 28. prosince 2024).
- Tajfel, Henri a John C. Turner. „The Social Identity Theory of Intergroup Behaviour“, in *Psychology of Intergroup Relations*, ed. S. Worchel a W. G. Austin (Chicago, IL: Nelson-Hall, 1986), <https://christosaiouannou.com/Tajfel%20and%20Turner%201986.pdf>, (staženo 28. prosince 2024).
- Turner, John C. „Some Current Issues in Research on Social Identity and Self-Categorization Theories“, in *Social Identity*, ed. Naomi Ellemers, Russell Spears a Bertjan Doosje (Oxford: Blackwell, 1999).
- Verkuyten, Maykel. „Ethnic Group Identification and Group Evaluation Among Minority and Majority Groups: Testing the Multiculturalism Hypothesis.“ *Journal of Personality and Social Psychology* 88, č. 1 (2005), <https://psycnet.apa.org/record/2004-22407-009> (staženo 28. prosince 2024).
- Vlachová, Klára a Blanka Řeháková. „Národ, národní identita a národní hrdost v Evropě.“ *Sociologický časopis* 40, č. 4 (2004), <https://sreview.soc.cas.cz/pdfs/csr/2004/04/06.pdf> (staženo 28. prosince 2024).

Články z tisku

- „Čeští politici oceňují podíl Madeleine Albrightové na přijetí Česka do NATO“, *Český rozhlas*, <https://cesky.radio.cz/cesti-politici-ocenuji-podil-madeleine-albrightove-na-prijeti-ceska-do-nato-8745745> (staženo 28. prosince 2024).
- „ČR podepsala smlouvu o koupi krajanské Národní budovy v New Yorku“, *Česká tisková kancelář*, 1. února 2001, <https://ib.ctk.cz/cs/fond?id=20010201E00272> (staženo 28. prosince 2024).
- „Newyorské listy a jejich svět“, *Český rozhlas*, <https://cesky.radio.cz/new-yorske-listy-a-jejich-svet-8571450> (staženo 28. prosince 2024).
- „V české a slovenské škole v New Yorku začal nový školní rok“, *Česká tisková kancelář*, 23. září 2006, <https://ib.ctk.cz/cs/fond?id=T200609230097701> (staženo 28. prosince 2024).

Online zdroje

- Bohemian Hall. „About us“. <https://www.bohemianhall.com/about> (staženo 28. prosince 2024).
- Coalition for Community-Based Heritage Language Schools. <https://www.heritagelanguageschools.org/coalition/community-hl-schools> (staženo 28. prosince 2024).
- Consulate General of the Czech Republic in New York. <https://www.facebook.com/ConsulateGeneralOfTheCzechRepublicInNewYork> (staženo 28. prosince 2024).
- Comenius Academic Club. <http://comeniusacademicclub.org/> (staženo 28. prosince 2024).

- „Czech and Slovak Immigration“. *Library of Congress*, <https://www.loc.gov/rr/european/imcz/ndl.html> (staženo 28. prosince 2024).
- Czech Centres. <https://czechcentres.gov.cz/en/about-us> (staženo 28. prosince 2024).
- Czechoslovak Society of Arts and Sciences. <https://www.svu2000.org/>, dále rovněž https://en.wikipedia.org/wiki/Czechoslovak_Society_of_Arts_and_Sciences#cite_note-DCRA-3 (staženo 28. prosince 2024).
- „Czech POINT“. *Generální konzulát České republiky v New Yorku*. https://mzv.gov.cz/consulate.newyork/cz/konzularni_a_vizove_informace/czech_point/index.html (staženo 28. prosince 2024).
- „Česká centra“. *BusinessInfo.cz*, <https://www.businessinfo.cz/navody/ceska-centra/> (staženo 28. prosince 2024).
- CzechInvest. <https://czechinvest.gov.cz/cz> (staženo 28. prosince 2024).
- CzechTrade. <https://www.czechtrade.cz/> (staženo 28. prosince 2024).
- National Czech & Slovak Museum & Library. <https://ncsml.org/> (staženo 28. prosince 2024).
- Miss Czech-Slovak US Pageant. <https://www.missczechslovakus.com/> (staženo 28. prosince 2024).
- „Sv. Jan Nepomuk Neumann“, *Světcí k nám hovoří*, <https://catholica.cz/?id=2749> (staženo 28. prosince 2024).
- „170 let Českého New Yorku“, *České centrum New York*, <https://new-york.czechcentres.cz/en/program/170-let-ceskeho-new-yorku> (staženo 28. prosince 2024).

Právní předpisy

- Declaration on the Rights of Persons Belonging to National or Ethnic, Religious and Linguistic Minorities, Dec. 18, 1992, GA Res. 47/135, UN Doc. HR/PUB/10/3, 15.
- Vyhláška č. 32/1969 Sb., o Vídeňské úmluvě o konzulárních stycích.
- Zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.
- Zákon č. 186/2013 Sb., o státním občanství České republiky.
- Zákon č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky.
- Zákon č. 268/2024 Sb., kterým se mění zákon č. 88/2024 Sb., o správě voleb, a některé další zákony.
- Zákon č. 275/2012 Sb., o volbě prezidenta republiky.
- Zákona č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů.
- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).

Diplomové práce

- Modrová, Kateřina. *Česká menšina v USA na přelomu 19. a 20. století*. Bakalářská práce, Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta filozofická, Katedra historických věd, Plzeň, 2018, <https://dspace5.zcu.cz/handle/11025/37500> (staženo 28. prosince 2024).
- Richter, Daniel. *Konzulární a vízová činnost českých zastupitelských úřadů*. Diplomová práce, Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Katedra správního práva a správní vědy, Praha, 2024, <https://dodo.is.cuni.cz/handle/20.500.11956/194860> (staženo 28. prosince 2024).
- Richter, Daniel. *Veřejná diplomacie a nation branding Českého centra v New Yorku*. Bakalářská práce, Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra marketingové komunikace a PR, Praha, 2022, <https://dodo.is.cuni.cz/handle/20.500.11956/176427> (staženo 28. prosince 2024).
- Stavařová, Ivana. *The Czech-Americans*. Diplomová práce, Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, Katedra anglického jazyka a literatury, Brno, 2009, https://is.muni.cz/th/by6m8/Microsoft_Word_-_MASARYK_UNIVERSITY.doc.pdf (staženo 28. prosince 2024).

Rozhovory

- Calábková, Radka. Konzulka MZV ČR. V osobním rozhovoru s autorem, srpen 2024 (nepublikovaný rozhovor).
- Horáčková, Kristýna. Učitelka české školy v Chicagu vyslaná ČR. V osobním rozhovoru s autorem, září 2023 (nepublikovaný rozhovor).
- Karešová, Marie. Vedoucí vízového odboru Generálního konzulátu ČR New York. V osobním rozhovoru s autorem, říjen 2023 (nepublikovaný rozhovor).